ATEITIS

Nr. 11

MĖNESINIS
MOKSLEIVIŲ
ŽURNALAS

1929 M. LAPKRIČIO MĖN.

TURINYS.

Stasius Būdavas Rudeniniai gedulai 417
Stasys Žemaitis Saulėlydžio daina 417
M. Svyriūtė Tavo mylimosios ašaros 418
J. Drungaitė Tik vieną perlą 418
Goethe Žibutė. Vertė A. Tyruolis 419
M. Lukšys Svarbūs atsitikimai 419
E. Aleksiejūtė Svajonių vainikas 424
Sigrid Undset Nelaimė. Vertė A. V. 426
Byras Iš „Dvasios dienoraščio" 428
Dr. A. Juška Kas yra šviesa? 429
J. Eretas Friedrich Schiller ir jo „Giesmė apie Varpą" . . 437
Eduardas Turauskas Iš mūsų praeities 445
Stud. P. Karuža Kaip mūsų vadai gyvena. Pas Eduardą Turauską 449
P. Būtėnas Žodžio reikšmės kitimas 455
Edward Montier Prancūzų jaunimo judėjimas 457
A. Petrauskaitė A. a. Ignas Petrušaitis 459
A. Marnakas Saulei tekant 461
J Gailius Palydžiu 461
Iš padavimų apie ežerus 462
Ragana 463
J. G. Tave myliu — tau trokštu gero 464
Juokų terbelė 466
Apžvalga 467
Mūsų veikimas 472

„Ateities" Redakcija: Kaunas, Laisvės Al. 3. Tel. 26-76.
„Ateities" Administracija: Kaunas: Laisvės Al. 3. Tel. 26-76.
Darbo valandos 11—15.

„Ateities" kaina: Lietuvoje metams 15 lt., pusm. 8 lt. Moksleiviams: metams 8 lt., pusm. 4 lt. Užsieniuose: metams 20 lt., pusm. 10 lt. Atskiras numeris 1,75 lt.

Negirdėtas daiktas!!!

Visi bet kurių praėjusių metų „Ateities" n-riai tekaštuoja po 50 centų sąsiuvinis! Tik jubiliejiniai n-riai — 1925 m. ir reorg. konferencijai paminėti 1927 m. — po 1 lt.

Paskubėkit pasinaudoti tokia reta proga ir papildyti savo komplektus arba kas jų neturi ir visai naujai juos įsigyti. „Ateities" kaikurių n-rių **yra net iš 1911 m.**

Persiuntimui tereikia pridėti 10 ct. kiekvienam sąsiuviniui.

Užsakymus nemažesnei kaip 5 lt. sumai Adm-ja pasiunčia savo kaštu.

Kreipkitės, rašykit kuo greičiau į **„Ateities" Adm-ją, Kaunas, Laisvės Al. 3** ir ji mielai Jums tuojau patarnaus.

Šio n-rio prof. J. Ereto straipsny „Friedrich Schiller ir jo giesmė apie Varpą" 441 psl. 20 eil. iš viršaus išspausdinta pasivadino; reikia — pasisavino.

ATEITIS

Mėnesinis moksleivių žurnalas

Nr. 11 1929 m. lapkričio mėn. XIX

Stasius Būdavas

Rudeniniai gedulai

Į lankas subėgo kuopos debesų —
Su rudens kvapu, drėgmėm ir vėjais;
Nemuno pakraščiuos taršosi žilvyčiai,
Ir senatvė žvalgosi išblyškusioj alėjoj...

Pasenęs vakaras. Sode ilgu. Mėnulis neateis, tur būt...
Daržely pavėlavusios lelijos žiedas šnera,
Su vėjužiais šnera — verkia vasaros pabėgėlės,
Nuslopusių padangių kaitrų — ak, taip buvo gera!

Visos dainos iš laukų sugrįžo, parlėkė —
Į lūšną drebančią, patręšusią, prismilkusią;
Šeštadienio vakaras trankys lūšnelę. Ten armonika
Ir smuikas prisimins senas dienas, taip pasiilgusias...

Tik darželyje kažko suklupusi vienplaukė gailisi —
Aha — jos meilė vakar jau išbėgo su vasariais...
Nurimki, užmirštuole, juk pavasariai tave dar glėbesčiuos.
Bernužis jau kažką su žirgu kalbasi ir tarias...

Nenuoramos beržai į pietryčius išbėgti nori:
Skubinasi jau ir pakeles visas gelsvom kasom nuvalo;
Tik kažkas juos šnekina, dar liktis prašo,
Tik kažkas juos myli, gailisi be galo...

Stasys Žemaitis

Saulėlydžio daina.

Skęsta sodai sutemose,
Skęsta ūkanoj diena...
Saulė leidžias vakaruose —
Skamba vakaro daina...
Jau naktis tamsi atslinko
Iš už girių ir kalnų...
Baltos gulbės susirinko
Prie tyliųjų vandenų.

Ir baltais sparnais sumojo —
Man sumojo prieš akis,
Ir nuskrido, nuplasnojo
Į saulėlydžio šalis...
Jos nuskrido — palydėjo
Mano ilgesio giesmes...
Ir tik aidas nuskambėjo
Į nežinomas gelmes...

. . . . . .

Baltos gulbės jau pakilo
Ir nuskrido į dausas...
Ir jautri daina nutilo —
Dangūs pabėrė rasas...
Ir pasaulis jau paskęsta
Sutemoj tyliai — tyliai...
Vien tolybėj, kur užgęsta
Paskutiniai spinduliai...

M. Svyriūtė

Tavo mylimosios ašaros

Karštos ir sunkios tavo mylimosios ašaros,
Sidabro liepsnų krištoliniai žaibai.
Tegu ir šimtas suskristų vasarų —
Karštesnės tavo mylimosios ašaros.

*

Kai vakare blakstienas padangė primerkia
Ir paskutinį kartą rausta vakaro veidai —
Tai prieblandoj... vai tavo miela verkia,
Skruostuose jos žydi sidabriniai žiedai...

*

O tu jos ašaromis žaiski, kaip šachmatais,
Ji tik suners rankas, kaip vėtroj obelys šakas...
Ir niekad nepamirši N. N. metų —
Juose ir tavo laimę dienos užkas.

J. Drungaitė

Tik vieną perlą

O tiktai vieną, tik vieną perlą
Norėčiau sužvejoti
Ir su banguojančia krūtine,
Tartum vidunakčio meldimą,
Brangiajam dovanoti.
Tegu prabiltų, teprašnekėtų

Tada skraistėtos vilnys.
Gelmių troškimai teišsilietų...
Kur baltos putos skalauja uolas,
Te žemė prasižiotų
Pridengt parpuolus.
Ir kaip vilnis šaltais glėbimais
Į miegą įviliotų.

Goethe

Žibutė

Sykį lankoj žydėjo žibutė meili,
Ir žydėjo, ir augo viena ir tyli,
Ak, mieliausia žibutė!
Ir atėjo lankon piemenaitė jauna,
Ir lengvučiais žingsniais ir linksma šypsena;
Ir dainavo mažutė:

O kad būč', o kad būč' aš žibutė meili,
Ta gėlytė pievužių gražiausia, vešli,
Nors vienai valandėlei;
Norint, kol mylimasis nuskintų mane,
Prie krūtinės prisegtų su meile švelnia
Nors tiktai minutėlei.

Ir dainavo ir ėjo mergužė šauniai
Ir nematė, kaip šypsos žibutė tik jai,
Ir ant vargšės užstojo,
Mirdama nors nulinko, bet džiaugės jinai:
Nors ir mirštu šiandieną, bet mirštu tik jai,
Mirštu aš prie jos kojų!

Vertė *A. Tyruolis*

M. Lukšys

Svarbūs atsitikimai

Klaiki nykuma supa, gaubia apylinkę. Juoduoja laukai, stypso šalia vieškelio pliki gluosniai. Vėjas šaltas, šiurpus; smarkiau pūstelėjęs, graibsto sudegusių dvaro klojimų pelenus, pakelia juos ir vėl paleidžia tarp niūksančių, stypsančių sienų griuvėsių. Vietomis riokso aprūkusios sienos, šalia jų vargsta kadaise žaliavę, šlamėję jovarai, dabar — pliki, apdegę.

Visas dvaras klaikumu persisunkęs, tikra pagaira. Jokio žmogaus, jokio gyvio, tik kėpsančios sienos. Retai kada pasi-

rodo varna, kelis kartus dusliai karktelia, ir vėl tylu. Dar nykiau pasidaro, kai pakyla rūstus vėjas: daužydamasis pasieniais už vieno kampo užkliūva, už antro sugriebia susvilusių šiaudų pluoštą, jį išsklaido, smarkiai ūžtelėjęs bėga prie kito klojimo, vėl judina, žarsto degėsius. Visas oras suodžiais persisunkęs, net sunku kvėpuoti.

Paliai vieną stypsančią sieną, užvėjoje pūpso keturi kupsteliai. Vėjui nerimstant, jie sujuda, dusliai atsikosti. Purptelia pasmėlusios nosytės, ir vėl kailiniukuos pranyksta. Užmiršę alkį, vėją, kuičiasi pelenuos ir vienas paskui kitą kalbasi:

— Čia mano tvirtovė.

— Ve, koks mano kareivis. Iš žemių tik galva kyši, pasislėpęs, kad šauja, kad šauja, ir priešai bijo pasirodyt.

— Še, vyre, mano didžioji armota. Kai šausiu, ir sienos subyrės.

— Ką tavo?! Mano kareivis tik spriktą — ir nėr tavo armotos. — Rankoje laikydamas molinį žmogiuką, rėžė kumštimi į iš pelenų kyšantį vamzdį. Pelenai sudulkėjo, ir vamzdelis kelis kartus apsivertė.

— Tai tavo didžioji! Ki ki ki, — papliupo trejetas gergždžiančių balselių.

Bet juokas greit virto ašaromis. Užgautasis šoko gintis. Stvėrė rieškučiomis pelenų ir tėškė visiems trims į akis. Kilo sumišimas. Kol pražiūrėjo, liko tik trise bestovį. Nebuvo ir jokių tvirtovių, jokių kareivių — visa buvo išlyginta pelenuose. Tingiai pažvelgę į sugriuvusius svajotus karo laukus visi trys paeiliui sužiovavo. Apsidairę pakreipė akis į namus.

— Vyrai, žiūrėkit, kas už mūro užslinko.

— Tur būt, žydas.

— Eik tu, asiliuk. Žydas! Ar nematai, šalia kelio kryžius stovi: žydas bijo eiti pro kryžių, jis toli laukais prasilenkia, sakė senelė.

— Tai kas?

Nieks neatsakė. Visi tylėjo ir įdomiai sekė sunkiai einantį žmogų. Jis, dusliai alsuodamas, didele gluosnio šaka remdamasis, priėjo prie vaikų.

— Tegul bus pagarbintas...

— Per amžius...

Vaikai arčiau susiglaudė. Atėjusis nuvargusiomis akimis lėtai žvalgėsi ir vaikus klausinėjo:

— Kur dvaro klojimai?

Vienas vaikas suprunkštė ir galvą įspraudė į delną.

— Sudegė.

— Kas juos sudegino?

— Kas? — nustebusiu balsu vienas paklausė. — Vokiečiai. Vieną naktį rusai suėjo į klojimus ir sulipę ant šiaudų sumigo. Vokiečiai atskrido orlaiviu ir padegė. Taip viskas ir supleškėjo.

— O visai netaip buvo, — įsiterpė antras. — Tu nežinai. Šovė — ir uždegė.

— Šovė ir uždegė! Kur tavo galva? Kaip be degtukų uždegs!

— Taip ir sudegęs visas dvaras. O žmonės gyvi? — ir pradėjo apie visus dvaro gyventojus klausinėti. Apie visus išklausinėjęs, vėl iš pradžios klausinėjo:

— O Karklys gyvas?

— Ne, sakiau.

— Aš taip ir maniau. Teisingai varna pralėkdama sakė: „Kar! kar!" Daugiau, matyt susigraudinus, neįstengė pasakyti. Bet aš tuoj supratau, kad ji norėjo pasakyti: „Karklys mirė".

— Tai varna tau, seneli, pasakė?

— Taigi, taigi. Lėkdama pro šalį... — senelis sukosėjo ir mintis nutrūko. Pasidairęs suspaudė lazdą ir pradėjo eiti link kumetynių. Vaikai, šalimais stumdydamiesi, rodė, kam priklauso kurie langai kumetynėse. Senelis užėjo pas senąjį kerdžių Motiejų. Ten jis ir prieš karą visuomet užeidavo. Didžiausiu nustebimu visi pradėjo jį sveikinti:

— Jonelis!

— O, Jonelis!

— Ar dar tu gyvas?

Klausimų nestigo. Atsakymai buvo įdomūs, bet neaiškūs. Kelis kartus tuos pačius klausimus atsakinėjant, pradėjo aiškėti Jonelio (jį taip visi vadindavo, nors jau buvo apie 50 metų) sugrįžimo istorija.

Dabar grįžta iš Vokietijos. Ten buvo dvejus metus nelaisvėje. Nors buvo suvargęs, bet nelaisve per daug nesiskundė. Kaip buvę taip, svarbu, kad dar ir pinigų parsinešęs.

— Kaip, Joneli, iš tavęs neatėmė pinigus?

— Iš manęs? Ne jiems atimti! Manęs visi bijojo: žinojo, kad aš ir pas patį karalių galiu nueiti. Pasiskųsčiau.

— Kaip tu nueisi, nei rašyt, nei skaityt nemokėdamas?

— Aš pasirašau, aš ir pasiskaitau, kiek man reikia. Bet Vokietijoje aš mokyčiausias buvau. Būdavo, sueinu kokį, tas ir klausia: „Ar tu, Jonai, gimnaziją baigei, kad tiek daug žinai?" Aš kai pradėdavau pasakoti, visi kaip pamokslo klausydavo: „Dar, Jonai, daugiau!" mane visi prašyt. Aš nepasakoju. Tada vienas fenigį, antras. Aš vėl pasakoju. Už tat ir pinigų parsinešiau 7 markes ir 5 fenigius.

— Tiek daug! Kur juos dėsi? Tur būt, žmoną manai pirkti?

— Man nereikia po nosimi... — greit atsikirto. Šis klausimas jam mažiausia rūpėjo.

— Tai vėl kromelį nešiosi?

— Tai jau ketinu.

Visi nustojo kalbėję. Susėdo prie stalo. Viename stalo gale atsisėdo ir Jonelis. Visiems pradėjus valgyti, jis pasiėmė bliūdą į rankas ir nusigręžė nuo stalo.

— Ar tu dar neužmiršai atbulas pas stalą sėdėti? Sėsk kaip visi.

— Kam jie turi žiūrėt, kaip aš valgau — neatsigręždamas atsakė Jonelis.

Pavalgę prasiskirstė nuo stalo. Vyrai klausinėjo Jonelį, moters verpė. Jonelis, valandėlę patylėjęs, žiūrėdamas į verpiančias moteris tarė:

— Kad aš turėčiau žmoną, prie ratelio skambalėlį pritaisyčiau — jai nebūtų nuobodu.

Visi suklego juokais.

— Tai išsirink kokią.

Susirinkusieji klausė, Jonelis atsakinėjo. Besikalbėdami sulaukė vakaro. Jonelis liko nakvoti. Rytą išėjo pas kitus pažįstamus.

Išėjęs į vidurį miškelio sustojo ir dairydamasis galva lingavo. Visą dvarą kaip penkis savo pirštus žinojo ir nelaisvėje dažnai atsimindavo — dideli klojimai, ilgi tvartai, sodas, — o dabar tuščia: klojimai sudegę, tvartų stogai nuplėšyti, sodas iškirstas, kumetynių langai išdaužyti. Pastovėjęs skubiai apsidairė: atsiminė prie kumetynių bestovįs, kur prieš karą vis aplink jį pulkas bobų ir vaikų stovėdavo, o dabar — nieko, ir atsiduso:

— Keista.

Dar kartą pažvelgęs į dvaro griuvėsius atsiduso ir nuėjo vieškeliu. Kelias buvo šlapias. Ėjo pamažu. Blaškėsi mintys neaiškios, miglotos. Užėjęs ant kalnelio nejuntamai kilstelėjo kepurę:

— Tegul bus pagarbintas...

Apsidairė kartą, antrą. Patrynė akis — manė sapnuojąs: čia stovėjo kryžius, o dabar nėr.

— Pavogė, — pamanė.

Iš vieškelio pasuko keleliu į kaimą. Kaimo tik kaminai rioksojo — buvo sudegęs. Vis dairydamasis praėjo visą kaimą. Paskum pasuko grabkrančiu ir nuėjo laukais, nesuprasdamas kur ir ko.

Praėjo ruduo ir žiema. Atėjo pavasaris ir vasara. Nuliūdusieji laukai sužaliavo. Šalia vieškelio gluosniai plačiai išsikeroję šlamėjo. Vieškeliu slinko mažutis vežimėlis. Jį, už lazdos nusitvėrę, traukė vyras ir moteriškė. Lėtai žingsniuodami abu tylėjo. Priėję kalnelį sustojo.

— Čia buvo kryžius.

— Kryžius? — paklausė moteriškė. — O dabar nėra?

— Matai, kad nėra.

Moteriškė sunkiai pakėlė galvą, šaltu žvilgsniu pasidairė ir atsiduso (ji buvo neregė).

Kai prisiartino prie dvaro, juos pasitiko keletas vaikų. Jie iš paskos eidami šnabždėjosi:

— Vėl Jonelis atvažiuoja. Vyre, vežimėlis naujas.

— Tur būt, daug saldainių veža. Taip sunkiai traukia.

— Net dviese.

Privažiavo kumetynes ir sustojo. Dabar jau daugiau kas kumetynėse gyveno — karo išblaškyti susirinko. Vėl išsivertė pulkas bobų: visoms buvo įdomu matyti Jonelį, vėl šį tą pas jį pirkinėti. Vos tik jis spėjo dėželę atidaryti, mergičkos apniko žiedų prašyti. Taip klausiamas pirmiau labai pykdavo, bet dabar nieko neatsakė. Lyg negirdėjęs, išėmė adatų, sagučių ir žvelgė į visus prašydamas pirkti. Pirkti maža kas pirko. Stovėjo dėl įdomumo. Pratę Jonelį visuomet vieną matyti, nežinojo, dėl ko moteriškė kartu su juo einanti. Smalsesnės moterys pradėjo — vienos Jonelį, antros jo draugę klausinėti.

Apsidairius, lyg bijodama, tyliai Jonelio draugė paklausė:

— Ar gražus mano vyras? — Šis klausimas, matyt, ją labai vargino. Kur tik eidama, vis ji klausdavo. Būdama neregė pasidžiaugdavo savo vyru bent tada, kai kiti pagirdavo.

Išgirdusios moters, kad čia Jonelio žmona, pilte apipylė jį klausimais. Jonelis neramiai klausėsi ir greit į dėžutę dėliojo daiktus. Sudėliojęs rūsčiai pažvelgė į žmoną ir, padavęs vežimėlį traukti, išsivedė. Per dvarą eidami abudu tylėjo. Jei žmona ir klausdavo, jis neatsakydavo. Buvo supykęs. Net nusprendė žmoną už nereikalingas kalbas pabarti.

Paėjęs toliau nuo dvaro, viduriu kelio eidamas, prašneko:

— Šok, duobutė!

Žmona peršoko.

Eidamas toliau vis įsakinėjo:

— Šok, duobė! Smarkiai šok, didelė duobė! Neparpulk!

Žmona, tai girdėdama, lyg stumdoma, lygiu keliu eidama, strikt pastrikt šokinėjo. Gerą galą pašokinėjus, pradėjo alsuoti ir klupti.

— Į kokias klampynes mane vedi! — Ar nėr geresnio kelio?!

— Ir čia geras ir gražus, kaip ir tavo vyras. Koks yra, toks ir bus. — Tai taręs pervedė žmoną per griovį.

— Klaupk, kunigas atvažiuoja.

Žmona atsiklaupė ir pašoko — į dilgėles atsiklaupta.

— Eik čia, toliau.

Paėjus vėl atsiklaupė — vėl dilgėlės.

— Kur vedi ? — pradėjo žmona pykti. — Ar nematai, kad dilgėlės? Ar kelio nežinai?

— Aš matau ir žinau. O tu man šiukštu daugiau nė žodžio.

Abudu nutilo. Perėję per griovį lėtai keliu nulingavo.

Tai buvo pati baisiausioji diena jų gyvenime.

E. Aleksiejūtė

Svajonių vainikas

Skiriu mano mylimai mamytei.

Kur gražuolė aušrinė ištiesia melsvų spindulių juostą, kur puikuolė saulė plauna gubriotoj jūroj nuostabias savo rankas, o snieguotos putos, lyg žilų plaukų pluoštai, supasi ant vėjo išdraikytų jūros garbanų.

Kur bangos sudužusios į granito uolas brilijantais skriejasi aplinkui, ir deimantais nusagsto jūrių nuostabias žoles, ten prie dūsaujančio ežero ant uolos kranto stovėjo balto marmuro rūmai.

Šiuose rūmuose gyveno mergelė, tokia graži, kad jos grazna nustelbdavo pirmųjų saulės spindulių skaistumą ir melsvaakės aušrinės šypsnio žavingumą.

Saulė iš gėdos tekėdavo rytais raudona, o nusigandęs mėnulis dar labiau išblykšdavo, bailiai žvelgdamas pro ploną debesų audinį.

Kada nuostabus aušros šypsnis auksu nušviesdavo žemę, o žėrintieji saulės pasiuntiniai paėmę už kraštų nakties žvaigždėtą skraistę nunešdavo į vakarų rūmus, tada iš žalių meldų tankumyno, viršum mėlynojo ežero išskrisdavo žuvėdra ir baltais spindinčiais sparnais braižydavo vilnis.

Plačiai prasiverdavo marmurinių rūmų stiklinės durys.

Ir išeidavo iš ten lieknutė, lyg siūbuojanti nendrė, mergelė. Priėjusi prie ežero ji prausė dailias rankas, paleidus savo kasas, tviskančias saulės spinduliuose, aukso skraiste pridengdavo trapų lyg gėlės stiebelis liemenį.

Atskrisdavo tai pamatęs medžių viršūnėmis išdykėlis vėjelis ir žaisdamas teriojo šilkines gijas plaukų.

O mergelė stovėjo, lyg laukė kažko iš anapus.

Ir štai, kai ežero blizgantis paviršius žėrėjo rytmečio žara, iš krūmų kvapnaus glėbio grakščiai linguodama kaklu, lyg vandens karalaitė atplaukdavo baltoji gulbė.

Linksmai šypsojosi mergelė, ir jos šypsnis nustelbdavo aušančio ryto skaistumą. Džiūgaudama ištiesdavo rankas į gulbę, meiliai priglausdavo spinduliuojančią galvutę prie skaistaus gulbės kaklo.

*

Aušo. Glamonėjami švelnaus vėjelio drebėjo smaragdiniai lapeliai, rasos nusagstyti. Lengvai dūsavo ežero krūtinė, apšviesta purpuru. Dieviškos lelijos suposi ant mėlynųjų bangų. Po nakties puotos elfai skubėjo pasislėpti į žiedus.. Gėlės dar tebemiegojo. Ašaromis varvėjo mirgėdami spinduliuose, rasos lašeliai. Grakščiai lingavo nendrės. Karklai plovė žalias kasas permatomoj ežero gelmėj. Giliame danguje dar tebe-

mirkčiojo aukso žvaigždutės, o saulė vis plačiau skleidė ugninę skraistę, auksotu šydu dengdamas tylią miegančią pakalnę.

Tada prie bundančios saulės pakilo baltoji žuvėdra. Auksu sutvisko spindintieji sparneliai. O ji, pakėlusi snapelį aukštyn, skrido prie saulės, lėkė prie šviesos.

Išėjo iš marmurinių rūmų mergelė puikesnė už auštantį rytą, gražesnė už tekančią aušrą.

Mergelė priėjo prie ežero. Atsišliejo į didžiulį medį. Pakėlė rankas ir nuostabiu skaistumu švitėjusį veidą aukštyn, kur raižydama perlamutriniais sparnais pilkai auksotas erdves skriejo žuvėdra.

Bundantieji spinduliai apipylė jos lankstų lyg nendrė liemenį ir, rodos, kiaurai pervėrė švelnų, už lelijos lapelį baltesnį, veidą.

Staiga iš kažkur, iš tankumynų pasigirdo šūvis nuplėšdamas rimtos tylos priedangą.

Aukštybėse gailiai sukliko žuvėdra. Bejėgiškai plasnojo sparneliai. Iš skaisčios, kaip sniegas krūtinės ištryško kraujas ir sunkiais lašais nuvarvėjo į ežerą.

Pagaliau nukrito prie išsigandusios mergelės. Ji pasilenkė. Gailiai plasnojo žuvėdros sparneliai. Iš mažos žaizdelės varvėjo kraujas. Ant mergelės blakstienų virpėjo pirmutinio skausmo ašaros.

Iš anapus grakščiai plaukė gulbė. Užpakaly pasigirdo žingsniai. Pakėlė mergelė galvą, ir ugningos juodos medžiotojo akys pervėrė ją.

Kaip mirštančios žuvėdros sparneliai suplakė jos širdis, liepsnoto žvilgsnio pašauta. Nejučiomis prispaudė ji ranką prie plastančios krūtinės.

Vakare medžiotojas grįžo į mišką, bet jis nusinešė su savim mergelės širdį.

Žuvėdra buvo užmiršta. Ir gulbė jau nerūpėjo. Ne jos laukdavo rytais mergelė, ne su ja lydėjo nusileidžiančią saulę. Anksti rytą ateidavo iš girios medžiotojas, džiaugėsi abu tekančia saule.

Vakare, sėdėdama prie ežero, ji iš svajonių jam pynė vainiką, puošė džiaugsmo briljantais. Bet nežinojo jaunoji, kad jos mylimasis tarp rožių ir lelijų įpynė dagių, grasindamas laime spindinčius deimantus sukeisti su liūdesio ir skausmo perlais.

Jis medžiotojas, žaisdamas nušovė žuvėdrą, negalvodamas, kad nutraukia gyvenimo puikų rytą gražuolei paukštelei, bejuokaudamas žavėjo jauną neprityrusią širdį, nesirūpindamas, kad amžinai nutraukia gyvenimo saulę jaunai gėlelei.

Bet jam nusibodo tuščia pakalnė.

Kartą rytą, kai mergelė laukė medžiotojo, jos pasitikti plaukė gulbė, bet ji jos nepastebėjo — ji laukė pažįstamų žingsnių, pažįstamo šnabždesio. Bet atsakymu ji išgirdo šūvį. Su-

drebėjo mergelė ir atsigręžė. Vidury ežero blaškėsi gulbė. Jos galvutė buvo atlošta atgal. Aukštai iškelti sparnai lyg rengėsi skristi, bet staiga ji suvirpo, galvelė nusviro ir... gulbė nurimo.

Sudrebėjo mergelė, lyg strėle pašovė ją mintis: „Viskas baigta". Lyg mirštančios gulbės sparnai bejėgiškai suplasnojo ore rankos. Trapūs pečiai nulinko, ji pasviro. Žengė kelis žingsnius pirmyn. Dar labiau palinko ir pargriuvo. Iš krūtinės išsiveržė tylus dejavimas.

Kitą dieną niekas nesveikino auštančio ryto, niekas nesiuntė kylančiai saulei giesmių.

Prie ežero kranto nutrūko mergelės svajonių vainikas, nebaigtas pinti. Tik toje vietoje, kur nukrito pirmutinė auka, nurasota nekaltų mergelės ašarų, baltavo susilenkusi moteriška statula. Prie jos kojų gulėjo negyva gulbė.

Mergelės svajonių vainiko lelijos nuvyto, rožės nukrito.

Sigrid Undset

Nelaimė

Sigrid Undset yra norvegų rašytoja . Žinomiausi jos romanai — „Kristina, Lavranso duktė" ir „Olavas, Audunso sūnus", abu turį daugiau kaip po 1000 pusl. Siužetai jiems imti iš senovės — iš 14 a. pradžios. Už savo kūrybą Sigrid Undset pernai gavo Nobelio premiją. Undset, palyginti, yra dar jauna — turi apie 40 metų, — todėl šis ankstyvas premijos suteikimas rodo jos menišką aukštumą. Reikia pažymėti, kad prieš kelerius metus Undset perėjo į katalikų tikėjimą. Šis vertimas darytas iš „Kristinos" I t. Veiksmas — 14 a. pradžioj.

Taip praėjo treji laimingi metai Jerundhofo žmonėms. Jiems visur sekėsi. Lavransas statė ir taisė triobas, nes tuo metu, kai jis čia atsikėlė gyventi, namai buvo seni ir maži — jau kelinta Gjeslingerių karta ūkį išnuomodavo.

Tada, tai buvo trečiaisiais metais po Ulvhildos gimimo, kartą atsilankė pas juos į svečius Trondas Ivarsonas iš Sundbų su žmona ir trim sūneliais. Vieną rytą suaugusieji sėdėjo aukštutiniam balkone, vaikai žaidė žemai kieme. Čia Lavransas buvo pradėjęs statyti naują namą, ir vaikai laipiojo ant ten gulinčių balkių. Gjeslingutis sumušė Ulvhildą, ir ji verkė; Trondas nusileido žemyn ir išbarė sūnų, o Ulvhildą paėmė į rankas. Ji buvo tokia daili ir meili, kad panašią sunku rasti, ir dėdė ją be galo mylėjo, nors šiaip vaikų meilės nejautė.

Tuo tarpu iš galvijų tvarto per kiemą ėjo vyras su dideliu juodu jaučiu, kurį paskui save tempė. Bet jautis buvo piktas ir

atkaklus. Jis ištrūko. Trondas užšoko ant balkio, vydamas prieš save didesniuosius vaikus, laikydamas rankose Ulvhildą ir mažiausiąjį sūnų už rankos. Staiga po jo kojų paslydo balkis, Ulvhilda išpuolė iš rankų, balkis slydo toliau, ėmė ristis ir sustojo ant kūdikio strėnų.

Lavransas viena akimirka atsidūrė kieme; prišoko ir norėjo balkį pakelti; čia prie jo pribėgo jautis. Jis pagriebė gyvulį už ragų, bet buvo ant žemės parmestas, tada įsikibo į šnirples, vėl atsistojo ir laikė suėmęs jautį, kol Trondas iš sumišimo atsigavo ir tarnai, iš triobų atbėgę, jautį surišo.

Ragnfrida klūpodama mėgino balkį pakelti. Lavransui pasisekė jį tiek paslinkti, jog ji galėjo kūdikį ištraukti ir į rankas paimti. Mažutė, kai tik prie jos prisilietė, baisiausiai sudejavo, o motina pro verksmus sušuko: „Ji gyva, ačiū Dievui, ji gyva —"

Buvo tai didelis stebuklas, kad jos visai nesutriuškino. Balkis taip krito, jog vienu galu atsirėmė į akmenį žolėje. Kai Lavransas pakilo, iš jo veido bėgo kraujas, ir jo drabužiai ant krūtinės buvo jaučio ragų perplėšti.

Tordis atbėgo su kailiu nuo lovos; ji ir Ragnfrida atsargiai paguldė ten kūdikį, bet buvo matyt, kad nuo mažiausio prisilietimo ji kenčia neapsakomus skausmus. Motina ir Tardis nunešė ją į žieminę pirkią.

Kristina išbalus ir pastirus stovėjo aukštai ant balkio, mažieji verkdami kabinosi į ją. Visi žmonės dabar susirinko į kiemą, moterys verkė ir dejavo. Lavransas paliepė atvesti jam Guldsveiną ir dar vieną arklį; bet kai Arnas su arkliais atėjo, Lavransas pargriuvo kaip tik tuo tarpu, kada norėjo į balną sėsti. Tada jis liepė Arnui kleboną pakviesti, o Halvdanui žemyn į slėnį nujoti pas žinuonę moterį, kuri prie ugnies gyveno.

Kristina matė iš įpykimo baltą tėvo veidą, matė, kad kraujas bėgo, ir jo šviesmėliai drabužiai vis labiau raudonomis dėmėmis dengėsi. Staiga jis išsitiesė, ištraukė vienam iš rankos kirvį, priėjo prie jaučio, kurį keli žmonės stipriai dar laikė. Jis smogė kirviu į tarpragę gyvuliui, jog tas suklupo, bet Lavransas vėl kirto, kol kraujas ir smegenys ištiško. Čia užėjo jam kosulys, ir jis nusviro ant žemės. Trondas ir dar vienas vyras jį turėjo nunešti.

Kristina pamanė, kad jos tėvas mirė, garsiai suriko ir metėsi paskui juos.

Ten, žieminėje pirkioje, Ulvhildą paguldė į tėvų lovą; visi priegalviai buvo ant grindų išmesti, taip kad kūdikis visas aiškiai buvo matyt. Ji atrodė, lyg jau mirties patale gulėtų. Bet ji dejavo garsiai ir be paliovos, o motina pasilenkusi ramino ir glostė ją, pilna susigraužimo, kad negali padėti.

Lavransas gulėjo kitoj lovoj. Jis pakilo ir nusvyravo per pirkią žmonos paguosti. Čia ji pašoko ir suriko:

„Neliesk manęs, neliesk manęs. Jėzau, Jėzau, būčiau verta, kad tu mane užmuštum — nelaimė, kurią ant tavęs užtraukiau, niekad nesibaigia —"

„Tu, mano miela žmona, tu nelaimės ant mūs neužtraukei", tarė Lavransas ir uždėjo ranką ant jos peties. Ji paliesta sudejavo, o jos šviesiai pilkos akys žibėjo liesam, rusvam veide.

Vertė *A. V.*

Byras

Iš „Dvasios dienoraščio"

Sausio 20 diena — Viską atnaujinti Kristuje!

Tai žodžiai garbingos Katalikų Bažnyčios galvos, Šventojo Tėvo Pijaus X. Mirė šitų žodžių autorius, bet jo paskelbtas obalsis nežuvo. Priešingai, tarsi sidabrinės rasos, jie sužibo viso pasaulio katalikų vėliavose, jaunimo krūtinėse ir savo stebuklingu mirgėjimu vilioja ir kviečia žmoniją — prie to, kurs yra „Alfa ir Omega, pradžia ir galas... kurs yra, kurs buvo ir kurs ateis Visagalis" (Apr. 1,8). Ir kai šituos visko naujintojus Kristuje pasišaukia Kristaus priešai, lyg anie piktieji žydai apaštalus Petrą ir Joną, ir draudžia jiems kalbėti ir mokyti Jėzaus vardu, drąsieji pasaulio naujintojai atsako apaštalų žodžiais: „Jūs patys nutarkite, ar teisinga Dievo akivaizdoje labiau jūsų klausyti, kaip Dievo; nes mes negalime nekalbėti, ką matėme ir girdėjome" (Ap. d. 4. 19—20).

Ir auga, didėja skaičius Šventojo Tėvo obalsio vykdytojų gyvenime. O tie, kurie paklauso jų kalbų ir pamato jų darbus, stoja po jų vėliava, ir, pakėlę balsą į Dievą, sako: „Viešpatie, Tu esi, kurs padarei dangų ir žemę, jūrą ir visa, kas juose yra, kurs Šventąja Dvasia per savo tarną, mūsų tėvą Dovydą, kalbėjai: kam siaučia pagonys, ir tautos mąsto tuščių dalykų? Žemės karaliai keliasi ir kunigaikščiai susieina į krūvą prieš Viešpatį ir jo Kristų?" (Ap. d. 4,25—26).

Ar dar bijai dėtis prie Kristaus šalininkų ir apaštalų?! Jeigu taip, tai dar per mažai pats esi atsinaujinęs Kristuje. Skubėk, drauguži, nes laikas neša su savim tavo žemiškojo gyvenimo dienas ir metus.

Ak, aš turiu sušilt, nes kitaip būsiu nenaudingas tarnas, kurį Viešpatis įsakys išmest laukan į tamsybes, kur bus verksmo ir dantų griežimo (Mat. 25,30). Vienintelis dvasinės šilumos židinys yra Jėzus Kristus. Taigi — tuojau nusikratau vaikiška baime ir drąsiai stoju į garbingas pasaulio atnaujintojų eiles. „Ne jūsų kova, bet Dievo", pasakyta Senajame Įstatyme (2 Par. 20,15). O štai, ką sako tautų apaštalas: „Jei Dievas yra už mus, kas prieš mus? Tas, kurs ir savo paties sūnaus nepa-

sigailėjo, bet išdavė jį už mus visus, kaipgi jis nebus mus taip pat visa su juo dovanojęs? Kas kaltins Dievo išrinktuosius? Dievas yra tas, kurs nuteisina, tai kas yra, kurs pasmerktų? Kristus Jėzus yra Dievo dešinėje, kursai dargi ir prisikėlė, kurs yra Dievo dešinėje, kursai ir užtaria mus" (Rom. 8,31—34).

Taigi, viską atnaujink Kristuje! Ir savo pradžioj metų padarytus nutarimus ir kasdieninių darbų apslopintą dvasios gyvenimą; o svarbiausia, atsinaujink Dievo ir artimo meilėj, nes tai yra žmogaus tobulybė ir stiprybė. Mylėk ir daryk, ką nori, sako šv. Augustinas, žinodamas, jog tikroji meilė neatskiriamai jungiasi su žmogaus šventumu. Atsinaujink Kristuje, ir galėsi drąsiai netikriems pranašams ir suvedžiotojams atsakyti su šv. Pauliumi: „Tai kas gi atskirs mus nuo Kristaus meilės? ar vargas? ar suspaudimas? ar badas? ar plikumas? ar pavojus? ar persekiojimas? ar kalavijas? (Juk yra parašyta: Dėl tavęs esame žudomi visą dieną, laikomi piautinomis akimis). Bet visa tai mes nugalime dėl to, kurs mus mylėjo. Nes aš esu tikras, kad nei mirtis, nei gyvenimas, nei angelai, nei kunigaikštystės, nei galybės, nei dabartiniai, nei būsimieji dalykai, nei stiprybė, nei aukštumas, nei gilumas, nei joks kitas sutvėrimas negalės atskirti mūsų nuo Dievo meilės" (Rom. 8,35—39).

Dr. *A. Juška*

Kas yra šviesa?

(Šviesos bangavimo teorijos kūrėjo Ch. Huyghens'o 300 m. gimimo sukaktuvėms paminėti).

1. Huyghens'o biografijos trupiniai.

Olandas Kristijonas Heichensas — olandiškai Huyghens, lotyniškai Hugenius —, pagarsėjęs matematikas, fizikas ir astronomas, gimė Haagoje 1629 m. balandžio 14 d. Iš pradžių ėjo jurisprudencijos mokslus ir, berods, užsiėmė teisininko praktika, bet neilgam. Jį viliojo griežtesni matematikos bei gamtos mokslai, kuriems jis ir paliko gausingų nuopelnų. Studijoms pagilinti ir mokslo darbui varyti matome jį nuvykusį į Angliją ir Prancūziją. Už mokslo darbus Anglų Karališkoji Mokslo Draugija išrenka jį 1663 m. savo nariu. Po trejų metų jį randame ir prancūzų Mokslo Akademijos nariu. Nuo 1681 m. iki savo mirties — 1695 m. birželio m. 8 d. — matome jį vėl gyvenant savo tėvynės sostinėje Haagoje.

Apie jo matematiškus nuopelnus moksleivių laikrašty negalima kalbėti. Tikimybių ir evoliučių teorijos skaitytojams nėra žinomos. Bet jo fizikos ir astronomijos darbų pėdsakai yra net patekę į mokyklos vadovėlius. Žinomas jo vardu prin-

cipas (pradas) šviesos bangavimo teorijoj, minimas jo žiūronų okularas. Huyghens'as taip pat pritaikė jau iš seniau žinomą švytuoklę laikrodžiams, atrado Saturno mėnulį Titaną ir apskaičiavo jo apsisukimo laiką, pažino Saturno žiedą, išaiškino šviesos dvigubą lūžimą. Iš tų jo svarbesnių mokslo pirmyn pastūmėjimo darbų matyti, kad Huyghens yra buvęs ne tik gilus, bet ir platus mokslininkas. Palikdami platesnį jo gimimo 300 metų sukaktuvių minėjimą specialesnei literatūrai, mes čionai tesiimame pakalbėti apie jo sukurtą šviesos bangavimo teoriją, apie tą jo didžiausią nuopelną, kartu bandydami pasakyti paskutinių laikų fizikos mokslo pažiūrą į sunkiai atsakomą klausimą, kas yra šviesa.

2. Huyghens'o šviesos teorija.

Newton'as bus be ne pirmas mokslininkas, rimtai svarstęs šviesos prigimtį. Jis manė, jog nuo šviečiančio kūno atskrendančios mažytės jo dalelės, korpuskulos, kurios, patekusios į akį, sužadina šviesos pojūtį. Juo dažnesnės tos korpuskulos, juo intensingesnė šviesa. Ši teorija, Newton'ui dar gyvam tebesant, buvo smarkiai kritikuojama. Mat, kaip tik buvo pasisekę išskaidyti baltas saulės spindulys į jo sudedamas dalis: gauti spektras — raudoni, geltoni, žali, mėlyni ir kiti spinduliai. Pasilaikant Newton'o šviesos teoriją, reikėjo prileisti įvairių korpuskulų buvimą. Vėliau pastebėtieji šviesos interferencijos (atskirų spindulių sutapimas, vietomis spindulį sustiprinant, kitur susilpninant ar visiškai panaikinant), lūžimo ir polarizacijos reiškiniai pasirodė nesuderinami su Newton'o emisijos teorijos pažiūromis.

Dar žymiai anksčiau šalia emisijos teorijos moksliškai pagrindė Huyghens'as undulacijas, tariant bangavimo teoriją. Pagal ją visas pasaulis turėtų būti pripildytas ypatingo mediumo, kuris gali banguoti. Šviečiąs kūnas kuriuo nors būdu sužadina šitame mediume bangas, kurios, plisdamos į visas puses, patenka į akį ir sužadina šviesos spindulį. Huyghens'as įrodė, kad kiekvienas bangos taškas yra tarsi naujos elementarinės bangos pradžia. Tuo būdu galima išaiškinti visi žinomi vadinamosios geometrinės optikos reiškiniai, kaip šviesos atspindžio, lūžimo, išsiskaidymo į spektro spalvas, reiškiniai. Remiantis šviesos bangų teorija, puikiai galima išrodyti bangų interferencija, spindulių linkimas ir polarizacija. Ypatingai šis paskutinis reiškinys, be to, rodė, jog šviesos bangavimas yra skersinis (transversalinis) bangavimas. Vadinasi, bangos dalelės neslenka spindulio linkme nei pirmyn nei atgal, bet tik švytuoja statmeniškai į tą linkmę. Tokį bangavimą mums gali pavaizduoti vandens bangavimas. Vandens dalelės taip pat tik kilnojasi, bet neslenka į šalis nuo bangos centro, kaip kad atrodo. Plūduriuojanti skiedrelė mums parodo, kad vandens dalelės te-

sikilnoja aukštyn ir žemyn. Tuo tarpu vandens bangavimas plinta į visas šalis vandens paviršiaus plokštumoje. Iš esmės ir šviesos nešėjo — mediumo bangavimas yra tos pat rūšies, kaip vandens. Svarbiausias skirtumas tas, kad normališkai šviesos mediumas banguoja ne vienoje, bet visose plokštumose.

Šitas ypatingas šviesos bangų mediumas vadinamas eteriu. Iš šviesos spindulių ypatybių buvo sprendžiamos eterio ypatybės. Jis pirmiausia turėjo būti nepaprastai elastingas, be masės ir svorio, nekliudąs nei planetų bei žvaigždžių judėjimams, nei molekulų laisvam lekiojimui dujose. Beaiškinant šviesos reiškinius, eteriui teko skirti kas kartas fantastiškesnių ypatybių. Eteris, kaip gražiai charakterizuoja jį B. Russel'is*), buvo panašus į bailų klusnų berniuką, kuris tik tai darė, kas jam būdavo įsakoma, ir kuris todėl galėjo žūti pirmam rimtam pavojuj ištikus.

3. Maxwell'io elektromagnetinės bangos.

Ne vienai šviesai buvo reikalingas eteris. Magnetizmo ir elektros reiškiniai, magnetinių ir elektrinių jėgų buvimas tuščioje erdvėje vertė prileisti magnetinio ir elektrinio eterio buvimą. Gravitacijos netarpiškas veikimas tarp dviejų labai toli nuo viena kitos esamų masių taip pat atrodė nesuprantamas. Buvo reikalingas ir gravitacijos eteris. Vienu žodžiu, šalia paprasto materinio pasaulio susikūrė neapčiuopiamas hipotetinis eterių pasaulis.

Faraday'aus ir ypač Maxwell'io nuopelnas buvo gerokas eterių aptvarkymas. Maxwell'is, būtent, įrodė, kad šviesa ir elektromagnetizmas esą tas pat. Nevisai įtikinamas Maxwell'io teorinis visų rūšių eterio tapatumas Hertz'o buvo, gali sakyti, įrodytas, kai jam pasisekė gauti elektromagnetinės bangos. Maxwell'io lygtys suriša elektrinius ir magnetinius eterio reiškinius: kiekvienas kintamas magnetinis laukas (magn. eteris) apsisiaučia žiedais elektrinėmis linijomis; jei išilgai jų yra medžiaginiai laidininkai, tai juose pastebime elektros srovę(indukcinė srovė). Ir atvirkščiai: kintamas elektrinis laukas (pav., sujungus laidininku priešingus elektros polius, ima tekėti elektra, ir elektros laukas nyksta) apsisiaučia taip pat žiedais magnetinio lauko linijomis. Pagal Maxwell'į ir Hertz'ą elektromagnetinės bangos ir esančios nuolatinis erdvinis elektrinio ir magnetinio lauko kitimas. Fizikos literatūra, net vadovelinė, žino eibes puikių visiškai įtikinančių eksperimentų, kurie, rodos, visiškai paremia elektromagnetinės šviesos teorijos tikrumą. Elektros srovės savoji indukcija, kuri yra būtinas aukščiau atpasakotų Maxwell'io dėsnių padarinys, atsistojo lygiomis su materijos inercija. Kaip Galilėjo inercijos ir Newton'o gravi-

*) Philosophie der Materie, p. 19.

tacijos dėsniai valdo visus materinio pasaulio judesius, tain Maxwell'io lygtys, rodos, galėjo viešpatauti eterio pasauly.

Elektromagnetinės bangos, kurios mums visiems pasidarė labai girdėtos ir realios iš jų pritaikinimo ženklams (radiotelegrafija) ir garsams (radiotelefonija, arba stačiai radio) perduoti, pasirodė tesančios skirtingos nuo šviesos bangų tik savo bangos ilgiu. Elektromagnetinių bangų lūžimas, linkimas, atspindis, interferencija, polarizacija buvo eksperimentu įrodyta ir įtikino fizikus savo visišku panašumu į šviesos bangas. Taip pat ir šilimos, cheminių, Röntgeno ir gamma spindulių viena prigimtis su šviesos ir kitais elektromagnetiniais spinduliais buvo įrodyta. Pačios ilgosios bangos yra radio spindulių: nuo kelių centimetrų iki kelių kilometrų. Toliau eina šilimos ir šviesos spindulių bangos. Šviesos spindulių bangos ilgis nesiekia nė vienos tūkstantinės dalies milimetro: raudonų spindulių 0,7 mikrono ir violetinių — 0,4 m. Toliau eina ilga ultravioletinių spindulių sritis iki Röntgeno ir gamma spindulių, kurių bangų ilgis yra tūkstantį ir daugiau kartų mažesnis, negu šviesos spindulių.

Didžiausio elektromagnetinės šviesos teorijos, taigi ir elektromagnetinio eterio, triumfo metu, prieš beveik trisdešimt metų, išdygo molekularinėj fizikoj netikėtų šitai teorijai sunkumų, pastačiusių elektromagnetinę šviesos teoriją į labai rimtą krizį, iš kurio ji tokia, kaip buvusi nebeišeis.

4. Kvantų teorija.

Vargu ar kuri kita fizikos sritis yra parodžiusi per paskutinius keliolika metų tiek pažangos, kiek atomų santvarkos ir spinduliavimo teorijos. Galime pasidžiaugti ne tiktai atominės medžiagos santvarkos įrodymu, bet ir labai vaizdžiais paprastesniųjų atomų modeliais, pirmiausia Rutherford'o ir Bohr'o duotais.

Naujausios molekularinės fizikos daviniais lengviausio ir kartu paprasčiausio vandenilio elemento atomas būtų sudarytas iš teigiamai įelektrinto labai mažo protono ir iš apie jį besisukančio didesnio neigiamo elektrono. Beveik visa atomo masė būtų koncentruota protone. Sudėtingesnių elementų atomai, pagal kalbamąsias teorijas, sudaryti iš gan sudėtingų branduolių ir aplink juos besisukančių tokio skaičiaus elektronų (vad. planetiškų elektronų), kelintas turimo elemento eilinis numeris periodinėje elementų sistemoje. Pats branduolys būtų sudėtas iš protonų ir elektronų. Tik protonų skaičius branduoliuose tiek didesnis, kiek atomas turi planetinių elektronų. Šie paskutiniai turėtų suktis apie branduolį Kepler'io dėsniais.

kaip kad planetos sukasi apie saulę. Tik Newton'o gravitaciją pakeičia priešingų elektrų traukiamosios jėgos*).

Kol atomo dalys netrukdomai juda, nieko negalima pastebėti iš paties atomo buvimo. Atomą apčiuopti tegalima tik tuo atveju, kada jis sugeria arba išspinduliuoja energijos. Kas vyksta pačiame atome, jam energiją sugeriant arba išspinduliuojant, sprendžia kvantų teorija.

Kvantų teorijos kūrėjas yra Berlyno universiteto fizikos profesorius Maks'as Planck'as. Jis, betyrinėdamas juodo spinduliuočio spinduliavimą, pasijuto esąs priverstas įvesti vadinamą elementarinį kvantą. Jis, būtent, rado, jog šilimos pasikeitimai vyksta netolydžio, bet tam tikrais kiekiais, tarsi energijos atomais. Energijos mažiausias kiekis, arba kvantas, lygus tokiam mažiausiam impulso kvantui padaugintam iš spindulių bangų skaičiaus per sekundę. Kadangi visos elektromagnetinės bangos tuštumoje plinta vienu greičiu, po 300.000 km. per sek., tai bangų skaičius, kitaip tariant virpėjimų skaičius, per sekundę yra juo didesnis, juo trumpesnės bangos. Taigi, Planck'as rado, kad energija, panašiai kaip materija, yra sudaryta iš elementarinių kvantų, kurių dydis pareina nuo spiduliuojamos bangos dažnumo, kitaip tarant, nuo jos ilgio. Šitas radinys iš pradžių buvo labai netikėtas, nes buvo manyta, kad visi energijos pasikeitimai vyksta tolydžio (posakis: gamta nedaro šuolių).

Kitas reiškinys, labai vaisingas kvantų teorijai, yra fotoelektrinis efektas. Mūsų mokyklose, nemėgstančiose mokyti naujesnių fizikos mokslo patyrimų, apie tą efektą retai kur girdėti. Dalykas toks: krintant labai trumpų bangų spinduliams į neigiamai įelektrinto konduktoriaus paviršių, jis greitai netenka savo elektros. Alkalinių metalų plokštelės apšviestos net violetiniais spinduliais pasidaro greitai teigiamai elektriškos; žodžiu, trumpabangiai spinduliai išmuša iš konduktoriaus arba plokštelės elektronus.

Yra išmatuota, kad išmuštieji elektronai turi tam tikrą maksimalinį greitį, kuris tepareina nuo metalo rūšies ir nuo spindulių bangų dažnumo, bet visai nepareina nuo spindulių intensingumo, temperatūros ar k.

Šitą reiškinį kvantų teorijos pagrindais išaiškino pirmiausia Einstein'as. Jis surado, jog reikalingas tam tikras energijos kiekis, kurį turi atomas absorbuoti, kad elektronas atitrūktų nuo likusios atomo dalies. Jeigu atomas gauna tą reikalingą mažiausią kiekį vienu impulsu, tai elektronas atitrūksta, jei

*) Apie medžiagos santvarką ir daugelį kitų šiame straipsnyje liečiamų dalykų plačiai yra rašoma „Kosme". Š. m. „Židinio" 8—9 N-ry pradėtas spausdinti nesunkiai paskaitomas mano str. „Pasaulio atomas". Be to, šiais klausimais žinių yra „Gamtos Draugo" (š. m. liepos mėn.) straipsny „Žvaigždės, atomai ir elektronai". a

ne, tai mažesnių energijos kiekių atomas visai nė neabsorbuoja (nesugeria). Be kvantų šito reiškinio negalima išaiškinti.

Taip pat kai kurie reiškiniai iš specialinės kietų kūnų šilimos galima išaiškinti, tik prileidžiant mažiausių (elementarinių) kvantų buvimą.

Gražiausias ir įdomiausias kvantų teorijos pritaikinimas yra padarytas Bohr'o linijų spektrams išaiškinti. Mes labai norėtume ties šita vieta ilgiau stabtelėti, bet bijomės perdaug apsunkinti mūsų jaunuosius skaitytojus, kurių didelė dalis labiau linkusi į gražiąją (ir lengvąją) literatūrą, negu į fizikos ir matematikos dalykus. Taigi, trumpai: prieš keliasdešimt metų buvo empiriškai (matuojant) susekta, kad tarp vandenilio spektro linijų yra tam tikras santykis, kuris gali būti išreikštas gana paprasta formule. Turint tą formulę ir žinant vienos kurios vandenilio bangos ilgį, galima apskaičiuoti ir tarsi išpranašauti kitas bangas, kitaip sakant, spektro linijas. Kiek vėliau buvo surastos analogiškos taisyklės ir kai kurių kitų paprastesnių elementų spektruose.

Šitą reiškinį Bohr'as, sutinkamai su stebėjimais, išaiškino ir matematiškai pagrindė kaip tik pasinaudodamas kvantų teorija. Samprotavimo pagrindinės mintys yra tokios: Kiekvienas atomo elektronas, sukdamasis aplink branduolį, turi tam tikrą energijos kiekį. Kadangi mažiausi energijos kiekiai negali būti be galo maži (kvantų teorijos pagrindinis principas) ir kadangi įvairaus atstumo nuo branduolio elektronai turi turėti ir ne tą patį energijos kiekį, tai elektronai gali suktis tik tam tikrais keliais. Teoretiškai lengvai randama, jog, jei pirmo kelio nuotolis nuo branduolio centro yra r, tai antro 4r, trečio 9r ir t.t. Jei dabar dėl kokių priežasčių atšoksta elektronas nuo tolimesnio kelio ant artimesnio, tai jis netenka vieno kvanto energijos, kuris lygus pirmiau minėtam impulso kvantui (dar vadinamam universaline Planck'o konstanta), padaugintam iš bangos dažnumo. Mat, tas energijos kvantas, kuris pasidarė nebereikalingas, išspinduliuojamas ir mūsų matomas spektre, kaip emisijos linija. Jei įvyksta atvirkščias reiškinys, tai atomas absorbuoja energijos kvantą, ir spektre pamatome tamsią (absorbcijos) liniją. Šitos teorijos tikrumo gražus laidas yra teoriškas vienos konstantos atitikimas, kuri jau buvo žinoma anksčiau iš empiriškų matavimų. Žodžiu, kvantų teorija yra vienas tvirčiausių šių dienų atominės fizikos rezultatų, kuris mums aiškina ir šviesos spindulių kilmę.

5. Elektromagnetinės šviesos ir kvantų teorijos santykis.

Kiekviena iš dviejų teorijų — elektromagnetinė šviesos bangavimų teorija ir energijos kilimo kvantų teorija — paimtos skyrium yra labai gražiai atbaigtos ir turi nepaprastos galios būti tikromis. Tačiau jos nėra suderinamos ir tuo tarpu nema-

tyti vilties jas suderinti. Huyghens'o, Maxwell'io teorija puikiai išaiškina geometrines šviesos ypatybes, bet jai striuka su jos energetiniais reiškiniais. Tuo tarpu Planck'o, Bohro kvantų teorija neišaiškina patenkinamai interferencijos, polarizacijos ir kitų geometrinės optikos reiškinių.

Kai kuriems tų teorijų sunkumams pabrėžti, neiškenčiame nepacitavę tikslių ir autoritetingų dviejų pasaulinio garso vyrų žodžių. Prof. Dr. C. D. Ellis taip rašo anglų gamtos mokslų žurnale „Nature" 1926 m. apie bangų teorijos sunkumus.

„Norėdami vienu kokiu pavyzdžiu pavaizduoti šį klausimą, leiskime, kad Röntgeno spinduliai krinta ant kokios nors medžiagos plokštelės. Pasirodo tada, kad plokštelė emituoja (išmeta) elektronus dideliu greičiu. Elektronų skaičius pareina nuo spindulių intensingumo ir mažėja, kaip paprastai, tolinant plokštelę nuo spindulių šaltinio. Bet kiekvieno atskiro elektrono greitis, arba energija, tuo atveju nesikeičia, o pareina tik nuo Röntgeno spindulių bangų dažnumo. Pasirodo, kad elektronai turi tiek pat energijos, nežiūrint į tai, ar medžiaga, iš kurios jie atsiranda, arti Röntgeno aparato, ar toli nuo jo.

Tai rezultatas, kuris su paprasta spindulių bangavimo teorija visiškai nesuderinamas, nes didėjant atstumui nuo spindulių šaltinio, jie, plisdami į visas puses, silpnėja ir elektrinės jėgos bangų fronte mažėja proporcingai atstumo kvadratui. Eksperimentalinis davinys, kad fotoelektronas pasiima iš spindulių visada tą patį energijos kiekį, galima būtų išaiškinti tik tuo būdu, kad arba elektronas pajėgia surinkti energiją iš didesnio ploto, arba pajėgia energiją sutelkti per ilgesnį laiką. Kadangi abidvi prielaidos netinka, tai pasilieka išvada, kad spinduliuojamoji energija yra sutelkta į mažus paketus.

Šis yra šviesos kvantų teorijos pagrindas. Prileidžiama, kad šviesa „bangų" dažnumo n sudėta iš mažų paketų arba energijos kvantų hn, kur h reiškia Planck'o konstantą. Šitie kvantai skrenda erdvėmis, vienas kito nekliudydami, ir išlaiko savo individualumą, iki jie tinkamu būdu susiduria su atomu."

Iš antros pusės apie kvantų teorijos sunkumus prof. Dr. Jeans savo knygoje „Atomicity and Quanta" šitaip rašo:

„Jei palyginame spinduliavimą su šautuvo kulkomis, tai žinome šitų kulkų skaičių ir dydį. Mes, pav., žinome, kiek energijos yra viename kūbiniame saulės spindulių centimetre. Jei šitoji energija būtų suma visų ten esančių šviesos kvantų, tai galėtume, žinodami šviesos „bangų" dažnumą, apskaičiuoti, kiek yra kvantų viename cm^3. Gaunamas skaičius eilės 10^7. Panašus skaičiavimas šešto didumo žvaigždės šviesai duoda, kad viename kub. metre tebūtų tik vienas kvantas, o 16 didumo žvaigždės šviesa turėtų vieną kvantą tik kiekvienose 1000 m^3. Tad jei šviesa plistų atskirais nedalomais kvantais

panašiai kaip šautuvo kulkos, tai nuo 16 didumo žvaigždės į žemėje esantį žiūroną tegalėtų patekti kvantai tik su labai dideliais protarpiais, ir visai retai tegalėtų atsitikti, kad tuo pačiu metu du kvantai atsidurtų tam pačiam žiūrone. Dvigubai didesnio skersmens žiūronas pagautų keturis kartus daugiau kvantų, bet tai būtų ir vienintelis skirtumas. Bet tokia išvada būtų visiškai priešinga mūsų patyrimui, kaip jau įrodė Lorentz'as 1906 m. Kai žvaigždės šviesa pereina žiūroną ir padaro fotografijos plokštelėj jos vaizdą, tai tas vaizdas nėra kilęs vienoje ar keliose tik molekulėse, kaip turėtų būti, jei atskiri kvantai sušaudytų plokštelę kaip kulkos. Iš tikrųjų gaunamas aiškus lengvai išmatuojamo dydžio lūžimo atvaizdas. Jo intensingumas, tiesa, pareina nuo šviesos kvantų, bet jo forma pareina ir nuo objektyvo skersmens ir nuo jo formos. Be to, atvaizdas neturi nė mažiausio panašumo su kirčių pasiskirstymu šaudomajam taikikly. Rodos, negalima suderinti šitie faktai su hipoteze, kad šviesos kvantai skristų panašiai kaip šautuvo kulkos nuo žvaigždės atomo ant fotografijos plokštelės atomo".

Taigi, nei undulacinė Huyghens'o bei Maxwell'io šviesos teorija, nei senoji Newton'o emisijos teorija, atgimusi kvantų teorijos formoje, nepajėgia išaiškinti visų pastebėtų faktų.

6. Išvados.

Nėra abejonės, kad šviesos prigimties klausimas reikia statyti greta materijos prigimties klausimo. Jei galutinai įsitikintume, jog visa materija sudaryta iš elektronų ir protonų, tai vis dar pasiliktų neatsakytas klausimas, kas tie elektronai ir protonai. O šviesos srityje mes ne tik negalime tiksliai pasakyti, kas yra tos elektromagnetinės bangos arba energijos kvantai, bet dar neturime iš viso vienos visus pastebėtus reiškinius išaiškinančios šviesos spindulių teorijos. Materijos ar elektromagnetinio lauko esmės klausimai yra tie patys pagrindiniai gamtos pažinimo klausimai, į kuriuos vargu kada tiksliai ar galės atsakyti iš viso fizikos mokslas.

Baigdami norėtume dar pažymėti, jog yra bandymų turimas šviesos teorijas suderinti arba pakeisti naujomis. Tų dar visiškai hipotetiškų bandymų aiškinimas, manome, išeitų iš šio straipsnelio rėmų.

Vilkaviškis,
1920. X. 13.

J. Eretas

Friedrich Schiller ir jo «Giesmė apie Varpą»

(Pradžia 11 nr. 371 pusl.)

III. Eilėraščio atsiradimas.

Karoline von Wolzogen — anais laikais kone visų moterų vardai buvo Karolinė arba Charlotte — Schillerio žmonos sesuo, pasakoja, kad švogeris 1788 m. vasarą dažnai vaikščiodavo į varpų liejimo dirbtuves Rudolfstadte[1]). Galimas daiktas, kad tuo metu gimė ir to kūrinio idėja, nors nuo tada praėjo dar vienuolika metų, kol ji buvo galutinai realizuota. Tuo pat metu Schiller'is skaitė ir Homerą, iš ko matyti, kad jis pradėjo labiau mėgti realybei artimesnę poeziją, su kuria Goethe, arčiau gamtos stovįs, savo draugui nuolatos patarinėjo susipažinti. Jis pripažįsta, kad Homeras ir kiti senovės poetai padėjo jam išgryninti savo skonį nuo visokių dirbtinumų, sofizmų ir nenaturalumų. Ir 1793 m., viešėdamas savo tėvynėj Würtemberge, aplanko ir Ludwigsburgo varpų liejyklą. Tačiau apčiuopiamą formą jo mintis įgauna tik 1797 . Tais metais Goethe baigė versti garsaus Florencijos auksakalio Benvenuto Cellini[2]) autobiografiją. Joj tas Italijos renesanso menininkas aprašo ir Zeuso statulos — kuri buvo skirta Florencijos hercogui Kosimui — nuliejimo istoriją, įvykusią 1549 m. Kadangi hercogas nesitikėjo, kad tas sunkusis darbas pavyktų, tai Cellini buvo labai susirūpinęs, beveik nustojęs pasitikėjimo savo kūrybinėm galiom. Tačiau juo sunkiau ėjo darbas, juo labiau įtempė visas savo jėgas tas demoniškasis vyras, vis aistringiau meldėsi Dievui, kad tik tas darbas pasisektų. Jo bėdos pasiekė viršūnę, kai liejimo momentu sukrėtė jį smarkus karštis ir privertė atsigulti. Ir kaip tik tada, kai manė, kad jo galas jau artinasi, menininkas gauna žinią, kad liejimo procesas sutrukdytas.

---

[1]) Ant tos atmintinos liejyklos dabar įrašyti žodžiai:

Steh' Wandrer still! Denn hier erstand,
Dass keine zweite möglich werde,
Gebaut von Schillers Meisterhand,
Die grösste Glockenform der Erde!"

[2]) Cellini gimė 1500 m. Florencijoje, mirė ten pat 1571 m. Romoje jis tarnavo Popiežiaus pinigų kalimo įstaigoje. Vėliau aplankė Prancūziją, kur dirbo karaliui Pranciškui I. Sugrįžęs į Florenciją atsidėjo savo hercogui Kosimui I. Buvo judrios dvasios menininkas; parašė autobiografiją, kurią Goethe 1796—97 m. išvertė į savo kalbą.

Baisios savo padėties nepaisydamas Cellini šoka iš lovos, skubiai apsirengia ir — galvotrūkčiais į liejyklą, kur paskutiniu momentu jam pavyko išgelbėti statulos nuliejimą. Po to karštis staigiai prapuolė. — Tame aprašyme yra keletas tų momentų, kuriuos vėliau Schiller'is savo kūriniui paėmė, tai — vedėjo pamaldumas, vedėjo ir gizelių bendradarbiavimas, malonus poilsis liejimui pasisekus ir t.t. Be abejojimo, šis Goethės vertimas galutinai paragino Schiller'į suredaguoti savo kūrinį. Ir iš tiesų, nuo to laiko abiejų korespondencijoj užtinkam pranešimų, rodančių kūrinio augimą, pav., 1797 m. Goethe gauna iš jo žinią, kad dabar savo darbo nebaigsiąs, manydamas, kad šis, dar kokius metus gulėdamas, labiau prinoks. Iš tų vienų pasidaro pilni dveji metai. Tuo tarpu Schiller'is dar atidžiau skaitė Homerą, kur jam labiausiai patiko Achilo skydo aprašymas, iš ko suprato, kad bet kokio amatininko darbo aprašymas esąs nelengvas, reikalaująs ypatingų gabumų suimti tokią savotišką medžiagą, jai rasti tinkamą formą.

Toms sunkenybėms nugalėti padėjo ir visai atsitiktinai į rankas pasitaikiusi, grynai specialinio turinio knyga — Krünitz'o „oekonomische-technische Enzyklopädie", kurioje rado savo fantazijai taip reikalingos medžiagos iš liejimo srities. Turėdamas dabar pilnesnį apie savo temos technikinę pusę supratimą, sugebėjo greičiau suredaguoti savo mintis, taip kad maždaug 1799 m. rugpiūčio mėn. kūrinio projektas jau buvo baigtas. Kad ir visai aiškią koncepciją turėjo, darbas vis dėlto nėjo jau taip sklandžiai, mat, Schiller'is kūrimo metu apgalvojo ir kitų kūrinių planus, juos protarpiais ir vykdė,kaip pav., „Wallenstein'o" trilypę tragediją, kuri atsirado 1798—99 m., „Marija Stuart" (1800) ir dar kitas dramas. Tarp tų didžiulių veikalų „Giesmės apie Varpą" projektas lengvai galėjo prapulti. Tačiau nėprapuolė, ir tai ne vien Schiller'io dvasinio lankstumo, bet ir Goethės nuolatinių klabenimų dėka: pastarasis ragino galutinai suredaguoti. 1799 m. rugsėjo mėn. 30 d. autorius siuntė savo naujausią epą spaustuvei, o 1880 m. „Musenalmanache" jau buvo išspausdintas.

IV. Dėl kūrinio formos.

Be baimės galima tvirtinti, kad šiame kūriny formos atžvilgsniu Schiller'is pasiekė savo meno viršūnę,nes forma čia taip organingai suaugus su turiniu, kad jų išskirti negalima. Pažvelgimas į išorinę formą, t. y., į įvairiausias formalines kalbos vartojimo priemones rodo, kad Schiller'iui puikiausiai sekasi jom visom pasinaudoti. Jo kalba sugeba išreikšti kiekvieną mintį ir jausmą, prisitaiko prie įvairiausių gyvenimo vaizdų. Ji yra plastiška, skambi, antiteziška, — tarsi kokiu sūpuojančiu laiveliu ji neša mus čia audringa, čia ramia gyvenimo jūra. Nevienodais ritmais, pav., aprašo poilsio nežinantį vyro darbavimąsi. Melodingu ramumu vaizduoja motinos šeimos vertenybių ugdymą, o kur piešiamas gaisras, tai tarsi pati kalba, kaip

žiūrėtojai, baimės apimta dvasios nebeatgauna. Geriau, negu daugybė kitų pavyzdžių du žodžiai — „Riesengross — hoffnungslos..." — tos priešginybės rodo formalinius Schiller'io sugebėjimus. Žodžiu „riesengross" jis įtikinamai parodo visa sutriuškinantį gamtos elementų baisumą; „hoffnungslos" primena žmogui juokingą jo silpnumą. Žaibo greitumu jis atskleidžia mūsų bedugnę, atsivėrusią tarp gamtos ir žmogaus. Bet visas tas išorinių meno priemonių įvairumas tėra fragmentai, kuriuos jungia tai ką mes vadinam išvidine forma, kurią rasim simboliškam Schiller'io pasaulio supratime. Dėl to visai tesuprasim šį Schiller'io kūrinį tik, nors ir trumpai, susipažinę su jo simbolizmu. Simbolis yra mūsų pojučių organams suvokiamas ženklas, kuris stovi kokio nors dvasinio dalyko, kokios idėjos vietoj. Visas mūsų gyvenimas pilnas tokių simbolių. Kaip turi jų valstybinis gyvenimas vainikų, karūnų, skeptrų ir t. t. pavidalu, taip turi jų ir Bažnyčia, kurios uždavinys kaip tik ir yra santykiuot su idėjomis, su dieviškumu: kryžius yra mums išganymo, inkaras—vilties, širdis—meilės ženklas ir t. t. Mums reikšmingiausia yra ta simbolika, kuria mes visą matomąjį pasaulį suprantam kaipo Dievybės išraišką, kai suprantam, kad ir menkiausiam dalyke glūdi visa pasaulio esmė. Ją randam, pav., kad ir tapimo procese, t. y., nuolatiniame atsiradime ir pranykime. Į žemę mestas grūdas turi supūti, nes tik tada iš jo gimsta diegas. Kiekviena nauja forma remiasi kitos nykimu, ir ji pati vėl nykdama pagimdo vis naujas. Taip grūdas, rodos, menkas dalykas, tampa visuotinojo tapimo proceso simboliu. — Ši simbolika sudaro tikrąją išvidinę kūrinio formą. Iš jos, iš tos simbolinio pasaulio supratimo formos, išaugo organingai pavartotos vaizdavimo priemonės, išorine forma. Meisteris su savo gizeliais gyvena šiame dviprasmiškame pasauly, kur tarp gamtos ir dvasios, t. y. tarp simbolių ir esmės, mezgasi nuolatiniai santykiai. Liejiko mąstymai

Schiller'is: 27-rių metų.

apie varpo reikšmę žmogaus gyvenime, apie tą gyvenimą patį ir t.t. nebeatrodo iš oro dirbtinai pritraukti, bet savaime išplaukia iš paties amato. Besiplėtojantis darbas atidengia jam vis naujų gyvenimo paslapčių. Dirbdamas jis galvoja apie savo darbo vaisiaus uždavinį žmonijoj. Tokiu būdu dešimt meisterio posakių vienijasi su devyneriais apmąstymais apie varpo tarnavimo būdus, t. y., ženklas vis nurodo į tikrąją savo prasmę. Šita išvidinė forma yra esminga. Su ja organingai, neatskiriamai jungiasi išorinė forma. Vienoje Schiller'is parodo savo daugiau filosofinius, o antroje — techniškus gabumus, bet vienur ir kitur jis yra nepasiekiamo meistriškumo poetas.

V. Kūrinio turinys

Šis kūrinys, tai ne kas kita, kaip didelė gyvenimo simfonija, nes atvaizduojant mažąją realybės dalelę, apimama visi dalykai, kurie jungiami į darnią žmonijos gyvenimo vienumą, kurios svarbiausios dvi dalys yra šeima ir valstybė. Su meile aprašydamas visokias smulkmenas, jis vis laiko įsmeigęs žvilgsnį į ta didžiulę visumą. Gamta — toji viena didžiulė visuma, kurios dalelės įvairiausiai laipsniuojas, niuansuojas prisilaikydamos visumos plano.

Tokia prasme poetas pirmiausia vaizduoja šeimą, valstybės branduolį. Tik čia, viešpataujant ramybės bei vienybės dvasiai, valstybėj įsigali tvarka. Ir šitas branduolys vėl smulkiau suskirstytas: čia už savo ir savo šeimos būvį drąsiai kovojantis vyras, čia namų židinį saugojanti taiki motina. Namams reikia ir ekspansyvinės jėgos, nukreiptos į išorę, palaikančios santykius su kitais valstybėj esančiais organizmais. Reikia ir intensyvios vidaus dvasios, raminančios ir gaivinančios. Toliau, greta tėvų — nekaltasis jaunimas. Ir jo gyvenime pasireiškia tas dvilypumas: vaikui tinka triukšmingi žaidimai, mergaitei — švelnumas.

Šeima Schiller'io statoma į pirmą vietą, dar prieš valstybę. Ta vieta jai ir teisėtai priklauso. Ji anksčiau už valstybę atsirado, susidarė nepriklausomai nuo jos, ir dėl to jai neabejotinai priklauso pirmenybė prieš ją. Valstybės įsikišimas į šeimos reikalus visada yra įtartinas, tai beveik visuomet meginimas šeimos teises pasisavinti sau. Ypačiai dažnai pasitaikąs pasikėsinimas ant šeimos prigimtinių teisių yra mokymo reikalų pasisavinimas. Vaikų mokymas yra tėvų teisė bei pareiga, nes jie atsako Kūrėjui už vaikus ir dėl to jie turi nustatyti mokymo linkmę. Vieni nebesugebėdami atlikti savo uždavinio, jie gali prašyti į pagalbą valstybę, kurios šventa pareiga yra padėti tiek ir taip, kaip to tėvai pageidauja. Ideali žmonių santvarka ten, kur mokyklos yra privačios, kur valstybės šelpiamos bei globojamos stengiasi maksimumą naudos nešti šeimai ir drauge būti naudingos valstybei. Priešinga

tvarka, t. y., mokyklų monopolizavimas iš valstybės pusės, skaudžiai užgauna švenčiausias tėvų teises ir ilgainiui ir valstybei skriaudą daro, nes niekada gerai neauklės vaikų žmogus, kuris administracijos centro yra pažemintas į biūrokratus, einančius ne kilnaus auklėtojo, tauraus charakterio formuotojo pareigas,o vien žemažiūrio etatininko, amžinai drebančio dėl savo vietos, ir dėl to vien stengiančiosi įtikinti savo guzikuotus viršininkus.

Bet tai dar nereiškia, kad valstybė yra nereikalinga ar beprasmiška institucija. Ji dažniausiai atsiranda tuoj po pirmųjų šeimų atsiradimo ir stengiasi padėti joms, kur pačios nesugeba atlikti tam tikrus uždavinius. Šis valstybės pagalbinis charakteris yra esminis, apibūdinąs svarbiausią jos darbą. Tol, kol valstybės valdovai tai supranta, pajėgiama išvengti krizių bei nelaimių, tačiau kur to nepaisoma ir imamasi uzurpuoti svetimas sritis, tai dažniausiai pasibaigia skaudžiais valstybės nepasisekimais. Vieną tokį aprašo Schiller'is toje pačioje giesmėje— Prancūzų revoliuciją. Kas ją pagimdė? Ar ne Liudviko XIV. šventvagiškas nusistatymas „L'Etat c'est moi!" t.y. toji santvarka,kurioje kone visas šeimos teises pasivadino valstybė, geriau sakant, jos vienas vienintelis asmuo—karalius?! Schiller'io simpatijos negalėjo būti despoto, bet taip pat nekaltų žmonių krauju susitepusių revoliucionierių pusėje. Kad Paryžiaus jakobinai ir kažin kiek dėjo pastangų įsigyti Schiller'io pagarbą ir tam jį net savo krašto garbės piliečiu padarė, nors neaiškiai žinojo jo pavardę ir dėl to minėtame diplome jį „Monsieur Gille"(!) vadino, Schiller'iui koktu pasidarė nuo tų „Würgerbanden" ir garbino „die heilige, segensreiche Ordnung", kurią garantuoja valstybė. Jo idealas buvo toji tvarka, kuri „das Gleiche frei und leicht und freudig bindet", t. y., toji, kuri jungia lygius savo vertėje piliečius, jungia juos frei, leicht, freudig. Valstybė neturi būti našta savo piliečiams, neturi jų nustelbti, o jiems duoti geriausių tarpimo sąlygų. Plieninės „tvarkos" valstybė nustelbia geriausias savo piliečių jėgas: jų iniciatyvą, kuriamąjį veiklumą, pasitikėjimą savim. Ji daro tokią tvarką, kurioje gyvybės nebėra, kur viešpatauja kapų tyla.

Schiller'io valstybės idealas netoks. Jo valstybėje, kuri yra vaizduojama antroj kūrinio daly, kiekvienas skyrium dirba savo darbą, tik ne sau, bet bendrajam labui, taip, kaip ir visuma, t. y., valstybė dirba atskirų savo dalelių naudai, „vienas už visus, visi už vieną".

Visus jungia darbas. Jis duoda impulso atskiram piliečiui, duoda ir valstybei. Schiller'is iškeldamas darbo reikšmę, šį kūrinį, kuris tokiu meniškumu retai tepasitaiko, padarė „himnu darbui". Jam itin rūpėjo iškelti to darbo ir lojalaus vieno su kitu bendradarbiavimo gerumus.

VI. Varpo liejimo darbo eiga.

O dabar dar keli žodžiai apie liejimo procesą.

Varpo liejimo pasisekimą užtikrina 1) tikras metalų suderinimas ir 2) formos dalių proporcingumas. Iš metalų vartojamas varis (78%) ir švinas (22%). Daug darbo ir rūpestingumo reikia įdėti į sudarymą vadinamo „Glockenspeise", t. y., tų elementų lydinio, nes nuo tinkamo jų suderinimo priklauso varpo tono grynumas. Toliau svarbu tarp varpo dalių nustatyti tinkamą proporciją, nes varpo tono grynumas priklauso taip pat ir nuo jos taisyklingumo.

Liejimas atliekamas vadinamoj „Giesshause", liejimo dirbtuvėj, liejykloj, kurios svarbiausios dvi dalys yra liejimo krosnis ir duobė. Krosnis skiriasi į ugniavietę ir tirpdinimo katilą. Iš ugniavietės į katilą veda tam tikras kanalas, pro kurį veržiasi suspausta liepsna, tirpdanti metalus. Viršutiniam katilo suskliautime yra šešios skylės, vadinamos „Pfeifen", kurios nuo įkaitimo parusta. Kiek žemiau yra mažos durelės, pro kurias į sutirpintą masę įberiama tam tikros druskos (Potasche, Aschensalz), kas palengvina metalų tirpdinimą. Pro tas pačias dureles išimamos susidariusios putos su visom netikrom priemaišom. Išimamos taip pat probės, kurios atšalusios rodo tikrą ar netikrą elementų sumaišymą. Tikrinimai galimi ir įmerkimu į tirpinį tam tikros lazdelės, apsitraukiančios metalu, iš kurio išvaizdos galima spręsti apie sutirpdinimo laipsnį. Priešakinėj krosnies daly yra kamščio skylė, pro kurią jau sutirpęs metalas išteka į anksčiau prirengtą duobėje formą.

Forma sudaroma ketvertu atskirų darbų tokia tvarka: pirmiausia ant plytinio pamato iš plytų sudaromas tam tikras branduolys su tuščiu viduriu. Išorinės branduolio formos aptraukiamos moliu. Šita branduolio forma apgaubiama antru moliniu sluoksniu (Glockenmodell), kurio vietą vėliau užims metalas. Toliau daromas dar trečias sluoksnis (Glockenmantel). Kai modelio sluoksnis savo forma įspaudžia į trečiąjį, šis pastarasis lynais pakeliamas į viršų, modelis sudaužomas ir nuimamas. Po to apgauba vėl nuleidžiama į savo senąją vietą.— Tuo baigiasi liejimo darbo prirengimas. Ir dabar artinasi pavojingiausias momentas — skylės atidarymas ir verdančios masės sutekėjimas į prirengtąją formą. Čia nenumatytos kliūtys kartais gali visą darbą sugadinti. Laimingai pripildžius formas — svarbiausias darbas baigtas. Ir meisteris, ir gizeliai pasidžiaugia dabar poilsiu, nes praeina apie 24 valandos, kol „Glockenspeise" atvėsta. Po to sudaužoma apgauba ir nuo branduolio atplėšiamas varpas, kuris vėl iš duobės lynais ištraukiamas, apdailinamas ir t.t.

VII. Kūrinio kompozicija.

Pagrindinis kūrinio charakteris — lirinis; jis sujungtas su epiniais elementais, nes aprašomi daiktai, įvykiai ir t.t.; prie epinių prisideda dar ir dramatinis elementas — kalba ir veikia meisteris su savo gizeliais[1]). Išvidinį kūrinio vienumą sudaro realinių elementų sujungimas su idealiniais, t. y., varpo susidarymas su tam tikrais apmąstymais. Kompozicijos grožį ir pabrėžia kūrinio dvilypumas, kurį sudaro šeimos ir valstybės gyvenimo sugretinimas. Galima pastebėti ir dar vieną kompozicinį savumą, būtent, laipsnišką to dvilypumo kilimą: iš vienos pusės nuo vaikystės iki mirties, iš kitos — nuo valstybės klestėjimo iki jos tvarkos išardymo.

Dispozicija šitokia:

I. Įžanga: darbo vertė.

II. Dėstymas (ryšy su dešimt meisterio posakių):

1. Šeimos gyvenimas;
   a) Laimė: jaunystė, moterystė;
   b) Nelaimė: gaisras, motinos mirtis.
2. Viešasis gyvenimas:
   a) Laimė: valstybės klestėjimas;
   b) Nelaimė: išvidinis jos iširimas.

III. Užbaiga: varpo pašventinimas.

Dešimčiai meisterio posakių atsako dešimt poeto apmąstymų tokia tvarka:

1. Varpo liejimas:
   a) Darbo pradžia — darbo palaima;
   b) Medžiaga darbui — varpas likimo skelbėjas;
   c) Metalo grynumas — krikštas: nekalta jaunystė, nekaltas gyvenimas;
   d) Tinkamas metalų suderinimas — moterystė: moterystės laimė ir vyro ir žmonos uždaviniai;
   e) Varpo liejimo pavojai — gaisras;
   f) Varpas duobėje — motinos mirtis ir laidotuvės.
2. Nulietasis varpas:
   g) Poilsis — darbo užbaigimas ir valstybinės tvarkos laimė;
   h) Formos sudaužymas — revoliucija ir valstybinės tvarkos išardymas;

---

[1]) Šitoks vispusiškumas, reiktų manyti, ypačiai turėjo patikti romantikams, iškėlusiems kaip tik tokio „Gesamtkunstwerk" idėją. Bet, deja, taip nebuvo. Atvirkščiai jie skaudžiai pašiepė Schiller'į ir jo kūrinį, tuo „atsidėkodami" už anksčiau iš jo pusės patirtus „malonumus". Schiller'is, tiesa, mėgdavo juos prieš plaukus šukuoti, už ką jie šia proga jam su kaupu atsilygino. Jų simpatijos buvo Goethės pusėj. Jų idealas — „Faust" ir „Wilhelm Meister".

i) Pasisekęs darbas — varpo pašaukimas santyky su žmonių gyvenimu;

k) Varpo įtraukimas į bokštą — palaimos linkėjimas.

VIII. Užbaiga

Varpas, pakrikštytas vardu „Concordia"[1]) (atminkime Concordia res parvae crescunt!), visų pastangomis keliamas į bokštą, kuriame jis

soll „grenzen an die Sternenwelt,
Soll eine Stimme sein von oben".

Taigi jo uždavinys — būti balsu iš aukštybių. Jis primins mums aukštesnį pasaulį. Šeima ir valstybė yra tik įrankiai. Jie auga, galop nyksta. Ir tvirčiausia valstybė kada nors sugrius. Bet šiame gyvenime jokių pastovių socialinių organizmų nėra:

„Lehre sie, dass nichts bestehet,
„Dass alles Irdische verhallt".

Bet mus visus jungia kitas bendrumas, nepriklausąs šio pasaulio — religija, krikščionybė. Ji turi savo pradžią aukštesniame pasaulyje, iš ten atėjo pas mus, ten mus ir nuves iš „des Lebens wechselvollem Spiel". Dievas yra mūsų viltis ir paguoda, galutinis mūsų tikslas[2]).

---

[1]) Schiller'is ilgai ieškojo vardo. Galop pakrikštijo „Concordia" vardu, kuris tinka visokių pažiūrų žmonėms. Čia, kaip ir kiek toliau šiame eilėraštyje, pasireiškia poeto neturėjimas aiškių religinių įsitikinimų. Dievo idėja jame buvo gyva, tačiau nuo bažnyčių laikėsi nuošaliai. Ar tai tik nebus vienas vaisius to hercogo uždraudimo studijuoti teologiją?

[2]) Susidomėję daugiau žinių ras šiam rašinėliui panaudotoje literatūroje:

Kühnemann E., Schiller, München 1911;
Berger K., Schiller, München 1922;
Humboldt W., Ueber Schiller und den Gang seiner Geistesentwicklung, Leipzig (o. J.);
Evers M., Schillers Glocke, Leipzig 1916;
Wust P., Erläuterungen zu Schillers „Lied von der Glocke", Padeborn (o. J.).

Eduardas Turauskas

Iš mūsų praeities

1. „Ateities" pasirodymas ir jos padarytas įspūdis. 2. Pirmoji visuotinė ateitininkų konferencija. 3. Tolimesnės konferencijos. 4. Pirmasis ir vienintelis mergaičių susivažiavimas. 5. Įvertinimas ateitininkų veikimo ligi didžiojo karo.

Arčiau stovintieji „Ateities" pasirodymo laukė nekantraudami, laukė to įspūdžio, kurį jos pasirodymas turėjo padaryti daugeliui moksleivių, nes žymi dalis jų dar tada linko į „Aušrinės" įtaką. „Ateities" pirmo numerio griežtumas ir aiškumas privertė ir pačią „Aušrinę" aiškiau pasireikšti. Nors iš karto ji apie „Ateitį" tylėjo, pavesdama „L. Ūkininkui" ir „L. Žinioms" ją pulti, bet jau 5 nr. ir pati nebeiškentusi kibo, ir nuo to laiko dviejų moksleiviuose apsireiškusių srovių organai karts nuo karto pradeda pešiotis. Šiaip jau spauda „Ateitį" pasitiko palankiai. Vienas palankiausių atsiliepimų p. A. Smetonos buvo „Viltyje" nr. 39(524) 1911 m., kur jis trumpai suglaudęs pirmojo numerio turinį ir ateitininkų atsiradimo pobūdį sako: „Tiek gyvo įsitikinimo, tiek energijos tviska pirmame „Ateities" n-ryje". Provinciją, ypač tolimąją, tie moksleivių suskilimo aidai pasiekė lygiai greitai. Nors jau daugely vietų gyvavo bendros kuopos su aiškia „Aušrinės" įtaka, vis dėlto „Ateities" pasirodymas davė impulso nepatenkintiems suprasti ir realizuoti savo norus, t. y., atsiskirti — išeiti iš bendros kuopelės ir mėginti kurti naują — savąją, savo siekimams ir idealams artimesnę. Patys terminai — pasavintieji nuo dviejų organų— aušrininkai ir ateitininkai — liudijo užsimezgus dvi sroves, turinčias skirtingus kelius, idealus, apskritai, pasaulėžiūras, davė progos moksleiviams pajausti josios tarpe esant dvilypumo ir tuo būdu formulavo būrimąsi į skirtingas, net vienos kitoms priešingas kuopas. Moksleiviai daugiausia gyvai atsiliepė į „Ateities" pasirodymą, instinktyviai pajuto tą centrą, tą židinį, apie kurį nors paslaptomis galės burtis savo reikalais pasitarti, sau brangiose idėjose lavintis, augti.

Štai vienas vilniečio ateitininko (K. F.) atsiliepimas apie „Ateitį":

„Pasirodžius pirmiems „Ateities" numeriams, daug atsirado tarp mūsų draugų moksleivių, kurie visai užjaučia jos reikalingiausiai pakraipai, nes kiekvienas regi, kaip sunkiai nupuolę doroj moksleiviai. Pirmiau, kol nerodė mums kelio „Ateitis", **priversti buvome užjausti „Aušrinei", nors iš tautiškos pusės;** nes buvo, galima sakyti, naujiena, kur moksleiviai lengvai gali pasitarti apie savo reikalus: išdėstyti vargus, džiaugsmus ir išmėginti savus gabumus. Dabar, pasirodžius „Ateičiai", negaliu praleisti pro šalį nepalinkėjęs jai ko didžiausio

pasisekimo, kad sustiprintų mus, moksleivius, doroje ir vestų tautiškuoju keliu" (1911. VI. 8 — Linkmenis) (mano pabr.).

Necituojant kitų atsiliepimų, kurie maždaug panašūs į paduotus, iš šių pastarųjų galima spręsti, kad „Ateities" pasirodymas nebuvo naujas ir netikėtas dalykas — jos reikalas buvo nujaučiamas, jos buvo nedrąsiai lūkuriuojama ir tikimasi. Dėl to visuose atsiliepimuose nesveikinama kurį nors naują ar netikėtą dalyką — reiškinį, neklausinėjama, bet džiaugiamasi tik seniai lauktu ir reikalingu įvykiu, džiaugiamasi atsiradus galimumui augti katalikų dvasioje. Vienas charakteringiausių — tai d-go vilniečio atsiliepimas, kuriame jis sako: **„buvome priversti užjausti „Aušrinei", nors iš tautiškos pusės"** — rodo, jog ne visiems moksleiviams ir ne visiems jų reikalams atstovavo „Aušrinė", o tik **tautiškajai pusei.** Todėl „Ateitis" — pačių moksleivių laukta ir svajota — ne svetimu, nepažįstamu veiksniu įėjo į moksleivių gyvenimą, bet gyvu ir pažįstamu ryšiu. Tuojau „Ateičiai" pasirodžius, po visą Lietuvą — moksleivių tarpe — vienur aštresne, kitur švelnesne forma, prasidėjo moksleivių kristalizacija — skaldymasis į dvi sroves. Pradeda kurtis naujos kuopelės ar buvusios dalintis į dvi.

Darbas — formavimasis ėjo tiek sparčiai, kad jau birželio mėnesį 1911 m. Kaune kun. A. Dambrausko bute (raudoni nameliai) susirinko keliasdešimt kuopų atstovų į I-ją visuotinąją Ateitininkų konferenciją.

Šioje konferencijoje buvo svarstomi pirmukart organizacijos įstatai, kurie vėliau kiekvienoje konferencijoje buvo taisomi ir tobulinami. Tų ranka rašytų — paslaptų įstatų turėjo teisės laikyti vieną egzempliorį tik kuopos pirmininkas, kas buvo pažymėta tam tikram paragrafe. Šioje konferencijoje Pr. Dovydaitis kalbėjo tema iš religijos klausimų.

Nėra abejonės, kad ši pirmoji konferencija turėjo didelę įtaką visam organizacijos augimui ir laimėjimams. Čia pirmukart pasimatė visų kuopų atstovai, čia jie susitiko su studentais katalikais, kurie konferencijai vadovavo. Kuopų atstovai negalėjo nepareikšti savo draugams tos nuotaikos, to įspūdžio kurį jie gavo I-joj konferencijoj.

1912 m. maždaug tuo pačiu laiku susirinko Kaune II-ji vis. At-kų konferencija, kuri posėdžiavo dvi dienas. Kiek atmenu — pas kun. Dogelį ir pral. Dambrauską. Su šia konferencija jungiasi gana savotiškas atsitikimas. Dėl neatsargumo vieno Telšių kuopos delegato (J. B.), kuris prasitarė Liepojoje savo kelionės į Kauną tikslą — Liepojos slaptoji policija sužinojo apie kažkokį Kaune rengiamą suvažiavimą. Nežinia keno dėka Kauno policijai šis suvažiavimas buvo žinomas, kaipo jėzujitų organizuojamas. Reikia pažymėti, kad konferencija įvyko kelias dienas anksčiau, negu buvo manoma ir negu policijai žinomoji suvažiavimo data rodė. Kada jau visi delegatai buvo išvažinėję, pas vieną kunigą atėjo p. Pfeiferis, klausdamas apie minėtą suvažia-

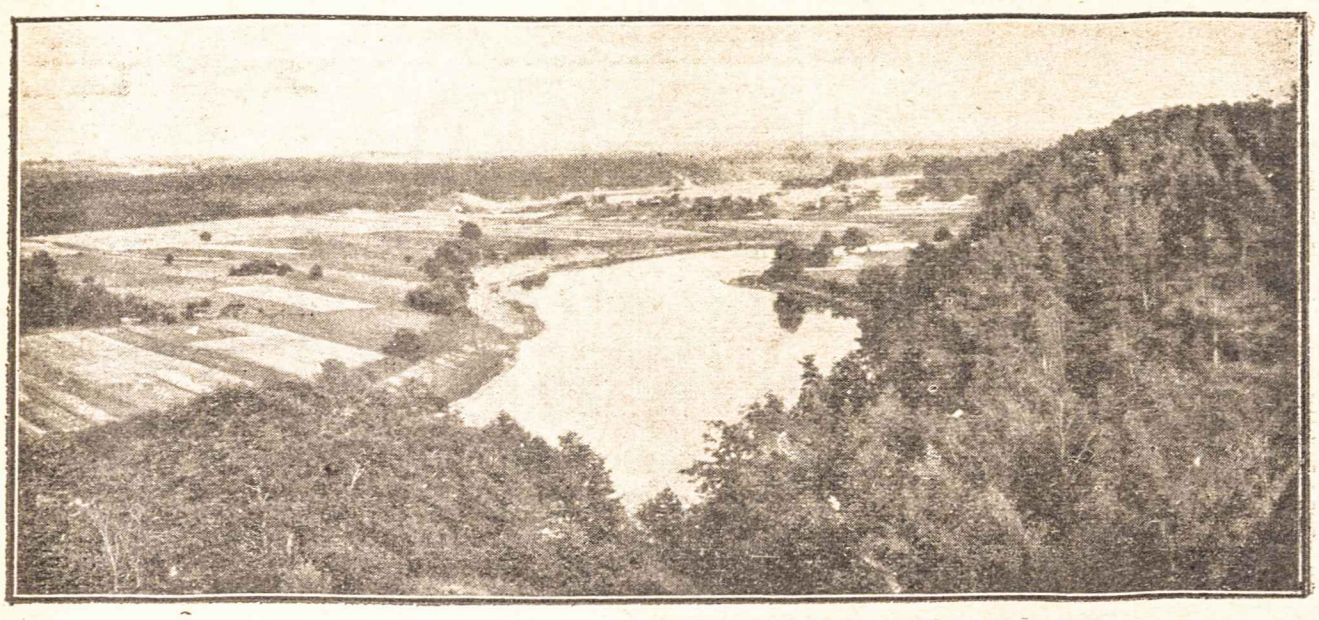

Ežeras Vilniaus krašte
„Mūsų Vilniaus" klišė.

vimą. Kaip tik tuo laiku buvo pasitaikiusi prof. Būčio paskaita apie Šv. Panelę Lourd'e. Šiam atsakius, kad sus-as buvęs, kad tai buvusi toji paskaita, p. Pfeiferis tik nusistebėjęs, kad tokiais žinomais dalykais jų agentai jiems galvas kvaršiną, ir patenkintas išėjęs.

Tais pat 1912 m. tik kiek ankstėliau, būtent kovo 31 d. Kaune įvyko pirmasis ir, rodos, visoj mūsų istorijoj vienintelis draugių ateitininkių (separatinis) suvažiavimas, kuriame dalyvavo apie 20 asmenų. Iš draugų į šį suvažiavimą, po tam tikro apsvarstymo tebuvo įleisti, K. Bizauskas ir P. Kerpė. Į šį suvažiavimą (kartu su dukterimi) atvyko ir vienos dalyvių motina, nepasitikėdama suvažiavimo tikslais ir bijodama vieną dukterį leisti. Ji irgi, apsvarsčius, buvo į posėdį įleista.

III-ji at-kų konferencija įvyko Vilniuje, 1913—III—12, kun. Bieliausko bute, oranžerejoje. Delegatų skaičiumi ji buvo didesnė negu dvi pirmosios. Marijampoliečiai į ją važiavę visu būriu. — Po konferencijos įvykusi daugelio dalyvių bendra ekskursija į Verkus. Tas delegatų apstumas liudija, kad organizacija trečiais gyvenimo metais buvo gerokai sutvirtėjusi ir prasiplėtusi, atsiminus, kad delegatai buvo renkami, rodos, nuo 10 narių vienas.

IV-ji vis. konferencija įvyko Vilniuj Šv. Mikalojaus salėj 1914 m. apie birželio mėnesį. Iš jos atmenu tiek, kad jau Dovydaitis, redaguodamas „Viltį", tik karts nuo karto pasirodydavo ir pasakė vieną kitą kalbą.

V-ji konferenciją įvyko 1915 m. Vilniuje, P. Radzevičiaus vedamajame bendrabutyj, Junkerių g-vė, vasarą — birželio — liepos mėnesį.

Tai ir buvo paskutinioji Ateitininkų konferencija Lietuvoje, nes jau rugsėjo mėnesį daugumas moksleivių paliko Vilnių ir

apskritai Lietuvą, atsidūrė daugiausia Voroneže, mažesni būriai gi išsimėtė įvairiuose plačios Rusijos kampuose.

Šiąja — penktąja konferencija baigėsi pirmasis mūsų organizacijos augimo ir brendimo periodas — jei galima jį taip pavadinti „Ateities" arba „maskviečių", nes tada organizacija, aplamai ėmus, buvo studentų moksleivių vedama. Ir „Ateitis" iki 1915—III—1 ėjo Maskvoj redaguojama.

Einant dabar prie bendro šio pirmojo mūsų organizacijos gyvenimo perijodo aptarimo tenka pabrėžti ir paminėti kelias charakteringas jo žymės. Organizacija buvo konspiratyvi — slapta. Teko kęsti visus neigiamus slaptumo padarinius. Iš vienos pusės tai jungė idėjos kovotojus — susibaudėlius, iš kitos gi nuolatinė baimė, įtarinėjimas, dairymasis į ištikimumą kuopon priimamų draugų — visa tai slopino ir temdė ramią — jaukią kultūrinės organizacijos eigą. Dėl slaptumo ir baimės dabar taip sunku sugaudyti brangią istorinę medžiagą — protokolai buvo vedami slapyvardžiais ar numeriais, raštai slapstomi, kaišiojami į palėpes.

Žymėtina ir tai, kad šis perijodas buvo gilios ir ramios nuotaikos laikotarpiu. Moksleiviai ėjo vien savęs lavinimosi, nuolatinio kilimo, stiebimosi aukštyn keliu. Atostogos buvo naudojamos folklorui rinkti, paskaitoms įvairiais klausimais kitoms draugijoms ir šiaip jau jaunimui šviesti. Žinoma, kova su idėjos priešais, vietomis labai intensyvi kuopose, kiek švelnesnė organe, iš dalies temdė ir drumstė ramią kelionę į Tiesos Žinyną. Ateitininkai ir „Ateitis" dažniausiai stengėsi laikytis gynimosi pozicijų ir tik puolami gindavosi. 4 metų tarpe „Ateitis" nėra skyrusi nė vieno vedamojo straipsnio polemikai, ne tik jau savo priešams pulti. Vos vienas kitas straipsnelis skirtas žymesniem puolimam atremti. Ir tuo jos redaktoriai šiandien gali pasididžiuoti. Svarbiausias — gi šio I-jo organizacijos gyvenimo laikotarpio nuopelnas, žymiausioji išdava tai s u k ū r i m a s į g y v e n d i n i m a s g a n a g a u s i n g o s, p a s t o v i o s o r g a n i z a c i j o s. Per tuos kelerius metus jau organizacija susiformavo, turėjo daugybę kuopų, per tuos metus priaugo naujų vadų — jau susikūrė viena didoka šeimyna žmonių, Kristaus idealų gaivinamų, ir jau ne bet vėjelis galėjo mus parblokšti, ne bet griovėjėlis mūsų lizdelį išardyti ar suteršti kėsinosi. Ateitininkai drąsiai žvelgė į ateitį ir nebijojo bet audros ar vėsulo. Jie buvo tikri — bus Lietuva — bus lietuvių inteligentai — bus ir ateitininkai. Ir iš tiesų tos drąsos to pasitikėjimo savimi, savo numylėta idėja tiek reikėjo, kad būtume mes menkesni buvę, silpniau susiorganizavę, palaidžiau į savo pagrindus įaugę, mažiau idealus mylėję — jau dabar mūsų tik šapelius berankiotum, apie mūs organizaciją kalbėtum kaip apie buvusią.

Dabar gi mes lygiu pasiryžimu, kaip anais metais, tariame: **esame ir būsime.**

Stud. P. Karuža

Kaip mūsų vadai gyvena

Pas Ateitininkų Federacijos Vyriausios Tarybos pirmininką Eduardą Turauską

1. Tolima kelionė.

Pasiėmęs «Ateities» korespondento pareigas, šiuo kartu turėjau leistis į tolimą kelionę. Man, Žaliakalnio piliečiui, teko kraustytis į kitą Kauno pusę—į Šančius. Paskirtą dieną dar gerokai prieš susitartą valandą išėjau iš namų galvodamas, kad tik nepaklysčiau. Autobusas, tingiai siūbuodamas, atvežė mane į Šančius. Valandą pasižvalgęs pamačiau brolių Šmitų fabriką, kur p. E. Turauskas gyvena. Paskambinau. Laukiu. Nieko negirdėt. Pagaliau atėjo berniukas ir įleido į kiemą. Dabar buvo toks laikas, kad, kaip prancūzai sako, visos katės atrodo lygiai pilkos, todėl apie savo palydovą negaliu nieko pasakyti. Gal ir simpatiškas berniukas buvo.

Pataikęs į šviesesnę vietą neiškenčiau nepažvelgęs į laikrodį. Ir išsigandau. Visas pusvalandis suvėluota. O taip skubėjau! Bet štai jau galiu pasibelsti į duris, pro kurias priderėjo man kiek anksčiau įeiti.

Maloniai p. Turausko priimtas, tuojau norėjau eiti prie reikalo. Bet netikėtai prieš mus atsirado garuojanti kava. Girkšnodami ėmėm kalbėtis. Pirmiausia išsiklausiau vieną kitą žinią iš vaišingo šeimininko gyvenimo. Čia ir surašau, ką man teko išgirsti.

2. Gyvenimas.

Eduardas Turauskas gimė 1896 m. iš Antano ir Petronėlės (Karpytės) Turauskų Andriejave, netoli Klaipėdos. Buvo vienintelis sūnus visoje šeimoje Tėvas susipratęs lietuvis, nežiūrint žandarų persekiojimų, slaptai platindavo lietuviškas knygas; buvo parapijos slapto knygynėlio laikytojas; žandarai kratydami knygynėlio nerado, bet rado seną prieš spaudos draudimą išleistą maldaknygę, ir užtai tėvas gavo kelias dienas pasėdėti Tauragės kalėjime. Tokią dvasią iš jaunų dienų jis įkvėpė ir mylimam sūnui Eduardui. Pradžios mokslą įgavo vietinėj mokykloj, vidurinį ėjo Telšiuose. Dar 1910—11 m. tampa aktyviu atetininkų organizacijos nariu.

Ateina didysis karas. Pradžioj su tremtiniais išvyksta į Uteną, 1915 m. persikelia į Rusiją. Tais pačiais metais Babruiske ir Saratove (prie Volgos) lanko 7 gimn. klasę Kijevo 4-oj gimnazijoj. Pastarajai išsikėlus atgal į Kijevą, 7-tą klasę baigia Petrakovo evakuotoj į Saratovą gimnazijoj. 1916 met. vasarą persikelia į Voronežą ir ten baigia Vilkaviškio evakuotąją gimnaziją sidabro medaliu. Būdamas Voroneže p. Turaus-

kas daug dirba ateitininkuose. Per visuotinę ateitininkų konferenciją buvo išrinktas Voronežo ateitininkų pirmininku.

1917 m. prasidėjo bolševizmas. Teko su visa siela ir kūnu atsidėti visuomeniniam darbui, — gelbėti lietuvių tremtinių mases nuo bolševikų pavojaus. Tada p. Turauskas buvo «Liaudies Sąjungos» centro komiteto reikalų vedėjas, «Vado» redakcijos narys ir šiaip jau veikė tarp tremtinių. 1918 m. rugsėjo m. pro Pskovą teko grįžti į Lietuvą, nes Rusijoj buvo nepakenčiama.

Sugrįžęs apsistojo Utenoj, paskui persikėlė gyventi į Vilnių. Daug prisidėjo prie Katalikų Veikimo Centro įsteigimo.

Kadangi dar iš Rusijos laikų dėl per didelio nuovargio ir badavimo sveikata buvo pairusi, norėjo šiek tiek pasilsėti kur nors užsieniuose 1919 m. kovo m. išsiunčiamas darbuotis Šveicarijoj, spaudos biūre.

Iš čia persikėlė į Friburgą ir 3 semestrus klausė filosofijos. 1920 m. rudenį perėjo į teisių fakultetą. Išklausęs 2 semestrus ir išlaikęs iš jų kurso egzaminus 1921 m. rudenį buvo paskirtas atstovybės sekretorium, 1922 m. birželio m. iškėlus p. Sidzikauską į Berlyną ėjo atstovo Šveicarijai pareigas, iki 1923 m. birželio m. 1923 m. rudenį išvyko į Paryžių ir stojo į Paryžiaus Un-tą teisių fakultetą. Per vienerius metus išlaikė valstybinius fak-to egzaminus ir gavo teisių licencijatą. 1924 m. pradėjo klausyti viešosios teisės doktorato kursą. 1925-26 m. išlaikė abejus doktorato egzaminus. Daktaro titului gauti paliko tik vienas formalumas — įteikti tezę. Disertacijos tema «Lietuvos valstybės formavimasis ir plėtojimasis». Ligi ateinančių metų vasaros pabaigos tikisi su doktoratu galutinai apsidirbti. Ir Paryžiuj gyvendamas buvo studentų ateitininkų draugovės pirmininkas. Ten susipažino ir su p-le E. Jankauskaite, dabartine savo žmona, su kuria moterystės sakramentą priėmė Telšių bažnyčioj 1926 m. vasarą.

Parvažiavęs į Lietuvą 1926-27 m. pirmininkavo Studentų Ateitininkų Sąjungai. Buvo išrinktas atstovu nuo krikščionių demokratų partijos į 3-jį Seimą, kur aktyviai gynė kultūrinius katalikų visuomenės reikalus. Nuo 1927 m. sausio m. 1 dienos užėmė vyriausio «Ryto» redaktoriaus vietą ir tas pareigas ėjo ligi 1928 m. spalių m. 30 d., kada buvo pakviestas «Eltos» direktorium. Ateitininkų Federacijos Vyriausios Tarybos pirmininko pareigas p. Turauskas eina nuo 1927 m. reorganizacinės konferencijos Palangoje.

3. Dabartinis veikimas.

Žinodamas, kad p. Turauskas yra «Eltos» telegramų agentūros direktorius ir Ateitininkų Vyriausios Tarybos pirmininkas, o taip pat Kat. V. Centre dirba, paklausiau:

— Įdomu būtų sužinojus, kaip jūs žiūrit į dabartinį savo veikimą.

P. Turauskas, iš lėto gerdamas kavą, taip prabilo:

— «Eltos» informacinis darbas man patinka. Mat, ši agentūra yra punktas, iš kurio greitai ir gerai matyti pasaulio politikos plotas. Lietuvos atžvilgiu tenka reaguoti į lenkų sklei-

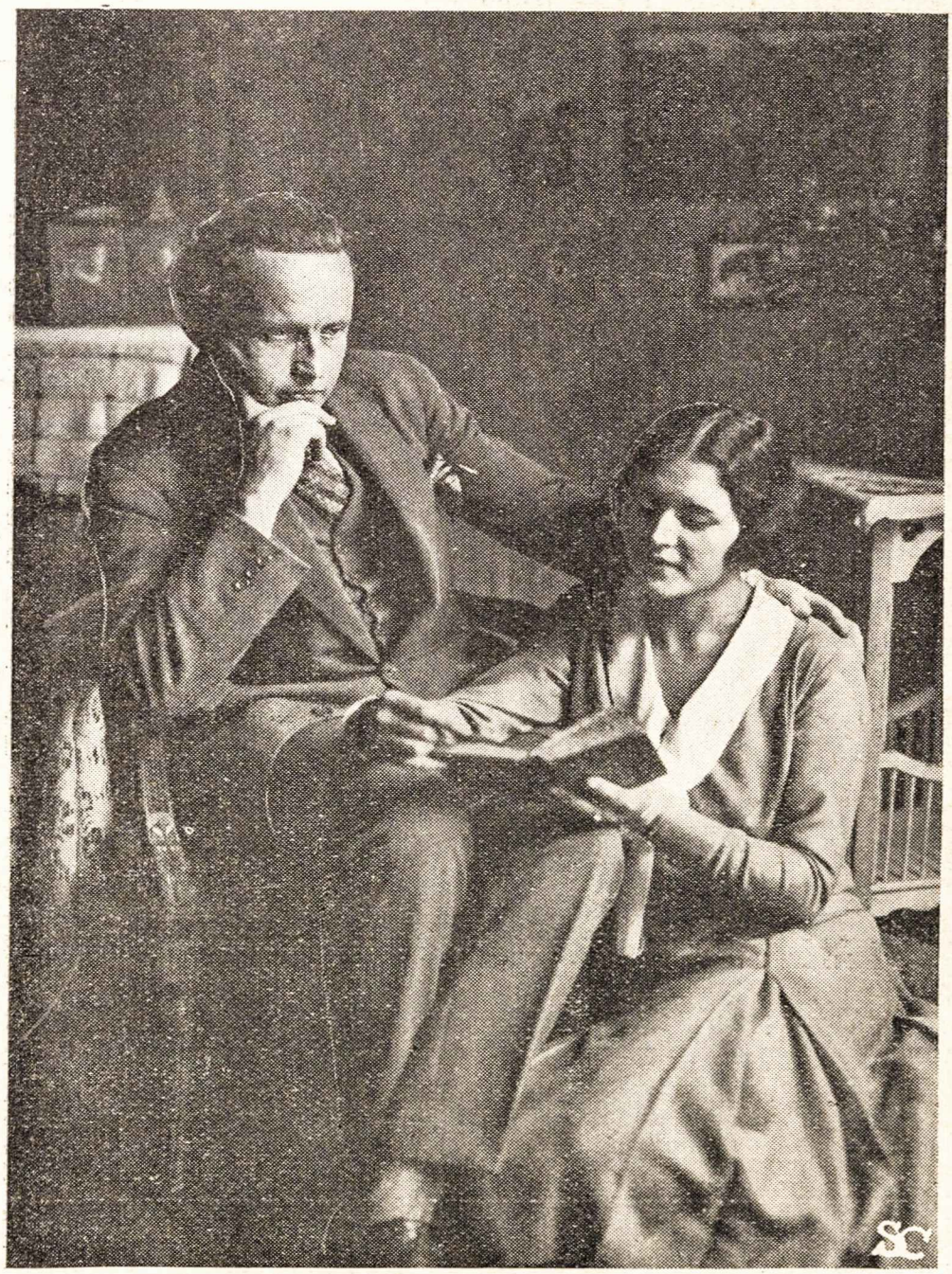

Eduardas Turauskas su savo žmona.

---

džiamus šmeižtus, nuginkluoti mums nepalankius užsienio žurnalistus. Dažnai nors iš dalies pavyksta išsklaidyti Lietuvai nepalankią atmosferą užsieniuose.

— Taip, tai viena jūs darbo sritis. Bet jums tenka susidurti ir su įvairiomis organizacijomis. Ar galima būtų sužinoti šį tą iš šios srities?

— Mielu noru. Su katalikiškąja lietuvių visuomene, dirbdamas valdiškoj įstaigoj, santykių nenutraukiau. Dalyvauju visuose K. V. C. suvažiavimuose, bendradarbiauju beveik visuose katalikų laikraščiuose. Kaip Ateitininkų Federacijos Tarybos pirmininkui tenka apžvelgti visą ateitininkų judėjimą, derinti atskirų at-kų grupių darbus ir nustatyti taktiką. Ypač esu susirūpinęs kitąmet rengiamu jubilejiniu ateitininkų kongresu. Esu visai įsitikinęs, kad jeigu visi ateitininkai aktyviai jam rengsis, kongresas bus grandioziškas ir tikrai pavyks.

— Visokiais darbais užverstas, atliekamo laiko turiu labai maža. Jį praleidžiu jaukicje šeimos nuotaikoje su žmona, kuri daug kur man padeda.

Čia jis valandėlę nutilo. Tuo tarpu mane kankino noras šį tą sužinoti apie pačią šeimininkę. Tik nežinojau, kaip čia išsiklausus Bet jis, tur būt, mane suprato, nes taip prašneko:

— Mano žmona Elena, iš tėvų Jankauskaitė, gimė 1906 m. Paryžiuje lietuvių šeimoj. Tėvai, kilę iš aukštaičių krašto, į Paryžių atvyko iš Petrapilio per 1904—5 m. revoliuciją. Vieną vasarą ji, turėdama 2 su puse metų, praleido Lietuvoje ir, su vaikais bėgiodama, pamiršo prancūzų kalbos pradmenis. Grįždama temokėjo vien lietuviškai. Paryžiuje užaugo katalikiškos šeimos aplinkumoj, ten išėjo katalikišką gimnaziją, baigė komercijos kursus. 1924 m. mudu susipažinom, o 1926 m. susituokėm. Didelio miesto aplinkuma nepaliko jai be įtakos, tačiau tą įtaką rūpestinga motutė mokėjo gražiai selekcijonuoti, apsaugodama dukrelę nuo tos įtakos blogųjų pusių. Todėl mano žmona laiko dvasios teigiamus savumus sugeba puikiai suderinti su šeimos krikščioniška nuotaika.

Po šių žodžių aš nejučiomis pažvelgiau į tą pusę, kur yra p. Turausko biblioteka. Patyriau, kad jis turi gana gausingą biblioteką. Jos tik pusė — Kaune, didesnioji dalis tėviškėj. Knygos įvairių sričių — religijos, filosofijos, teisių ir ekonomijos mokslų, literatūros... Iš atskirų autorių ypač jo mėgstamas Giovanni Papini «Kristaus istorija», Pierre Charles S. J. «Kiekvienos valandos malda» (šias skaito drauge su žmona), Montier, Hello, Solovjovas; iš literatūros — prancūzų rašytojus Paul Bourget ir G. Bernanos. Kai kurias šių knygų mano išversti lietuviškai. Iš anksčiau p. Turausko išverstų knygų reikia pažymėti «Katalikų veikimo kodeksą».

4. Jaunimo pareigos Kat. Bažnyčios ir tautos atžvilgiu.

— Jums tenka dažnai susidurti su mūsų jaunimu. Kokia jūsų nuomonė apie jį?

— Mūsų jaunimui trūksta aktingos valios. Jis perdaug inertiškas. Ir čia mūsų jaunimas turėtų gilintis į šiuos klausimus, intuityviai siekti gėrio, grožio ir tiesos, didinti savo protines galias. Kai įsigis reikiamą protinę kultūrą, jam savaime ims darytis aiškios visos gyvenimo mįslės. Jis tada pamatys, kad

šviesiausi pasaulio protai rado teigiamą atsakymą katalikybėj ir suras ten kiekvienas, kas tik norės ieškoti.

— Kokius uždavinius jūs statytumėt ateitininkams?

— Jie aiškūs ir seniai formuluoti. Būti geriausiais katalikais, geriausiais tautiečiais, geriausiais savo profesijos žmonėmis — štai ateitininkų uždavinys.

— Katalikų Bažnyčios link ateitininkai turi įsisąmoninti visas gerų katalikų pareigas, religinės pareigos turi apgaubti kitas. Iš jų semti pajėgų visam savo veikimui. Ypač svarbu išmokti suprasti liturgines pareigas. Jose nėra nė vieno akto, kuris neturėtų arba gilios simboliškos prasmės, arba tiesiog antgamtinės reikšmės. Mes Lietuvoje dar neturim katalikų visuomenės, kokią turi užsieniai. Ateitininkų pirmoji pareiga ją suformuoti save kertiniu akmeniu padėjus.

— Gražių pavyzdžių mūsų jaunimui teikia Dievo šventieji ir šiaip kilnios asmenybės. Besiblaškantiems pravartu pažvelgti į Renano sūnaitį Ernest Psichari, kuris taip pat daug blaškėsi, grįžo į K. Bažnyčią ir žuvo fronte su ražančium rankoj taip kalbėdamas: «Duok, Dieve, kad mano auka atpirktų tą blogą, kurį pasėjo mano senelis Renanas». Pagaliau šviesus Šv. Kūdikėlio Jėzaus Teresės asmenybės pavyzdys, kurią Pijus XI paskyrė katalikų intelektualų globėja. Contardo Ferrini, dr. Ozanam ir daug kitų — yra geri pavyzdžiai.

— Man rodos, kad mūsų pareigos tautos link yra didelės, kaip ir Bažnyčios link, — pastebėjau.

— Sąmoningiems katalikams pareigos tautos atžvilgiu labai aiškios. Tikri katalikai visumet palieka ištikimi savo tėvynei. Pav., Prancūzijos katalikų vienuoliai, kuriuos revoliucija ištrėmė iš tėvynės, likvidavo kongregacijas, atėmė turtus, didžiajam karui prasidėjus būriais grįžo ir stojo į kariuomenę. Apie 20.000 vienuolių drauge su kareiviais apkasuose kovojo prieš vokiečius ir karo lauke paliko kelis tūkstančius savo brolių palaikydami Prancūzijos kariuomenės dvasią. Šis klasiškas pavyzdys geriau už visokias deklamacijas įrodo katalikų pasiaukojimą savo kraštui. Taip elgėsi tie visuomenės «parijai» — nekenčiamieji «klerikalai», «juodieji varnai».

Ateitininkai savo žygiais kovose dėl nepriklausomybės yra įrodę savo meilę Lietuvai. Nėra jokio abejojimo, kad taip būtų ir toliau, jeigu tik priešas užpultų kraštą.

Artimiausi mūsų tautiniai uždaviniai padaryti Lietuvą visiems jaukią ir savą, nežiūrint nei tautos, nei tikybos, nei pažiūrų skirtumo, kad visi piliečiai turėtų gerą motyvą mylėti savo kraštą ligi gyvybės aukos. Kiekvienas atskirai savo pareigose turi būti tobuliausias. Kada nuo žemiausio ligi aukščiausio žmogaus valstybėje visi sąžiningai atliks savo pareigas, mūsų tėvynėj bus gera gyventi. Tai geriausi ginklai Vilniui atvaduoti, mūsų tautinei kultūrai ir kitokiai pažangai sukurti.

5. Kitais klausimais

— O kokias aktualias pareigas jūs matytumėt mūsų dabartiniam gyvenimui?

— Man rodos, kad mums dar trūksta platesnio išsikultūrinimo. Pasitenkinama tik išviršiniu mandagumu. Bet žmogaus visas veikimas turėtų derintis su išvidine jo nuotaika. Todėl jam reikia labiau išlavintos jausmo kultūros, iš kurios išplauktų ir jo išorinis pasireiškimas. Tada nebūtų to šalto mandagumo, vidaus pasaulis gražiai derintųsi su išorės veikimu.

— Inteligentų šeimyninis gyvenimas Lietuvoje nėra ideališkas. Ateitininkai į šią sritį turi atkreipti ypatingo dėmesio. Reikia su pagarba kalbėti apie gimties problemą, išsiaiškinti vyro ir moteries santykius ir pasiruošti krikščioniškam šeimos gyvenimui. Kiek inteligentus bus apsisprendęs šiais klausimais, tokia bus šeima. Tik ateitininkai gali realizuoti krikščioniškos šeimos idealą.

— Įdomu, kaip ateitininkai turi žiūrėti į politiką?

— Ateitininkai kaip katalikų jaunimo kultūrinė organizacija su politika jokių santykių neturi. Tačiau tai nekliudo sekti visuomeninį gyvenimą, orientuotis tautos būklėj. Gi suaugusiems dalyvauti politiškam gyvenime yra pareiga, nes kitaip galima pakenkti Kat. Bažnyčiai. Šiuo klausimu negalima nė abejoti dėl Leono XIII žodžių: «Katalikai eina ir turi eiti į politikos gyvenimą ne tam, kad pripažintų tai, kas dabar gali būti smerktina politinėse įstaigose, bet kad iš tų pačių įstaigų, kiek yra galima, išgautų nuoširdų ir tikrą viešąjį gerą, rūpindamies į visas valstybės gyslas įlieti, kaip sultis ir gaivinantį kraują, dorovę ir katalikų religijos įtaką» (Encikl. «Immortale Dei»).

Moksleiviams ateitininkams reikia domėtis visuomenišku šalies gyvenimu ir ruoštis.

6. Dėl mūsų kultūros

— Ką galėčiau pasakyti dėl mūsų kultūros bendrai? Ar ji eina tinkama linkme? Pas mus perdaug pasiduodama artimųjų kaimynų kultūrai. Kiekvienai mažai tautai didelių kaimynų įtaka pavojinga, tuo labiau, jeigu ji ekskliuziviška (išimtina).

— Lietuviai iš prigimties yra šalti ir šiurkštoki. Tą prigimtį sušvelnint galėtų nuoširdesnis jausmo auklėjimas. Mums reikėtų didesnio aiškumo, tolerancijos santykiuos su kitais, gerai suprasto kultūringumo.

— Kultūrinio pažangumo atžvilgiu lietuviams galėtų patarnauti romanų ir anglo-saksų tautos. Ir ateitininkai atsidėję turėtų mokytis prancūzų, anglų, italų kalbų. Tuomet gal būtų didesnė pusiausvyra mūsų kultūroj. O romaniškoji kultūra turi daug mums tinkamų savumų.

Taip besikalbant praėjo pora valandų. Padėkojęs už

pasikalbėjimą ir vaišes rengiausi išeiti. Kadangi p. Turauskui reikėjo vykti į miestą, tai abu sėdę į autobusą besišnekučiuodami atvykom iki Laisvės Alėjos. Ties Įgulos bažnyčia išlipę atsisveikinom, ir kiekvienas nuėjom savo keliais.

P. Būtėnas

Žodžio reikšmės kitimas

Žodžio reikšmės kitimas nepareina nuo jo garsų kitimo dėsnių *). Dažnai žodžio reikšmė tegali pareiti tiktai nuo paties posakio, kuris per ilga yra stabilizavęsis, sustingęs ir įgijęs savo istoriškos reikšmės. Kad minties objektų ženklai, žodžiai, kartais nustoja vienokios savo reikšmės ir gauna kitokią, tai šiuo atveju kaltas psichinės asociacijos veikimas. Tą mes galime pastebėti kasdien. Šiam reikalui teesie kad ir šitokie pavyzdžiai, kur panašumo asociacija lydėte lydi žodžių reikšmės kitimą:

Akis — žmogaus, žiedo, dangaus (žvaigždelė), neužšalęs ledas, Dievo (ypatinga reikšmė—Apvaizda); arklys — gyvulys, žmogus; ašis — ratų, arba vežimo, žemės, laikrodžio; aštrus—kvapas, daiktas (kirvis), žmogus, akys (aštrios), šaltis, vėjas, kalba; auksas — metalas, aukso darinys, pinigai, brangus turtas, geras žmogus; avinas — gyvulys, žmogus, dailidžių prietaisas; batas (seniau buvo sakoma «čebatas») — apavas, nieko nenutuokiąs žmogus (nauja reikšmė), malūno, arba girnų, prietaisas; bernas — vaikėzas, arba vaikesas, latvių tas, kas mūsų «vaikas», «kūdikis»; boba — moteris, vestuvių kepinys, stačiasai (statysis) malūno velenas, subobėjęs vyras; burbulas — pūslė, muilo, vandens, gražus vyras (burbuliukas), krūmas, apsiglyčiavusia nosis; dantis — grėblio, žmogaus, gyvulio, dantėto rato (krumplys), šukų; durtuvas — ginklas, ginkluotas kareivis (pėstininkas; nesena reikšmė); galva — kūno, miesto, šeimos, grėblio, vinies, vienetas; grūdas — javas (vienetas), derliaus saikas, javai; javas — grūdas, grūdai, derlius; kaklas — kūno, ąsočio, butelio, mašinos prietaisų, sparninio veleno; kakta — kūno, krosnies, sumatus žmogus; karalius — valdytojas, kortų, išdidus žmogus; kaulas — kūno, šukų, smuiko; kelias — važiuoti, kojos (kelias), javų stiebo, paukščių (danguje), būdas; kelmas — nupiauto medžio, visas nukirstas medis, sutingęs ir sudribęs žmogus, krūmų, bičių, gėlių; kepurė — žmogaus, malūno, ugnies; kiaulė—gyvulys, tam tikras žmogus; kišenius — (rytiečiuose aukštaičiuose yra ir «kišenė») — drabužio dalis, piniginė, pinigai, turtas; knygos — spaudinys, karvių; kryžius —

---

*) Ta filologijos dalis, kuri tyrinėja žodžių reikšmę ir formaliąsias žodžio dalis, vadinasi semasiologija, arba žodžių reikšmės mokslas. Garsų kitimo dėsnius ir pačius žodžio garsus tyrinėja ir aiškina filologijos dalis, vadinamo-fonetika, arba garsų mokslas.

krucifix, našta, nelaimė, vargas, sunkiena, «žegnonė»; krumplys — piršto, rato; kuodas — paukščio, kasų, pasišiaušę plaukai, viršugalvis, linų (kuodelis); lapas — knygų, skardos, medžio; liežuvis — kūno, paleistos kalbos (liežuviai), ugnies; mazgas — virvės, geležinkelio, kryžkelė, nesuprantamas daiktas, pinigai, našulys; mėnuo — metų dalis, dangaus, plika kakta ar pakaušis; nauda — naudingumas, pinigai, turtas; nosis — veido, laivo, plūgo, («nosį gavai», t. y. buvai subegėdintas, iš slavų skolintas posakis); pats — vyras, įvardis; pati — žmona, įvardis; peilis — piaunamas įrankis, plūgo; pinigas — moneta, verčia, turtas, nauda, brangus daiktas; plaukas — galvos, laikrodžio, javo, gyvybės; plautas ir plautis — laivo, avilio, pirtyje lentos atsisėsti (plg. plaučiai, kūno dalis); plunksna — paukščio, rašomoji, plieno (kurio nors įrankio) spalva (plunksnos); popierius — rašomasis išradimas, dokumentas, «blogi popieriai» — prasti reikalai; pulkas — kariuomenės dalis, banda paukščių, daug; pusė — $^1/_2$, vienas šonas, lygioji dalis, kaltinamoji ir kaltinančioji pusė, kryptis, žmonos ir vyro; ragas — raguočių gyvulių, sukietėjęs daiktas, žydų poterių, guzas kaktoje, kietas vyras; ranka — žmogaus, malūno kepurės gręžiamojo prietaiso, arba uodegos, valdžia; rankovė — drabužio, upės, ežero, jūros, kamino, kelio, piniginė; ratai — tekiniai, vežimas (rytiečiuose aukštaičiuose), Grįžalo, geometrijos, astronomijos; stalas — prietaisas, visas valgymas, žmonės sėdį užstalėse, administracijos vienetas, kuliamos ir linų minamos mašinos; šakės — įrankis, žmogaus kojos, valgomasai įrankėlis (šakutės); šaknis — medžio, dantų, plaukų, žodžio, giminės, š. aritmetikoje; šalis — pusė, kraštas, šonas; širdis — kūno, medžio (ir: šerdis), sostinė, šalies centras, varpo, žolė (širdelė), mylimas žmogus (širdelė, širdytė); teismas — teisimas, taismo namai, teisėjų susirinkimas; ugnis — degimas, gaisras (ir: ugnelė), liepsna, karštas žmogus, smarkus arklys (plg. «ugnis, ne arklys»); ulyčia — (nelietuviškas žodis) — gatvė, sodžius; uola — ola, «skyla», galąstuvas, «bažnyčios uola» (šv. Petras); vakaras — dienos dalis, prienaktis, pasilinksminimai, arba pramogos; vartai — kiemo, dangaus, kelnių; viršininkas — kerdžius, o dabar didžiausias apskrities administratorius; žirnis — javas, vaistas, gėlės (plg. žirnikai). Ir t. t.

Šitokių dalykų mūsų kalboje pilna. Aš čia jų teparodžiau visai nedaug. Matėme, kad kitas žodis — terminas daug reikšmių turi. Tas faktas dar nerodo, kad mūsų kalba neturtinga. Ne, mūsų kalbos žodynas labai turtingas. O kad kitas žodis ir keletą reikšmių turi, tai kita priežastis — žodžio reikšmės kitimo ir pačios tautos kultūros kilimo reiškinys. Mano duotieji faktai tai labai vaizdžiai parodo. Visa tai yra kalbos gyvumo ir gajumo pažyminys.

Žodžio reikšmės kitimas labai dažnai atsitinka arba iš pa našumo arba iš patogaus sąvokų gretinimo. Vadinasi, vienas

kuris žodis lengvai gali pavaduoti daugybės daiktų arba pasakymų terminus. Tai yra netiesioginės, arba metaforinės prasmės būdas, kuris kiekviename žingsnyje buvo, yra, bus vartojamas ypačiai gyvojoje žmonių kalboje. Tačiau reikia atminti, kad metafora per ilga nustoja savo metaforiškumo ir nustojusi ji jau įgyja tiesioginę reikšmę ir eina tam tikru terminu.

Tos sąlygos labai gražina kalbą. Juo kalba gražesnė, juo ir jąja reiškiamos mintys bus daugiau kam suprantamesnės. Taip pat, juo kalbos žodynas turtingesnis, juo tąja kalba reiškiamos mintys bus tiksliau išreikštos.

Kalbos vaizdingumo priemonėmis rašytojai, geri tikri rašytojai visada ir naudojasi. Bet ir naudotis reikia mokėti. Tik tas moka naudotis, kas visiškai susigyvenęs su gyvąja, arba šnekamąja, žmonių kalba.

Edward Montier

Prancūzų jaunimo judėjimas*)

Norėdami pažinti kokios nors šalies gyvą ir vaisingą nusistatymą, tikrai įdomų ir pamokantį, norėdami sužinoti, ką šalis duos ateity, turime žiūrėti ne tiek į tai, kas atrodo viešąja nuomone, priimtąja nuomone, apie kurią visi, rodos, kalba, kuri visiems imponuoja. Bet ypač reikia įsižiūrėti į tai, kas bręsta, kas plėtojasi ir pamažu visur skverbiasi; tenka pažvelgti ne į žymiuosius lakraščius, kur jau iš seno viešpatauja įžymios asmenybės. Pastarieji jau neatstovauja tikrajai krašto minčiai, jie yra nešėjai jau nusileidžiančios minties. Jie yra atstovai dar stovinčios ant kojų, bet pasiruošusios griūti praeities. Jų nuomonė, kad ir kaip ji ten rimta būtų, kiek ji ten antspaudų ir patvirtinimų turėtų, yra pasitraukiančios kartos nuomonė. Gilios, vaisingos, dinamiškos krašto minties reikia ieškoti ne tarpe atstovų gadynės, kuri galėjo turėti savo bruožus ir iš tikrųjų juos turėjo, bet tik jaunųjų judėjime, kartais nedrąsiame arba perdaug staigiame, kur juda nežinomi asmens, kandidatai į gyvenimą, dar nepadarę savo įtakos išorės įvykiams, bet kuriems priklauso ateitis. Ir šis judėjimas turi skirtingumų ir kartais net priešingumų, kaip būna visur, kur kas nors ima gyvenime reikštis, ypač kai tas gyvenimas, tam tikrą laiką bet kokių perversmų prislėgtas ar beveik sulaikytas, iš naujo atsigriebia ir stengiasi suklestėti neramumo paliestam pasauly.

Krašto, ypač tokio, kur vyrauja laisvas žodis ir savarankiškumas, spontoniškumas, kad ir Prancūzijos, išvaizda atrodo

---

*) Šis straipsnis yra kaip ir įžanga į to paties autoriaus straipsnį „Katalikiško prancūzų jaunimo sąjunga“, kurį spausdinsim kitam „Ateities“ nr. Red.

banguojanti ir nuolat kintanti, kaip jau pastebėjo Montaigne, vienas įžymiausias iš jo sūnų ir rašytojų.

Tas kitimas daro klausimą įdomų. Bet vis dėlto jo neišspręsime, tik pirmiausia parinksime žinių ir pažvelgsime į šio krašto idėjas, skirtingas nuo viešųjų valstybės pažiūrų.

Reikia nusileisti į neaiškią, dažnai paniekintą arba su užuojautos šypsniu priimtą pradžią to judėjimo, kuris šiandie griauja senąsias tradicines mintis ir stovi išvakarėse, kada parodys reikšmingą, laimingą ar nevykusią įtaką visam krašto nusistatymui vienoje ar kitoje srityje.

Dabar Prancūzijoj, kaip ir daugely kitų Europos kraštų, iš tikrųjų eina tai, kas buvo Romėnų Imperijoj pirmaisiais krikščionybės amžiais. Už pirmųjų, dar neliestų, senojo pagonių pasaulio sienų, kurios atrodė neįveikiamos, kilo naujas pasaulis, su panieka sutiktas tų, kuriems teko su juo susidurti ar teko apie tai nugirsti, nežinomas plačioms minioms, kilo jis katakombose ir turėjo savo laiku pastatyti pagonių pasaulį prieš įvykusį faktą — prieš naują nusiteikimą, prieš tą nusiteikimą, kuris, rodos, nieko nepaliotęs, visus apėmė. Tertulijonas su prakilniu išdidumu rašė persekiotojams, pasipuošušiems kelių amžių šlove, bet jau senatve paliegusiems: «Mes esam tik nuo vakar dienos atsiradę, o jau mūs pilna jūsų miestuose, kaimuose, teismuose, legijonuose. Mes jums paliekame tik jūsų maldyklas. Jeigu mes pasitrauktume iš jūsų tarpo, jūs išsigąstumėt savo vienatvės»!.

Nors kažin kokia dar ten būtų Prancūzijos išraiška ir nors atrodytų, kad belytė masė dar vaikščioja senuos paklydimuos; nors politikai dar nebūtų pakeitę savo papročių, nors viešoji diplomatija daugeliu atvejų manytų senaisiais būdais išspręsti konfliktus, — nors ir kiek ten būtų tam tikrais protarpiais nedrąsaus žvalgymosi atgal, nors ir ilgai dar tektų laukti, vis dėlto niekas neužgins, kad eina pasikeitimas, kuris reiškiasi dėl to, jog į viešąjį gyvenimą pamažu stoja naujos kartos, išlėto įnešdamas savo nuomonę į bendrąją nuomonę, ją praplatina, ją daro našesnę, ją pakeičia.

Įdomu pažinti šio judėjimo istoriją ir mintis. Ypač įdomu parodyti judėjimą, įkvėptą krikščionybės ir demokratijos, nes tik šios dvilypės srovės pasirodymas sudaro Pracūzijoj naujenybę, kurios suklestėjimą pagaliau tenka išvysti.

A. Petrauskaitė

A. a. Ignas Petrušaitis

«... Nebebijau: švenčiausias mano noras — priimti šaltą ranką. Užteks man saulės ir žiedų, užteks ir juoko. Vien ilgesio ir tolimosios laimės prašys atšalę lūpos; tik siela verks ir negalės pasveikinti šypsniu atėjusių liūdėt prie mano kapo... Užgeso paskutinė žvakė — užges širdis»...

Taip rašė jau 1928 metų pradžioje a. a. Ignas, ilsėdamasis tėviškėje. Abejonės ir mirties nujautimas jau tada jį neramino. Bet kartu su nejaukiais nujautimais viltis pasveikti jo nepalikdavo. Ta viltimi jis tebegyveno ir visus šiuos metus, net paskutinius vasaros mėnesius. Tikėjosi pasveikti ir vėl imtis mėgstamo darbo, apie kurį, dar gimnazijos moksleivis būdamas, Šiaulių ateitininkų leidžiamo laikraštėlio «Ateities Žiedo» Nr. 1 parašė: «Laikas su mumis nesiskaito, ir mes einame į dienų galą... Jaunos jėgos darbo laukia. Be darbo žuvę jėgos—mūsų likimo našta... Bet dar nevėlu! Dar galime tapti savo dalios valdovais ir karališka šypsena lūpose dalinti kitiems ugnį!» Tos ugnies kitiems dalinti a. a. Ignui neteko...

Š. m. spalių mėn. 18 d. draugų ir artimųjų būrys jau lydėjo a a. Igną į amžino poilsio vietą Linkuvos kapinėse.

Gimęs 1904 m. rugpiūčio 17 d. Gailionų kaime Linkuvos vals. Šiaulių apskr., išėjęs pradedamąją savo kaimo rusų mokyklą, a. a. Ignas, gabus, mėgstąs mokslą, keliasi į Linkuvą, kur įstoja į dviklasę mokyklą, virtusią vėliau progimnazija. Čia jo vardas tuojau iškyla draugų tarpe, jis pasižymi ne vien tik kaip gabus ir stropus mokinys, bet ir veiklus susipratęs organizatorius: 1920 m. kartu su kitais steigia moksleivių ateitininkų kuopą, išrenkamas į valdybą ir eina kuopos pirmininko pareigas. Baigęs Linkuvos progimnaziją ir persikėlęs į Šiaulius, organizacijos darbo ir čia nepalieka. Čia yra ateitininkų kuopos sekretorius, čia jos pirmininkas. Organizuoja filosofų literatų sekciją, nes literatūrą seniai jau buvo pamėgęs ir visą atspėjamąjį laiką paskirdavo knygoms skaityti, dažnai išsiversdavo geresnius ir įdomesnius jam dalykus. Be to ir pats daug rašė, spausdindamas pirmuosius savo bandymus Šiaulių moksleivių ateitininkų laikraštėlyje. Pats vienas labai dažnai ir visą laikraštėlį prirašydavo. 1924 m. parašo savo gimnazijos himną, ir dabar giedamą, ir laimi konkursą. Gimnazijos pamokos, organizacinis darbas, literatūros studijos atimdavo visą laiką, dažnai atitraukdavo net poilsio valandėles. O čia dar, norėdamas padėti tėvams, uždarbiauja pamokomis. Ir šiaipjau silpna sveikata greitai menkėja, tenka važiuoti namo ilsėtis; bet vėl pasitaiso ir labai gerai baigia gimnaziją 1924 m.

Rudenį atvažiuoja į Kauną, įstoja į Teologijos Filosofijos fakultetą, pasirinkdamas pagrindine studijų šaka vokiečių lite-

ratūrą. Mokėjo jau tuomet kelias kalbas, galėjo laisvai naudotis svetimąja literatūra, buvo labai apsiskaitęs — tat studijos gerai sekėsi. Bet a. a. Ignas neužmiršo ir savo pasaulėžiūros dalykų ir organizacinio darbo, Linkuvoje bei Šiauliuose dirbto. Kaip rodo jo L. K. Stud. At-kų Dr-vės nario registracijos kortelė, jis tais pačiais metais įstoja į Ateitininkus. Įsirašo pirma į abstinentų sekciją. Bet tai ne jo tikroji darbo sritis. Visą laiką, eidamas įvairias St. Ateitininkų draugovės vėliau sąjungos pareigas, svajoja įkurti literatų bei menininkų kuopelę. Jis jaučia, kad tik joje galėtų savo pamėgtąjį darbą dirbti. Ir tikrai, reformuojant St. At. Draugovę, jis visas jėgas deda, kad veikęs anksčiau literatų menininkų būrelis susiorganizuotų į atskirą savarankišką draugiją. Tatai jam pavyko, ir jis buvo vienas dabartinės «Šatrijos» steigėjų, buvo pirmasis jos pirmininkas, nors ligos verčiamas turėjo tas pareigas perduoti kitam. Bet paliko viso «Šatrijiečių» būrelio siela. Rūpinosi jo reikalais atsidėjęs ir net vėliau, sirgdamas, nutolęs nuo studentų gyvenimo, visuomet klausinėdavo lankančių jį draugų: «Kaip mūsų «Šatrija» gyvena?» Labai norėdavo dar lankyti susirinkimus, susipažinti su naujai įstojusiais idėjos draugais, bet jėgos neleido. A. a. Ignas yra redagavęs ir pirmąjį «Šatrijos» statutą. Daug vargo padėjo jį berašydamas, vis jam rodės jo statutas negeras, netobulus. «Mūsų susirinkimai perdaug šalti, nedraugiški, reikėtų daugiau kūrybiškų nusiteikimų, kad parėjęs namo galėtum ką didelio sukurti!» dažnai sakydavo juokaudamas. Būti nedideliam jaukiam draugų būrely a. a. Ignas labai mėgdavo. Čia jis gerai nusiteikęs, nors pavargęs ir silpnas būdavo, visuomet juokaudavo, šposus krėsdavo. Bet visa mokėjo taip švelniai, gražiai padaryti, kiekvienas žodis žymėdavo inteligentiškumą ir gilų protą. Nieks nėr girdėjęs iš jo lūpų šiurkščių žodžių, stačiokiškų juokų. Dėl to savo švelnumo ir reto takto jis buvo draugų be galo mylimas; ir savo šeimoje surasdavo visiems meilų žodį, rimtą patarimą.

Nuolat kovodamas su liga vis dėlto tikėjosi pasveikti, svajojo toliau studijuoti.

Varėnoje, Kauno miesto ligoninėje, pagaliau Merane (Italijoj) mėgina taisyti savo irstančią sveikatą. Bet pervėlu... Šiemet pavasarį grįžta, pasiilgęs tėviškės ir draugų. Linksmas pargrįžęs klausinėja naujienų, pasakoja įspūdžius. Nedaug pasikeitęs, tik susilpnėjęs, kelionės išvargintas. Pora dienų palieka Kaune, pasimato su draugais ir skuba į tėviškę, kur praleisdamas paskutinę savo gyvenimo vasarą kantriai laukia rudens... «Nebemaldauju nieko — tik amžinos ramybės šalančiajai širdžiai»... parašė a. a. Ignas kartą ligos nukankintas. Dabar jis tą ramybę jau turi... O mes, jo idėjos draugai, palikę čia žemės kelionę tęsti, palydėję brangų draugą, tiek žadėjusį savo tėvynei nudirbti, tarkime bent:

requiem aeternam dona ei, Domine.

Jaunųjų žiedai

A. Marnakas

SAULEI TEKANT

Iš už miško saulužėlė
Savo veidą rodo.
Skriski, siela, ten, plasnoki
Iš jaunystės sodų.
Rodo veidą sidabrinį
Žydinti aušra.
Tad ir tau suvilgys skruostus
Ašara tyra.
Ei ir tau, jaunyste mano,
Aukso poilsio šalių
Iš prijuostės purpurinės
Saujomis bers spindulių.
Rasa skaičia, deimantine
Skruostus padabinęs,
Skrisiu aš kaip kūdikėlis
Aplankyt gimtinės.

* * *

Tyli mano sodo medžiai,
Tyli niūrios pelkės.
Tvinsta džiaugsmas, kalba godos:
Siela, dangui kelkis.
Niūri ir lūšna manoji,
Juodu šydu apsidengus...
Su sauluže atplasnojo
Džiaugsmas ir mano palangėj.
Tiek daug mano soduos medžių,
Ir kelių tiek nesuskaitytų!
Eisiu ir nusiraminsiu, pasiguosiu
Saulei anksti rytą.

J. Gailius

PALYDŽIU...

Mano sielos gūdžios raudos
plaukia tyliai lig žvaigždžių,
gūdžias savo svajonėles
į tą kelią palydžiu.
Palydžiu aš jas į tolį,
žodžio tarti negaliu, —
mano mintys lakūnėlės
skrenda visatos keliu.

Ar sugrįšit dar nors kartą,
ar lankysite mane?
Gal šis žvilgsnis paskutinis,
tik vaidensitės sapne?
Mano sielos gūdžios raudos
skrenda tyliai lig žvaigždžių,
plaukia per dangaus beribę, —
aš į kelią jas lydžiu.

Iš padavimų apie ežerus

1. Pagaliuks.

(Bulėnų, arba Kurtavėnų ežeras).

Tarp dviejų kalvų, apaugusių mišku, lomoje yra ežeras. Sako toje lomoje seniau taip pat mišką buvus. Ant miško užkritęs ežeras, kurs šniokštęs, putojęs liejęsis į visas puses. Išsigandę žmonės susirinkę prie ežero, meldęsi ir spėję jam vardą, bet niekaip negalėję atspėti. Viena varginga moteriškė žiūrėdama į paskendusius medžius tarusi: «O kiek čia pagaliukų, pagaliukų!» Kaip tik ištarusi tuos žodžius — ežeras tuoj nurimęs. Ir dėl to jį ligšiol tebevadina «Pagaliuku».

2. Ragelis

(Kairių ežeras.)

Keli kilometrai nuo Šiaulių, prie Kairių dvaro, yra nedidelis ežerėlis, vadinamas — «Rageliu». Jo ilgumo bus kokie 300 sieksnių, platumo apie 150 sieks. Vienas krantas aukštas, apaugęs žaliu pušynu. Toliau tarp kaštanų paskendus nedidelė bažnytėlė. Pušyne matyt kryžių — tai naujosios kapinės.

Puikus reginys vasarą, kai nuo vėjo ošia pušynas ir ežeras ima banguot. Tarp siūbuojančių medžių ir viršum plaukiančių pilkų debesų tvirtai stovi koplytėlės kryžius. Ragelį dažnai lanko moksleiviai pasigerėti puikiu reginiu. Kairių ir aplinkinių kaimų gyventojai rengia pasilinksminimus pušynėly, ant ežerėlio kranto. Ir žvejai dažnai lanko ežerėlį, nes daugelis žuvų esančių jame — geras užmokesnis už trūsą. Dabar žuvų truputį pamažėjo. Įdomus ir puikus ežerėlis, bet dar įdomiau pasakoja apie jį mūsų seneliai. Sako, kadaise ežero nebuvus. Jo vietoj augęs pušynas, kuriame netolimo kaimo skerdžius ganydavęs bandą. Vieną dieną staiga dangus aptemęs, ir buvęs girdimas lyg didelio debesio ūžimas, kuris vis kaskart artinęsis. Skerdžius tada sakęs piemenims: «Ginkim, vaikeliai, namo!» — ir taip padarę. Parginus atsiminęs skerdžius palikęs pušyne ragelį ir ėjęs parsinešti. Beeinant pradėję lynoti. Skerdžius eidamas taręs: «Mat, dėl ragelio turėsiu sušlapti!» Tai ištarus debesys su didžiu trenksmu nukritęs ant pu-

šyno. Rytą atsikėlę žmonės žiūri — pušyno vietoj tvyskuliuoja ežerėlis. Skerdžius papasakojęs savo atsitikimą žmonėms, ir nuo to laiko ežerėlį tebevadina «Rageliu».

Prie jo kranto išsistatė kaimas ir pastatė bažnytėlę. Iš pradžių ji buvo filija, o nuo 1910 metų virto parapija,

Iš «Ateities Spindulėlio», Šiaulių jaunesniųjų ateitininkų laikraštėlio.

Ragana

Vieni tėvai mirdami paliko du našlaičiu: mergaitę ir vaiką. Mergaitė buvo išmintinga, o vaikas kvailas. Kartą juodu ėjo į mišką tėvų ieškoti. Girioje pamatė urvą, į kurį įėję rado kambarėlį. Kambarėlyje buvo panelė. Artinosi vakaras, todėl vaikai prašėsi nakvynėn. Panelė gi juodviem sakė: «Leisčiau aš judu nakvoti, bet mano motė ragana, sugrįžus gali judu suėsti». Vaikas sakėsi užlįsiąs už krosnies, ir jo ragana nerasianti, o mergaitė pasislėpsianti po suolu.

Štai ir parjoja ant piestos ragana. Ragana, įėjus urvan, tuoj užklausė, kodėl jaučiama žmogiena. Ėmusi ieškoti ir atradusi vaiką už krosnies, o mergaitė bijodama, kad jos ragana nerastų, iššliauže laukan. Išbėgus iš urvo, bėga giria toliau. Kiek pabėgus užsislėpė už riešutų krūmo. Išgirdus ji, kad ragana, pakubuldu, pakubuldu, atjoja ant piestos, įlipo į riešuto krūmą. Ragana užuodė, kad čia žmogaus esama, bet kurioj vietoj — negalėjo rasti.

Tuo tarpu ji išgirdo, kad kažkas lipa į medį. Manė, kad mergaitė, o ten buvo voveraitė. Ragana kabinosi į medį. Voveraitė krito ir išplėšė raganai akis. Ragana taip ėmė šaukti, kad net visa giria skambėjo nuo jos riksmo. Tada atbėgo girios sargas klausdamas: kas čia atsitiko? Mergaitė supratus, kad čia gero žmogaus esama, išlipus iš krūmo, bėgo artyn prie jo, bet sargas neprisileido jos, tik klausinėjo, kas esanti. Mergaitė sakės esanti našlaitė ir bėganti nuo raganos. Sargo paklausta, kas čia taip rėkia, atsakė, kad tai ragana. O ragana vis šaukia, kad jai mergaitė akis išplėšusi, nematanti pareiti namon. Mergaitė papasakojo sargui, kad ji buvo patekusi į raganos namus, kaip žuvo ten jos broliukas, ir nuvedė sargą raganos rūman. Ten ji rado savo broliuką dideliame katile beverdantį. Sargas paklausė ten esančios panelės, kas ji per viena. Panelė atsakė: «Aš esu priversta čia būti, negaliu iš čia išeiti». Sargas liepė paimti jai turtą ir eiti su juo. Ji labai bijojosi, bet sargas liepė nebijoti, nes jis sakėsi turįs šautuvą. Taip nukeliavo jie visi į girios sargo namus.

Sargas buvo vedęs, turėjo jauną žmoną, bet neturėjo vaikučių. Mergaitė buvo labai graži, tai juodu, paliko ją sau už dukterį. Mergaitė buvo labai patenkinta, kad gavo malonius

tėvelius. O panelei pripiršo kitą miško sargą, ir juodu vedė. Vestuvės buvo puikios: buvo labai daug žmonių, ir svečiai buvo gerai pavaišinti.

Papasakojo: *M. Jievučiukė* 54 metų amž.
Užrašė: *J. Pranaitis.*
Iš «Veversėlio», Šakių ateitininkų laikraštėlio.

J. *G.*

Tave myliu—tau trokštu gero

(Toliau eina)

Neieškau sau naudos.

Kada posakis **tau trokštu gero reiškia man trošktu gero,** yra papildomas didelis neteisingumas, dargi įžeidimas to asmens, į kurį jis yra kreipiamas. Sakau — neteisingumas, nes ta netikra meilė nėra kreipiama tiesiogiai į draugą, bet į jo daiktus ar savumus. Tas dalykas tiek yra tikras, kad niekas nenori prisipažinti, ir visi gyvu Dievu ginasi neturį jokio pašalinio tikslo savo draugystėse, de draugo naudos, visi, mes siekdami, tvirtina mylį kitus be savimylos, be savosios naudos ieškojimo. Nors visi taip sako, bet ne visi taip mano ir daro. Tiktai tie, kurie supranta, jog pradėti mylėti reiškia pradėti gyventi kitiems, gali sudaryti ir užlaikyti tikras draugystes, nes draugystė (amicitia) yra sinonimas geradarybės (benevolentia), o geradarybė reiškia parūpinti kitiems ką nors gera.

Bet čia numatau vieną tavo abejonę, dėl to pasiskubinsiu ją išspręsti. Kaip gali vienas norėti tikro gero kitam ir tuo pačiu nesugadinti tikros draugystės? Pavyzdžiui: Antanas myli Joną... ir myli atvirai... ir dėl to jo draugystė yra tikra. Bet dėl tos pačios meilės Jonas turi naudos iš Antano, užtat yra „savanaudis", anot Tamstos, netikras draugas. Iš čia negalima išsipainioti, vienas iš dviejų būtinai turi būti „savanaudis", vadinasi, netikras draugas.

Aš gi tau sakau, kad iš čia galima ne tik išsipainioti, bet išeiti pilnu žingsniu ir labai lengvai.

Klausyk žodžių To, kurs buvo tikras žmonių draugas: „Didžiausias meilės ženklas yra duoti gyvybę už draugus". Mokytojas tai sakė, bet sugebėjo ir padaryti. Atidavė gyvybę už draugus, kad jie (tai Jo paties žodžiai) įgytų gyvybę. Kokią gyvybę?

Čia yra visa svarba: atskirti gyvybę nuo gyvybės ir atrasti tiesų, aiškų kelią išeiti iš sąmyšio. Paklausyk šių kitų Mokytojo žodžių: „Kas myli savo gyvenimą, jo neteks; kas neapkenčia savo gyvenimo, jį išgelbės", tai yra: kas myli savo pojūtingą gyvenimą, tas neteks dvasios gyvenimo, ir kas neapkenčia savo pojūtingo gyvenimo, tas išgelbės savo dvasios gyvenimą. Ir vėl esame pradžioje: **Aš arba Dievas.**

Pritaikink visą tą prie draugiškumo. Antanas myli Joną; t. y., jam daro gerą. Dėl to, pirmai sakei, Jonas yra netikras draugas, nes „savanaudis". Reikia skirti!" sakydavo filosofai. Ar tas geras, kurį jis gauna, kursto ir didina, jo pojūtingąjį gyvenimą? Tada jo draugiškumas yra netikras!... Yra geras, kuris ugdo ir didina jo dvasios gyvenimą? Tada draugiškumas yra tikras, šventas.

Sakydamas „dvasios gyvenimą" neturiu galvoj vien pamaldumą, sakramentus, maldą ir p., bet taip pat visas tas mintis, jausmus, pasiryžimus, pasidrąsinimus, suraminimus, kurie sako augančiam jaunuoliui: „Drąsos! Ugdyk savyje angelą, laikyk gerai pažabojęs gyvulį, atmink savo krikščioniškąjį kilmingumą, pasiremk manimi, stovėk tiesiai, žiūrėk į aukštį!" Kada draugiškume yra duodamas ir gaunamas toks dvasinio gyvenimo padidinimas, jis yra tikras. Tarp taip susidraugavusių dviejų sielų gali šokti, kaip tarp dviejų elektros polių, ta dieviškoji kibirkštis, kurią vadiname meile. Tada posakis: **tave myli — tau trokštu gero** yra vartojamas tikra savo prasme ir reiškia: trokštava vienas antram gero, didelio gero, angeliško gero! Priešingai, kada draugystė linksta užslopinti dvasios gyvenimą ir net sąžinės balsą, patenkinti pojūčių gyvenimą, tada jau nėra dvi sielos, kurios ieškosi viena antros per kūnų it kalėjimų sienas, bet du gyvuliai... apakusios žvėriškos instinktų aukos. Tarp juodviejų nešoka šventa dieviškoji kibirkštis, bet teka šlykšti purvo upė teršianti ir vieną ir kitą. Geidulingas ir nevertingas gyvuliško staugimo atgarsys girdimas iškraipytuose žodžiuose: **tave myliu — tau trokštu gero,** kuriuose, tiesą sakant, aiškiai įžvelgiama ši mintis: trokštava vienas antram blogo, didelio, didelio blogo... velniško blogo.

Saugok save, augęs jaunuoli, saugok savo širdį, neleisk, kad netikę kontrabandininkai išplėštų geriausią tavo gyvenimo, tavo meilės dalį... pasislėpę po netikros, apgaulingos draugystės padanga. Tuo tarpu iš viso to, ką matėva, išveskiva tokią išvadą: dvasia kyla ir kelia aukštyn, pojūtis smenga ir traukia žemyn.

Visas atsiduok Jam, Mokytojui, Dieviškajam Draugui; sekdamas Jėzum stenkis tapti kiekvieną diena labiau **dievišku.** Tada, davęs savo gyvenimui tikslą (aukščiausią, tokį tik galima — dievinimąsi), įgysi visišką savo nepriklausomybę nuo dangaus spalvų, nuo paukščių kranksėjimo, nuo melancholijos, nuo visų kūrinių, nuo savęs paties, t. y., nuo nekilnių tavo prigimties instinktų. Tada galėsi sau ilsėtis ramus ir... sapnuoti. **Sapnuoti atmerktomis akimis:** baisi jaunuolių privilegija. Apie ją pakalbėsiva kitą kartą kiek nuodugniau, kalbėdami ypatingai apie tavo reikalus.

JUOKŲ TERBELĖ.

Dainos kinta.

Žydelka (nustojus jauniesiems dainuoti): „Je, jums senovėje dainavo: „Rūtel, rožel, rūtel, rožel", o dabar „vaikel, mergel, vaikel, mergel".

Teologai.

Mažas Jonelis po tikybos pamokos sako Marytei: „Marike, pasakyk, kur yra Dievas, aš tau duosiu obuolį?" Marytė atsako: „Pasakyk, kur Dievo nėra, aš tau duosiu du obuoliu".

*

Vienas žydukas, norėdamas parašyti sakinį: „Tėvukas mirkė bulves į rasalą ir valgė", parašė: „Tėvukas mirkė bulves į rašalą ir valgė".

*

Du mokiniai sprendžia algebros uždavinius ir dažnai kalba apie „šaknį". Senutė, kuri visą laiką klausėsi, kaip mokiniai kalbėjosi, paklausė: „Apie kokią čia šaknį šnekate, gal man dantų šaknį ištrauktumėt?"

Skanus aksomas.

Dvi kaimietės kalbasi: „Kūmute, ar brangus tas aksomas?" klausia viena. — Brangus , susietkėle, brangus", atsakė antra. „Ale koks skanus", prisidėjo trečioji, norėdama į kalbą įsikišti, o nesuprasdama, kas per daiktas yra aksomas. „Na, ar tu esi valgiusi?" klausia viena. — „Esu, kur nebūsi; tikrai skanus valgis".

Iš Švėkšnos ateitininkų laikraščio „Saulutės Spinduliai", 1929, III.

Lietuvių kalbos pamokoje.

Mokytojas: Jonuk, višta, kokia kalbos dalis?
Mokinys: Veiksmažodis.
Mokytojas: Tai asmenuok!
Mokinys (asmenuoja): Aš višta e, e, e, tu viščiuks, jis... ne! ne! ne! tai daiktavardis.

„Žino" geografiją.

Mokytojas: Pasakyk, Jurgi, kaip vadinasi Vokietijos sostinė.
Mokinys: Vokietijos sostinė m m m tai ieiii Italija!
Mokytojas: O Italijos sostinė kas?
Mokinys: Italijos sostinė Vokietija!!....

Apžvalga

Kultūros nihilizmas. Tautos vardas smunka, jei noras gyventi ir gyvenimo jėgos nyksta. Kad dabartiniais laikais gyvenimo džiaugsmas ir noras gyventi yra menkas, rodo statistikos daviniai, būtent tai, kad kas vienuolika minutų nusižudo vienas europietis. Atskirose Europos valstybėse iš 100.000 gyventojų savižudybių skaičius yra toks: Čekoslovakijoj 26, Ungarijoj 26, Vokietijoj 23, Austrijoj 22, Prancūzijoj 17, Estijoj 15, Švedijoj 14, Danijoj 14, Suomijoj 11, Anglijoj 10, Italijoj 8, Olandijoj 6, Ispanijoj 4, Rusijoj, Lenkijoj ir Balkanų valstybėse dar nėra tiksliai apskaičiuota. Žinoma tik, kad daugiausia savižudybių atsitinka Balkanų valstybėse. Vis dėlto šiuo atžvilgiu visas valstybės konkuruoja Rusija.

Šis reiškinys norima primesti ekonominių gėrybių trūkumui bei medžiaginiam gyvenimui. Bet taip manyti būtų didžiausias absurdas. Tai liudija aukščiau išvardintose valstybėse ekonominio turtingumo ir savižudybių didumo neproporcingumas.

Didžiausia priežastis yra šeimyninio gyvenimo nenormalumai. Atsiminkime tik pasigailėtinas šeimyninio gyvenimo dramas, atsiminkime nepedagogišką vaikų auklėjimą ir jų santykius su gimdytojais, pastebėsime kažką panašaus į seniau buvusią vergiją ir su Hasencleveriu galėsime tarti: „Kova prieš tėvą dabar yra tokia pat, kaip prieš šimtą metų buvo kerštas kunigaikščiams". Gyvenimas — nėra silpnavalė moteris; jis griežtai pildo dėsnį, kad kas negerbia tėvų, tas savo dar negimusius vaikus padaro savo paties budeliais. Sutikdami su H. v. Treitschke, kad šeimos gyvenimas yra pagrindas valstybei, tuo pačiu būsime tautų kultūros krizio liudininkai.

Be to, žmonijos dvasios kultūrai daug pakenkė 19 a. atsisėdęs antžmogis, išaukštinęs save ir užkrėtęs žmoniją tuščios didybės manija. Kova su Dievu, su katalikybe ir jos etika, materializmo ir naturalizmo filosofija, lyg kirminai, rausiasi pasaulio kultūros dirvonuose ir graužia jos šaknis. Net aukščiausią kultūros pasireiškimą — meną daugeliu atžvilgių visiškai sudrumstė. Mechanizmas ir technika, propoguodami grynai žemiškus dalykus, tarsi šmugeliai yra įsikrovę į šiandieninį Europos meną.

Iš šio kultūros ir religijos krizio geriausią išeitį nurodo Hermann Platz ir Alfried Wien. Jie savo raštais kreipiasi į jaunimą, jį nori užkrėsti optimizmu ir praktinio krikščionybės vykdymo meile. Tai vienintelis būdas išgelbėti grimstančią bedugnėn kultūrą ir gyvenimą. *J. S.*

Katalikų spaudos frontas šiemet daug kur yra sustiprėjęs. Šalia einančių katalikiškų laikraščių daugelyj šalių steigiami

dar nauji. Ypač rūpinasi spaudos platinimu Prancūzijoj įsteigta „Katalikų spaudos centralinė agentūra", kuri turės aprūpinti kat. laikraščius žiniomis ir straipsniais, o antra, bendromis jėgomis varyti laikraščių platinimo darbą. Prie spaudos užsimojimų įgyvendinimo nemaža prisideda Prancūzijos vyskupai. Taip, a. a. kard. Dubua paskatinimu visose parapijose buvo suruošta spaudos diena su susirinkimais ir paskaitomis. Greitu laiku tuo pasekė 35 prancūzų vyskupai. — Ispanijoj plačiai minimas kaip savo rūšies rekordsmenas vienas spaudos platintojas, Per vienus metus jis pardavė 7000 brošiūrų, 350 įvairių atsišaukimų. 250 nr. kat. laikraščių, o, be to, sudaro didelį skaičių naujų prenumeratorių. — Nuo Naujų Metų kroatų sostinėj Zagriebe kapucinų leidžiamas laikraštis „Narodna politika" virsta dienraščiu. Šiemet iš pradžių jis rodydavosi dusyk, vėliau tris, galop — keturis sykius per savaitę. Taip pat Zagriebe pradės eiti dar 3 nauji religiniai asketinio pobūdžio laikraščiai: „Duhovni Zivot" (Dvasinis gyvenimas), „Obitel" ir „Nedjelja" (savaitė). — Iš 291 periodinių leidinių 1929 m. Amerikos Jungtinėse Valstybėse katalikams priklauso 248 su 6.647.066 tiražu. Jų 9 eina kasdien, 1—tris sykius per savaitę, 3—dusyk, 106 — savaitiniai, 1—tris sykius per mėnesį, 9—dvisavaitiniai, 127 — mėnesiniai, 5— dvimėnesiniai, 26 — pasirodo kas metų ketvirtis, 1— pusmetinis, 2 — metiniai, ir 1— kas dveji metai. Kalbomis pasiskirsto taip: anglų kl. — 206, vokiečių — 18, čekų —15, italų ir prancūzų — 9 ir t. t. Didžiausias katalikų dienraštis yra „Naujas pasaulis", leidžiamas Čikagoj. Jo kasdien išeina 68.750 egz.

Katalikų spauda Italijoj dabar gyvena didelį krizį. Per kelias savaites sustojo ėję trys svarbūs dienraščiai. Jei taip toliau bus, tai Italijos katalikai liks be laikraščių: 1925 m. jie turėjo 73 dienraščius, o šiandie 5. Kiti išnyko arba tapo nedidelis reikšmės savaitraščiais. Tai toki padariniai fašistinio režimo ir žiaurių įstatymų, kurie šluote šluoja spaudą.

Trys paskutiniai nustoję eiti dienraščiai yra „Momento" Torine, „Carriere d'Italia" Romoje ir „Unità cattolica" Florencijoj.

Antrasis suminėtų laikrašių ėjo 25 metus, griežtai buvo nusistatęs prieš socializmą. Trečiasis jau buvo pasiekęs savo 68 metus ir buvo žymiausias Florencijoj laikraštis. Jo pranykimas sudaro tuštumą, kurios niekas nepajėgs pripildyti. Italų katalikai su dideliu skausmu žiūri į šio laikraščio sustojimą.

Naujas tarptautinis socializmas. Pasaulis vėl suka į sutarptautėjimą, galima sakyti, net susocializėjimą, bet ne internacionalistų ar socialistų dėka. Tą darbą ėmėsi varyti didieji bankai ir didžioji pramonė. Jie pamatė, kad konkurencija prekybos reikaluos daug gero neduoda. Ir tuo tarpu, kai valdžios žmonės vieni kitiems dantis rodo, pramonininkai, kurie laiko savo rankose krašto vadeles, imasi sutartinai dirbti.

Bet nereikia manyti, kad tie ponai taip elgiasi iš altruizmo, artimo meilės. Ne, jiems pirmiausia rūpi gauti ko daugiausia pinigų, o jei prie to prisideda ir sutarptautėjimas, tai čia jau antraeilis dalykas.

Čekoslovakijos jaunimas savo šaly turi tikrą „pašadėtąją žemę". Ši valstybė, būdama Europos centre, protinio gyvenimo atžvilgiu tampa vis reikšmingesnė. Tačiau dabar jaunimas ten nerodo galingo judėjimo, nes jam trūksta tradicijų. Dar jiems nežinoma ta atmosfera, ta protinė aplinka, iš kurios kyla darbo programos ir srovės. Čekas yra jaunas, pats to nemanydamas. Jo reikalai visuomeninio gyvenimo link reiškiasi tik per sportą, politiką ir kavinėse, kur jie plepa ir linksminasi. Tik nedidelės grupės yra susitelkusios apie moderniškus laikraščius, kurie neilgiausiai išsilaiko.

Bendrai, jauniesiems trūksta ne pajėgų, bet organizacijos.

„Buržujų vaikai" moksleiviai Sovietuose. „Izvestija" rugpiūčio mėn. išspausdino „buržujų vaikų" laišką garsiam rašytojui M. Gorkiui. Štai tas laiškas:

„Po 7 metų mokymosi mes manėm įeiti į specialines mokyklas. Bet, deja, mes negalėjome, nes esam ne tos rūšies žmonės, ir mums visos durys uždarytos. Nei mokyklų, nei tarnybos, nei darbo — mes esam išstumti iš gyvenimo.

Kodėl? Dėl to, kad esam sūnūs tėvų, kurie nesutiko su sovietų režimu.

Mums neleidžia studijuoti, neleidžia veikti, neleidžia žemės dirbti. Ką daryti? Kaip gyventi? Toliau negalim taip laikytis. Tai nepakeliamos kančios. Verčiau tegu nužudo vaikus, kaip mus, ar neleidžia tėvams gimdyti. Tegu būna prakeikta diena, kuri matė mūsų gimimą".

Vokiečių jaunimas. Dabar Vokietijoj yra 9 milijonai jaunuolių nuo 14 iki 21 metų. Tai sudaro $14^1/_2$% visų Vokietijos gyventojų. Nuo 21 iki 25 metų yra apie 4,9 milijonus jaunuolių, kurie sudaro 7,7% visų Vokietijos gyventojų. Taigi iš viso yra 14 milijonų jaunimo arba 22,2% visų gyventojų

Iš 9 mil. jaunuolių tarp 14—21 m. organizacijoms priklauso 4135000 žmonių arba 45% visų to amžiaus jaunuolių. Įdomu, kad labiau organizuoti berniukai. Iš 4,6 mil. berniukų organizacijoms priklauso 54%, o mergaičių — 26%.

Iš 4,9 milijonų jaunuolių tarp 21—25 m. organizacijose yra 28%. Taigi iš viso yra suorganizuota 5516200 jaunimo. Sąjungomis jie taip atrodo: 16 evangelikų sąjungų su 638600 nariais, 11 katalikų sąjungų su 1418109 narių, 6 žydų — su 5150 n., 2 socialistų su 57600 n., 2 partinės su 50850 n., 14 laisvų jaunimo sąjungų su 38150 n., 9 specialybės sąjungos su 849900 n., 5 sporto su 1900691, 9 įvairaus pobūdžio su 557150 narių. Iš viso — 74 sąjungos su 5516200 narių.

Šitie skaičiai rodo, kad protestantiškojo jaunimo, kurio yra apie 8800000, suorganizuota tik 7,25%. Katalikiškojo jaunimo

yra 4442000. Jo organizacijoms priklauso 1418109, vadinasi, 32 procentai.

Lyrika ir biznis. Šiais laikais daugiausia pasisekimo skaitytojų masėj laimi kriminalinio pobūdžio apysakos, novelės, romanai, daugiau prisitaikantieji prie publikos skonio, mados. Tą silpnąją skaitytojų pusę moka puikiai išnaudoti įvairūs biznieriai leidėjai, kurie vietoj gerų literatūrinių veikalų papila dažnai bulvarinio šlamšto. Dėl to šiandie neveltui kalbama apie dail. literatūros subiznėjimą ir, kaip nebūtų keista, kad tas subiznėjimas neaplenkė net lyrikos, kur, rodos, yra mažiau progos „dirbti pagal užsakymą". Ypatingai lyrikos subiznėjimas matyti Amerikoj. Jų lyrikas. Benet sudarė tokią abzacų sistemą, kuri jam leido per 7 mėnesius „pristatyti" 7 leidėjams ir 5 laikraščiams 63 eilėraščius. Per dvejus metus jis parašė ir išleido eilėraščių knygą, turinčią 14.000 eilučių — kita amerikietė poetė per 5 mėnesius pardavė 39 eilėraščius. 1926 m. Jungtinėse Valstybėse išvydo pasaulį 7700 eilėraščių, 1927 m. — suviršum 6000, o 1928 m. vien tik 200 laikraščių bei žurnalų paskelbta per 5500 eilėraščių. Su lyrikos produkcijos didėjimu kyla sykiu ir eilėraščių kainos. 1926 m. už vieną eilėraštį mokėta honoraro apie 5 dolerius. Poezijų tomelis, kuris paprastai kaštuoja nuo 1,25 iki 1,50 dolerių, geram pasisekimui esant, duoda 15.000 dolerių. 1927 m. gegužės mėnesį surengtoj „poezijos savaitėj" didelio pasisekimo susilaukė lyrikos antologija. Jos leidėjas pažymi, kad atskiri poetai tik susivieniję ir tik per bendrą propagandą atsiekė didelių rezultatų. Trumpu laiku per 9 savaites šios knygos pasirodė keletas naujų leidimų; viso jos išleista 76000 egzempliorių. — Anglijoj, Londono poetas Osbert Sitwell „pagal užsakymą" rašo eiles — portretams, kur užfiksuoja užsakytojo kūno ir dvasios bruožus, charakterio savumus, palinkimus. Tokio eilėraščio parašymas kartais paima jam savaitę laiko ir kaštuoja, atsižvelgiant į eilėraščio ilgumą, 50 — 100 svarų sterlingų. Eilėraščių kainos, kuriose portretuojama šeimos privalumai, siekia net iki 200 svarų (apie 10000 litų).

Moteris filmoje. Filma yra geriausias būdas propagandai ir įvairioms idėjoms skleisti. Rusija beveik visas savo filmas panaudojo revoliucionizmo idėjoms skleisti ir pasiekė didelių rezultatų.

Yra pastebėta, kad didesnė dalis kino lankytojų yra moterys. Iš to pamažu pradėjo įsigalėti filmose scenos iš moterų gyvenimo. Šios filmos daug turi bendro su literatūra, ypačiai su vardais Marlitt, Jolanthe, Marée, Courths—Mahler.

Deja, romanuose vaizduojama meilė, moterystė be jokio aukštesnio estetinio grožio, be kilnesnių idėjų, vien tik romantiškai niuansuota užkariavo filmas. Mados, kosmetika ir gražūs veidai, štai medžiaga, kuria atausta meilės ir moterystės siužetai filmoje. Motiniškumo idėjos nė su žiburiu neįžiūrėsi.

Tiesa, yra keleta filmų, kurios ypačiai motiniškumo idealą

užakcentuoja, kaip pav.: rusų filma „Motina" — ideališka motinos meilės ir ištikimybės daina bei apologija, bet tai tik lašas jūroje. Tai tik išimtis, ir motinos rolė pasilieka dar vis tik epizodas.

Taigi moterys turėtų pačios susiprasti, nusikratyti apgaulinga bei kenksminga kinų dvasia ir domėtis savo tikrojo pašaukimo — motiniškumo idėjomis.

Užmirštoji moteris vertė. Iš Galveston Taxas (Amerikoje) į Vieną telegrama buvo pranešta nepaprasta sensacija. Popietiniai Vienos laikraščiai turėjo medžiagos vedamiesiems. Gautosios sensacijos turinys buvo toks:

Vienos pirklio duktė Goldarbeitaitė internacionalinėj konkurencijoj laimėjo titulą „Gražiausioji pasauly". Tarp 10 konkurenčių „panelė Austrija" šešiais prieš vieną balsais paskelbta „Miss Universe". Ponios „karalienės" visa išvaizda, nepamirštant net dviejų poakių duobelių, smulkiai pranešta.

Kaip smarkiai puolėsi laikraščiai prie šios „nepaprastos sensacijos"! Rašė lyg užkerėti. Taip, tai vėl vienas Austrijos laimėjimas! Austrija ir čia tikroj šviesoj pastatyta! Juk ne kitai šaliai „grožybė" priklauso.

Dar be to visa tenka tai Vienai. Prieš keliolika dienų simpatiška Fleischselchergehilfe pastatė naujausią pasaulinį rekordą pianinu skambinti, nenutraukiamai skambindama per 80 valandų.

Kam nusižengsi, su sarkazmu pro šiuos „laimėjimus" praeidamas?! Gėda turėtų būti dėl tokios vertės sensaciją sukelti.

Akivaizdoje tokios „užmirštos" vertės reikia pastatyti tikrai moters užmirštą vertę, iškelti išminčiaus Thukidido atsakymą: „Gražiausia pasauly moteris yra ta, apie kurią mažiausia kalbama..."

Taip atsiliepia „Das neue Reich" Austrijos kat. savaitr. apie savo tėviškės Vienos „garbę".

Ant. Padunietis.

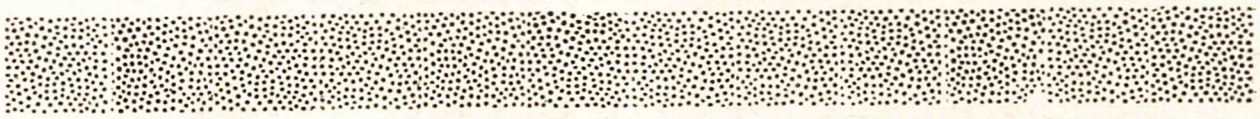

Organizacija be spaudos — tai kūnas be sielos. Ar stengiesi tad bent ką daryti, kad tavo organizacijai niekumet sielos netrūktų?

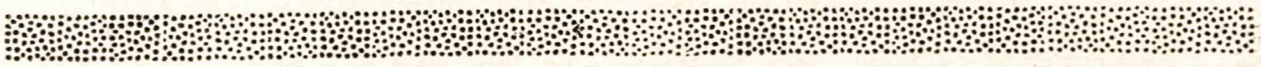

Iš lūpų į lūpas žodis eina labai pamažu. Spausdintą žodį paskaito milijonai. Ar rūpi tau, kad tavo siekimų atvaizdas — „Ateitis" —pasklistų bent tūkstančiais?

Mūsų veikimas

P. Juozas Ambrazevičius nuo „Ateities" redagavimo pasitraukė. Vyriausioji Ateit-kų Federacijos Valdyba „Ateities" redaktorium patvirtino Antaną Vaičiulaitį.

Užsienio laikraščiai rašo apie ateitininkus. Prancūzų katalikų žurnale „Les amitiés Catholiques Françaises" š. m. X. 15. d. įdėtas Dr. A. Trimako straipsnis „Katalikiškos jaunimo organizacijos Lietuvoj", kur plačiai rašoma apie ateitininkus ir pavasarininkus. Tas pats straipsnis pakartotas žurnale „Les Documents de la vie intellectuelle" („Protinio gyvenimo dokumentai") spalių mėn. 20 d. Pastarajam žurnale minėtas straipsnis paima 9 pusl.

Centro V-boj pasikeitimai. Mergaičių reik ved. Ona Jonkaitytė, susidėjus aplinkybėms, išvažiavo į Panevėžio apskritį mokytojos darbo dirbti. Visuomenininkų Reik. Ved. Ant. Naudžius yra pašauktas karinei prievolei atlikti. Į jų vietą Ateitininkų Federacijos Vyr. V-ba patvirtino merg. reik. ved. Eleną Sabalytę ir visuom. r. ved. Kazį Mockų.

C. V. Vicepirmininkas Ad. Domaševičius yra išrinktas Lietuvos Universiteto Stud. At-kų S-gos sekretorium.

Naujas poezijos leidinys. „Šatrijos" nariai G. Tulauskaitė, A. Dičpetris ir P. Karuža išleidžia bendrą eilėraščių rinkinį „Rytmečio stilistika".

Jubiliejiniam Ateitininkų kongresui ruošti komitetas jau sudarytas. Į komitetą įeina: Vyriausios Ateitininkų Tarybos pirmininkas Eduardas Turauskas, kom-to pirmininkas, nariai: J. Keliuotis, S. Zareckas, St. Rauckinas, St. Lušys, Vl. Viliamas, K. Balkūnas, Ad. Domaševičius, P. Janulis, A. Ignatavičius ir J. Laučka.

Ateitininkų žinynas. Vyriausioji At-kų Federacijos Valdyba nutarė iki jubiliejinio kongreso išleisti Ateitininkų Žinyną, kuris numatomas didelio formato, gausiai iliustruotas, reikšmingo turinio.

Naują L. U. Stud. Ateitininkų s-gos valdybą šiais mokslo metais sudaro: Kazys Balkūnas — pirmininkas, Adolfas Domaševičius — sekretorius ir nariai:

E. Masiliūnaitė—mergaičių dr-vės pirm., Ap. Sereikytė — „Birutės" draugovės pirm., St. Griškevičius — draugovės pirm., J. Štaupas — „Vytauto" klūbo pirm., J. Petkūnas — „Kęstučio" koperacijos pirm., St. Rudys — abstinentų korpor. pirm., J. Meškauskas — at-kų medikų „Gajos" korpor. pirm. ir A. Vaičiulaitis — „Šatrijos" pirmininkas.

Išvažiavo į užsienį. Buvęs Ateitininkų Federacijos generalinis sekret. Ig. Skrupskelis ir Z. Ivinskis, abu baigę Teol.-Filosofijos fakulteto filosofijos skyrių, išvyko užsienin pagilinti stu-

dijų. Skrupskelis studijuoja Karaliaučiuje germanistiką, o Ivinskis Miunchene istoriją.

Darbo pažanga. Šiais mokslo metais ligi lapkr. m. 1 d. yra gauta C. V-bos raštinėj 164, o išsiųsta 80 raštų. Pernai tuo pat laiku buvo gauta 106, o išsiųsta 40 raštų. Nežiūrint į tai, kad uždarius kai kurias vidurines mokyklas likvidavosi ir jose veikusių 11 kuopų, veikimas, kaip matyti iš susirašinėjimo, pakilo.

„Ateities" platinimas spalių mėnesį ėjo visu smarkumu ir įtempimu. Čia geriausia pasireiškė vyrai, nors ir mergaitės nelabai atsiliko.

Lapkričio mėnuo — chorų organizavimo mėnuo. C. V-ba š. m. lapkričio mėnesį paskyrė chorams organizuoti. Tikimasi gerų davinių.

Jubiliejaus Kongresui visos kuopos ruošiasi su didžiausiu atsidėjimu. Steigiami nauji ir miklinami esantieji chorai, siuvamos vėliavos, steigiamos naujos ir mankštinamos esančios sporto sekcijos. Žodžiu, Kongresu susidomėjimas didžiausias.

Nauji statutai. Netrukus bus priimti ir išsiųsti kuopoms sekretorijato ir iždo statutai.

Centro V-ba turtėja. Susilikvidavus Merkinės vid. mokyklai ir joje veikusiai at-kų kuopai, kuopos rašomąją mašinėlę kun. St. Kiškis perdavė C. V-bai. Toji mašinėlė buvo įgyta a. a. tėvynės priešų nužudyto kun. Bakšio rūpesčiu.

Alytaus kuopos v-ba padovanojo didelį sieninį laikrodį.

Veikimo planus ir solidarumo mokestį atsiuntė jau daugelis kuopų.

Nauja St. Ateitininkių Dr-vės Valdyba. Šių metų spalių mėn. 9 diena išrinkta nauja St. At. Dr-vės valdyba: pirmininkė E. Masiliūnaitė, vicepirmininkė A. Kudirkaitė, kasininkė B. Čepaitė, sekretorė A. Grinkevičiūtė, laisv. narys A. Rūgytė.

Revizijos komisija: A. Zubauskienė, O. Petravičiūtė, V. Kirkilaitė.

Kas naujo Panevėžy? Gi suorganizavo didelį chorą, pasisiūdino gražią vėliavą, įsigijo albomą. Dabar visu smarkumu ruošiasi tradicinei šventei. Apskritai, nuotaika labai puiki.

Marijampolė šuoliais žengia. V. R. J. gimn. kuopa savo susirinkime išklausė mok. p. A. Kučinsko paskaitos: „Charakterio ugdymas". Meno daly rašinėliai, deklamacijos, savoji kūryba.

Mokytojų sem. kuopa suruošė Vaižganto 60 m. sukaktuvių paminėjimą. Čia paskaitą „Vaižgantas ir jo kūryba" laikė mok. p. K. Akelis. Meno daly vyro solo.

Eucharistininkų sekcija (27. X) iškilmingai šventė Kristaus Karaliaus šventę ir minėjo mirusius. Iš vakaro išklausė kun. V. Mažono konferencijos ir priėjo išpažinties. Ryte per moksleivių pamaldas priėmė Komuniją. Iškilmingam susirinkime paskaitą skaitė p. A. Januševičius tema: „Gyvenimas ir mirtis". Paminėti šiais metais mirusieji 4 nariai. Į sus-mą atsilankė daug aukštų

svečių, kurių tarpe buvo J. E. Arkiv. Pr. Karevičius, kurs pasakė susirinkusiems daug gražių minčių. Buvo ir meno dalis.

Marijonų gimn. kuopa veikia daugiau per kuopeles ir ratelius. Ypatingo dėmesio kreipia į jaunesniuosius. Kuopos v-ba turi susistačiusi šiam pusmečiui veikimo deklaraciją.

Visi Marijampolės vyresnieji skaito „Ateitį".

Rygos kuopa veikia visiškai gerai. Visi nariai prenumeruoja „Ateitį".

Alytaus kuopos valdyba, kurios nauju pirm. yra Vl. Židžiūnas, atsiuntė savo šių m. metų veikimo planą.

Milžiniškas paminklas. Marijampolės ateitininkai savo mirusiems draugams žada statyti didelį paminklą. Jau viskas paruošta. Paminklas turės maždaug 3 mtr. aukščio, 2 ilgio ir 1 pločio. Tai be ne bus didžiausias ir gražiausias iš visų Lietuvos kapinėse stovinčių paminklų.

Visa kuopa — eucharistininkai. Tai Panevėžio Mergaičių Amatų — Ruošos mokyklos kuopa. Jos valdybos sudėtis šitokia: El. Mačiūlytė — pirm., Ap. Juzeliūnaitė — sekr., K. Mikalėnaitė — vicepirm. ir On. Zalatorytė — sekretorė.

Merg. reik. vedėja Ona Jonkaitytė aplankė „Saulės" merg. gimn. at-kių kuopą, kur laikė paskaitą apie Vilnių, kaip tik pritaikintą Vilniaus pagrobimo minėjimo sus-mui. Buvo ir tai dienai pritaikinta meno dalis. Kuopai pirmininkauja O. Lukšytė.

Kauno „Saulės" merg. mok. sem. kuopos valdybon įeina V. Kurmauskaitė — pirm., Eug. Račiūnaitė — vicepirm., V. Kudirkaitė — sekr., St. Lapienytė — ižd. ir Ad. Vilčikaitė — knygininkė.

Jau ir Giedraičiai visiškai susitvarkė. Išsirinko naują v-bą, kuri šitaip atrodo: St. Gižys — pirm., V. Pšitulskaitė — vicepirm. B. Radžiūnas — sekr., Z. Komaras — knyg. ir J. Strazdaitė — ižd. Revizijos kom. pirm. J. Graužinis.

Skuodas irgi juda. Galutinai sutvarkę visus kuopos reikalus išsirinko ir naują v-bą: P. Raudį — pirm., V. Šikšnių — vicepirm., A. Žvinklį — sekr., St. Astrauską — „Ateities" plat. ir J. Bertašių — ižd.

Visa kuopa — abstinentai. Tai pasižadėjo per savo penkerių metų kuopos veikimo paminėjimą — sukaktuves.

Krekenavos kuopos v-bą sudaro St. Kuzminskas — pirm., M. Račiūnaitė — vicepirm., V. Vaitkevičius — sekr., K. Vaičiūnas — ižd. ir K. Čiapas — knyg.

Molėtų kuopa, kurios pirmininkas Kost. Steponėnas, pasiskirstė į dvi kuopeles — mergaičių ir bernaičių. Mergaičių kuopelės pirm. Ap. Diveikytė, bernaičių — A. Narkevičius.

Rokiškio kuopa turi šitokią valdybą: J. Matulis — pirm., O. Dagytė — vicepirm., A. Dambrauskas — sekr., Pr. Tarvydas — ižd., B. Kriukelis — archiv. Kuopos korespond. — Vl. Bulovas. Jau išdirbo ir šiems mokslo metams veikimo planą.

10 metų veikimo sukaktuves šventė Ramygalos kuopa, kuriai vadovauja St. Krištanaitis. Tai buvo š. m. spalių 27 d. Ryte visi nariai priėjo išpažinties ir, išklausę šv. Mišių, priėmė Komuniją. Po pietų įvyko iškilmingas susirinkimas, kuriame dalyvavo ir aukštų svečių. Čia kuopos pirm. padarė 10 metų veikimo apžvalgą, o kun. kapelionas laikė paskaitą apie valios ugdymą. Prisiminta taip pat ir žuvusieji už Lietuvos Nepriklausomybę šios kuopos nariai — St. Klimaitis ir J. Ambrazevičius. Po įvairios ir įdomios meno dalies pažaista ir pasilinksminta.

Vilniaus gedulo dieną, kiek tik leido sąlygos, minėjo beveik visos kuopos.

Kupiškio kuopos sus-me paskaitą laikė mokyt. p. A. Puodžiūnas apie Vilniaus reikšmę Lietuvai ir jo atvadavimo būdus.

Telšiuose paskaitą „Pesimizmas ir mistika" skaitė „Žem. Prieteliaus" redaktorius. Kun. Maželis. Po to pritaikinta meno dalis.

Marijampolėj Vilniaus paminėjimą darė kiekvienas ratelis atskirai. Tuo buvo norima ko labiausiai įskiepyti Vilniaus vadavimo mintį.

Skuode paskaitą skaitė kuopos Dvasios Vadas kan. P. Žadeikis.

Panevėžys padarė grandijozinį sus-mą, kuriame kalbėjo stud. D. Urbas tema: „Vilniaus atvadavimo problema".

Linkuva taip pat neatsiliko. Vyrų sus-me referatas, laisva tribūna, eilės ir kt. — viskas apie Vilnių.

Antalieptės vidurinės mok. kuopa sušaukė didelį sus-mą kuriame p-lė mokyt. B. Karzauskaitė skaitė paskaitą: „Kaip ateitininkai turi žiūrėti į Vilniaus atvadavimą". Po paskaitos referatas „Vaduokime Vilnių". Meno daly buvo rašinėlis, deklamacijos, dainos, gitarai pritariant, ir choras.

Malėtuose buvo sušauktas sus-mas su paskaita, referatais ir kt.

Be to, eiliniuose susirinkimuose ir daugelis kitų kuopų padarė Vilniaus paminėjimą.

Vilkaviškio kuopa ruošiasi lapkričio 24 d. švęsti savo 10 m. veikimo sukaktuves. Viename iš visuotinių kuopos susirinkimų gimn. direktorius Dr. A. Juška papasakojo savo įspūdžius iš kelionės į Romą.

Kas apdovanotas? — Tik ne kokiais medaliais ar ordenais, o už uolų „Ateities" ir „Židinio" platinimą.

„Ateities" adm-ja, džiaugdamasi savo platintojų pastangomis kuopose „Ateitį" paskleisti, už uolų darbą ir pastangas rūpestingai atsilyginti, apdovanoja šiuos š. m. I-ojo pusmečio „Ateities" platintojus (šio pusmečio uolesniuosius platintojus, jei ištekliai leis, adm-ja apdovanos vėliau):

1. p-lė B. Bieliukaitė (Kauno Mot. K. Dr-jos Mokyt. S-ja) — gauna knygų J. Švaisto „Šilkinę suknelę" ir J. Grušo „Ponią Bertulienę; 2) Sim. Miglinas (Sim. Dauk. Mok. S-jos)—J. Švai-

sto „Šilkinę suknelę" ir „Dirvos" leidimo Lazdynų Pelėdos raštų tomą; 3) Rygos kuopa — J. Paukštelio „Vidurnakčių baladę" ir A. P. Čechovo „Raštus", S. Petraitienės vertimo; 4) J. Sereika (Kėdainių k.) — visą komplektą (3 tomuos) H. Senkevičiaus „Quo vadis"; 5) G. Stulgis (Linkuvos k.) — komplektą „Quo vadis"; 6) kl. J. Beinoris (Telšių S-ja) Adomo Varno albumą „Ant politikos laktų"; 7) Juška (Vilkaviškio k.) — M. Gustaičio „Petrą Kriaučiūną" ir J. Navako — „Lietuvai besikeliant"; 8) A. Senavaitis (Prienų k.) — Suvalkiečių poezijos antologiją „Sūduvą"; 9) Ad. Br. Šukys (Zarasų k.) — J. Paukštelio „Vidurnakčių baladę" ir J. Grušo „Ponią Bertulienę"; Misiūnas (Tėvų Jėzuitų gimn.) — J. Paukštelio „Vidurnakčių baladę" ir dar vienos neviešai veikiančios mergaičių k. pirmininkė — J. Grušo „Ponią Bertulienę".

Atskirų prenumeratorių nemoksleivių platintojai surinko ne po daug ir už tai dovanų niekas šiais metais negauna. Yra dar ir daugiau kandidatų, išplatinusių „Ateities" geroką skaičių, bet, ligi nebus su jais suvestos sąskaitos — dovanų skyrimo klausimas atidedamas.

„Židinio" adm-ja šiais metais dovanų skiria: 1) stud. Em. Puišytei Dotnuvoje — J. Švaisto „Šilkinę suknelę"; K. Inčiūros „Fatimą burtininkę" ir E. Ožeškienės — „Laimingą"; 2) stud. kl. A. Lipnickui Metrop. Kunigų S-joje — „Knygnešio" du tomus; 3) J. Giedraičiui Raseiniuose — K. Gineičio „Ameriką ir Amerikos lietuvius"; 4) V. Varneckui Panevėžy — kompl. „Quo Vadis" ir 5) kl. J. Beinoriui Telšių Kun. S-joj — doc. J. Tumo „Šiaulėniškį Senelį".

Be to, adm-jos labai dėkingos visiems, bent šiuo ar tuo padėjusiems jos darbą atlikti talkininkams ir platintojams savanoriams, parodžiusiems daug geros valios ir ateitininkiško susipratimo platinant savo spaudą.

Rygos „Šviesos" draugijos choras, įsikūręs prie L. K. Jaunimo „Šviesos" draugijos, mūsiškiai — pavasarininkai šių metų lapkr. mėn. 18 dieną koncertavo Kaune (diena prieš tai, t. y. lapkr. m. 17 d. — Šiauliuose). Choras turi apie 60 žmonių. Choras, energingo ir nusistačiusio dirigento p. J. Karoso vadovaujamas, gražiai sudainavo apie dvidešimts reikalaujančių nemažo pasirengimo ir darbo dainų. Mums, ateitininkams, ypačiai malonu, kad šiame chore nemažą dalį (berods, apie $^1/_3$) sudaro aktyvūs ir buvę organizacijos nariai ateitininkai. Jie sudaro ir didesnę tos dr-jos valdybos dalį. Tenka tad pasidžiaugti, kad Rygos ateitininkai per neilgą, palyginti, savo gyvenimo laikotarpį jau taip gražiai pasireiškia viešai kultūriniame gyvenime ir visuomeniniame darbe. Šia proga koncertuojantį chorą sveikino ir ateitininkų atstovas,

„Naujosios Vaidilutės" leidimo klausimas buvo svarstytas Vyriausioj Ateitininkų valdyboj. Valdyba sutiko, kad „N. Vai-

dilutė" ir toliau eitų,o mergaitės nusprendė ją leisti patobulintą ir regulariai.

Mok. Seminarijos ateitininkų kuopa Emilijai Staugaitytei dėl jos geros motutės mirties, reiškia užuojautą.

Šiaulių mok. sem. mergaičių kuopelė išsirinko sau valdybą iš V. Brazauskaitės — pirm., V. Bulzgytės — vicepirm., J. Sūžaitės — sekr.

Kuopelė yra numačiusi sau aktualių darbų.

Į Šeduvos kuopą įsirašė nemaža naujų narių. Dabar kuopa skaito per pusšimtį. Lapkričio m. 9 d. buvo iškilmingas narioženklelių prisegimas.

Antalieptės Merg. Ūkio mok. kuopos v-bon įeina A. Asminavičiūtė — pirm., Br. Daniūnaitė — vicepirm., A. Viliamaitė — sekr., E. Jovaišaitė — iždin. ir St. Trinkūnaitė knygin.

Tai bent salė. Rusų laikraštis „Echo" (Aidas"), aprašydamas rusų balių, sakosi abejojęs baliaus pasisekimu dėl to, kad jis daromas ne „Metropoly", bet Ateitininkų salėj. Bet po baliaus štai ką rašo: „Vakarykščias balius puikiai sugriovė šią (nepasitikėjimo) teoriją. Ir dar galima pasakyti priešingai: ši salė ir buvo viena ir visais atžvilgiais baliaus pasisekimo sąlygų.

Puiki, didelė, aukšta salė su mase gryno oro ir švelnios šviesos tinkamai pasižymi tuo, kad nėra susigrūdimo, šokantieji nesijaučia kaip silkės statinėje, tuo, kad joje nelabai karšta ir trošku".

Telšių gimnazijos ateitininkų susirinkime, spalių 29 d., kun. Aperavičius skaitė paskaitą — „Kosmogonija ir geogonija". Išrinkta nauja valdyba: A. Žukas — pirm., B. Dulinskas — vicepirmininkas, Lancevičiūtė sekr., Paulauskas — ižd. ir Radvilavičiūtė — vald. narys. Jaunesniuosius veda Br. Šležas, o vyresniuosius bernaičius — Raibušis.

Meno—mokslo r. ved. L. Dapkūnaitė aplankė Karmelavos Merg. Žemės Ūkio mok. kuopą, kur laikė paskaitą.

Eucharistininkų r. ved. A. Masionis aplankė Leipalingio kuopą ir susirinkime skaitė paskaitą apie ateitininkų principus. Po susirinkimo įstojo nemaža naujų narių. Kuopai vadovauja L. Valukonytė.

Kaišiadorių kuopos iškilmės. Š. m. spalių 27 d. suėjo lygiai 5 metai, kaip vietos Vidurinėje Mokykloje įsisteigė ir gyvuoja ateitininkai.

Kaišiadoriečių at-kų yra didelis būrys: mat, arčiausiai prie Vilniaus, tai reikia kad daug būtų... Vilnius daug reikalauja aukų...

5 m. sukaktuves paminėjo su džiaugsmu ir su ašaromis.... O labiausiai — su meile!

27 d. buvo bendra išpažintis ir Komunija. Gražu, kai jaunimas skaidrina savo sąžinę ir kūria didelę ir galingą tikėji-

mo ir tevynės dvasią. Kapelionas per pamokslą pasakė, kad ateitininkai nuėmė nuo suvargusios mūsų tėvynės pečių kryžių ir padėjo jį ant savo vėliavos — kaipo kančių ir laimėjimo simbolį...

Gražiai su vėliava atėjo ateitininkai į bažnyčią, tvarkingai stovėjo, rikiuotai atgal išėjo.

2 val. iškilmingas susirinkimas. Daug daug atėjo. Visi linksmi, laimingi, kaip ateitininkai... Daug kas pakalbėjo, o dvasios vadas palinkėjo, kad a-kai šviestų visiems pavyzdžiu — kaip saulutė, kad žydėtų, būtų gražūs — kaip rūtos ir kad būtų linksmi dainininkai — kaip lakštingalos. C. V-bos vardu sveikino Ant. Naudžius.

O vakare buvo vakaras. „Lietuvaitė". Scenoje 30 artistų. Graži buvo tikra Lietuvaitė — Liuda Puišytė, ją visi pamylėjo, net ir tie, kurie ir nemyli at-kų! Arbočius buvo tikras riteris — gražiai vaidino su savo draugu. Byla — tai tikras patriarchas, jį visi giria. O piemenėlis (Kaveckas) buvo labai gražus bernelis. Vaicekauskas — labai juokingas.

Ir visi, visi gražiai vaidino, smagiai šoko, o publika supasitenkinimu į sceną žiūrėjo.

Po penkių metų veikimo kaišiadoriečiai penkeriopai dėkingi Vidurinei Mokyklai, mielai direktorei ir broliams lietuviams, savo pedagogams.

Kaišiadorių Ateitininkai visą amžių tarnaus Tėvynei Lietuvai, o mirs Vilniuje!...

Kristaus Karaliaus šventę spalių 27 d. minėjo daugumas kuopų.

Telšių at-kai priėjo išpažinties ir per moksleivių mišias priėmė šv. Komuniją. Katedroj išklausė konferencijos.

Kauno at-kai ėjo išpažinties, prie šv. Komunijos ir dalyvavo pamaldose. Po pietų gausingam susirinkimui paskaitą skaitė kun. prof. I. Česaitis — „Kristus Karalius". Buvo ir pritaikinta meno dalis.

Rokiškio kuopa išklausė kun. J. Matelionio konferencijos, priėjo išpažinties. Rytojaus rytą turėjo iškilmingas pamaldas ir priėmė Komuniją.

Giedraičiuose minėjimas praėjo labai įspūdingai. Po pamaldų įvyko sus-mas. Kalbėjo p-lė kuopos globėja, kuopos pirm. ir kiti. Graži, pritaikinta meno dalis ir skambūs himno žodžiai baigė sus-mą.

Linkuviečiai sušaukė sus-mą, kuriame paskaitą skaitė J. Vilimas. Laisvoji tribūna, kuopos dvasios vado ir kuopos globėjo kalbos sukėlė didelį entuziazmą. Buvo ir meno dalis. Susirinkimas pradėtas malda į Kristų Karalių, baigiamas specijalaus choro giesme „Kristau Karaliau" ir Tautos bei At-kų himnais.

Antalieptės vid. mok. kuopa išvakarėse išklausė konferencijos ir priėjo išpažinties. Rytojaus rytą per šv. Mišias priėmė Komuniją. Sus-me paskaitą skaitė p-lė mok. Raugaitė. Buvo ir referatas — „Kristus mūsų Vadas". Meno daly deklamacijos, eilėraščiai, giesmės.

Be to, šventes šventė Panevėžys, Marijampolė, Molėtai ir kitos kuopos.

Prienų vakaras. Lapkričio 10 d. Prienų at-kai vaidino 3-jų veiksmų dramą „Pavasariui švintant". Artistai buvo savo vietoje, pažymėtina A. Senavaitis, M. Batutytė, A. Garkauskas, J. Babilius, D. Kleizaitė, J. Aleškevičius ir kiti. Režisavo M. Skrinska. Po vaidinima 6 grakščios šokėjos pašoko baletą. Atvykusiam į vakarą su 46 studentų ekskursija veikalo autoriui Dr. J. Griniui iškeltos didelės ovacijos ir įteiktas bukietas gėlių. Su ekskursija buvo nuvykę ir C. V-bos pirm. J. Laučka, iždin. A. Kazlauskas ir sekr. J. Gratkauskas. Vakaras pasisekė. Gražią ekskursiją suorganizavo buv. C. V-bos narys A. Marčiulynas.

Rietavo vid. mok. kuopos valdybą sudaro Alb. Račkauskas — pirm., Z. Saudargaitė — vicepirm., A. Daukštaitė — sek., B. Gerasimavičius — iždin. ir P. Šarkauskas — knygin.

Kas prisiųs nemažą skaičių suvartotų p. ženklų ir be vertės popierinių pinigų, gaus gražaus turinio knygų. Pašto išlaidoms prisiųsti švarų p. ženklų už 35 c.

Adresas: P. Grigas Panevėžys Vyskupo Valanč. g-vė 4.

Aplinkraštis Nr. 20.

Visoms Ateitininkų kuopų Valdyboms, „Ateities" (ir „Židinio") platintojams.

Nepertoli naujieji 1930 metai. Vėl būsime išvarę vieną barą „Ateitį" leisdami. Nelengva tatai buvo atlikti, nes daug kur kuopose ir iš platintojų pusės buvo nerangumo atsilyginant, kas nekartą į keblią padėtį pastatydavo administraciją. To nerangumo nemaža dalis yra ir dabar, ir ta aplinkybė neleidžia mums numatyti būsimųjų metų perspektyvų. Tačiau nenustojame vilties, **kad, mėgstanti „Ateitį" skaityti besimokanti mūsų mokyklų jaunuomenė labiau negu lig šiol susirūpins josios tolimesniu gyvenimu.** Šiais metais visi pastebėjo adm-jos pastangas „Ateitį" padidinti ir redakcijos — ją paįvairinti. Kaip tų adm-jos pastangų rezultatas buvo „Gamtos Draugo" priedas. Juo visi skaitytojai, kiek girdėti, buvo patenkinti.

1930 metams turime naujų sumanymų, kurių įvykdymas pareis nuo tų metų pr-rių skaičiaus. Su jais iš anksto nė nesiskelbiame. Tik pabrėžiame, kad **svarbiausias mūsų noras yra duoti savo skaitytomas per metus ne 8, o 10 „Ateities" sąsiuvinių.** Todėl vėl norime kreiptis į gerb. draugus ir drauges, prašydami su visu ateitininkišku atsidėjimu ir savo atsakingo darbo supratimu patalkininkauti adm-jai renkant tiems metams „Atei-

čiai" ir „Židiniui" pr-rius. Atlankykite visus vietos inteligentus, paragindami juos tuos žurnalus skaityti. Būkite savo spaudos uolūs apaštalai! **Lapai prenumeratai rinkti, kaip ir kasmet, bus pasiųsti kuopų pirmininkams,** kurie malonės juos paskelbti uolesnių darbo nesibijančių savo kuopos narių tarpe, o vėliau, praėjus pr-to rinkimo laikotarpiui, išrinks juos ir visus ligi vieno grąžins adm-jai.

Be to dar, **kreipiame dėmesį ir į atsilyginimą už šį pusmetį** (o kur yra senesnių skolų — ir jų likvidavimą). Labai prašome nedelsti, bet kaip galima greičiau išrinkti šio pusmečio prenumeratą ir mums atsiųsti, nes labai reikia pinigų.

S. Zareckas.
Ateitininkų spaudos Administratorius.

Redaguoja **A. Vaičiulaitis**

VISI ĮDARBĄ!

Girdėti nekartą kalbant žmones, o ypač tretininkus, kad negali sulaukti Pranciškonų su pamokslais. —

Sakykit, Brangieji, del ko Jūs taip laukiate? Ar ne del to, kad išgirsti iš jų pamokslų, pamokinimų, pasiklausti įvairiais klausimais — kad atgaivinti savy dvasinį gyvenimą?!.

Nenusiminkite, Brangieji, jeigu tik panorėsite, galėsite kiekvieną mėnesį išgirsti tų laukiamų pamokinimų, gražių paskatinimų... Tik užsisakykite **„Varpelį"**. Jį leidžia Tėvai Pranciškonai. **„Varpelis" kainuoja 1930 m. vos tik 5 litai, gi pusei metų — 2 lit. 50 ct. Amerikoje—vienas doleris.** „VARPELIS» žada būti 1930 metais daug gražesnis, daug įdomesnis, negu 1929 m.

Kas tik gyvas, kas tik gali.
Užsisakykite **„Varpelį"**.

„Varpelis" žada 1930 metais platintojams dovanų:

1. Kiekvienas, kurs suras tris naujus 1930 met. «Varpeliui» skaitytojus, kurie 1929 met. nėra jo skaitę, gaus sekančias knygas dovanų:
   a) «Dievo stebuklai šv. mišiose» ir
   b) «Jauni Didvyriai» (Gaus tie, kurie mokslus eina).
2. Kas surinks 7 arba 8 naujus «Varpelio» metinius skaitytojus, kurie nėra 1929 met. buvę, gaus šias knygas:
   a) «Nuolankumas». Kun. Petrausko versta.
   b) «Kristaus Istorija», (moksleiviai).
3. Kas surinks 10 «Varpelio» emėjų, gaus 1930 metais «Varpelį dovanai.

VISI Į DARBĄ!

Adresas: Kaunas, Daugirdo gatvė Nr. 2. «Varpelio» Administracijai. Telefonas Nr. 3038.

„RYTĄ"

vienintelį katalikų dienraštį, skaito visi lietuviai inteligentai ir šiaip jau prasilavinę žmonės, nes jisai lygiai visiems įdomus.

O tu „Rytą" ar skaitai?!

Prenum. kaina met. 50 lit.
mėn. — 5 lit., pusm.—25 lt.
Adr.: Kaunas, Duonelaičio g. 34.

JAUNUOLIO STIPRYBĖ — DOROJ, NARSUME, IŠTVERMĖJ.
Tų dorybių įsigysi, jei
„Pavasarį"
skaitysi.
1930 m. 5 lit.
Kaunas, p. d 88.

Spaustuvė «MENAS» Kaune, Laisvės al. 70. Tel. 28-00. Karo cenzūros leista.

Sielos Draugas „Žvaigždė“.

Visokių turi draugų, bet ar turi ištikimą sielos draugą, kuris visokiuose šio pasaulio varguose ir nelaimėse ramintų? Pasistenk jį surasti.

Tokiu Tamstos draugu per šį vargingą gyvenimą nori būti Jėzaus Širdies laikraštis „ŽVAIGŽDĖ“. Jį rodys kelią; jei nusiminsi, paguos, duos patarimų, kaip greičiau užtikrinti sau išganymą.

Jau ne vienas per „Žvaigždę“ surado sau kelią. Redakcija gauna daugybę laiškų, kuriuose vis kartojasi žodžiai: «Žvaigždė» išgelbėjo“. «Žvaigždė» mano kelio švietėja per gyvenimo klampynes». Ji yra mano ginklas; nebežinau, kas atsitiktų, jei nebegaučiau «Žvaigždės». «Trokščiau, kad visas pasaulis ją skaitytų ir platintų ir t.t.

Dėl ko taip yra? Mat Jėzaus Širdis žadėjo šv. Margaritai Marijai, jei kas jo Širdį garbins, to Jėzus neapleis ir užtikrins išganymą. O ką Jis žadėjo—ištesės.

«Žvaigždę» leidžia tėvai Jėzuitai. Kaina metams 6 lit. Užsieniuose 1 dol.

Adresas: Kaunas, Jėzuitų namai, «Žvaigždės» Redakcija.

120.000 litų gali laimingu atveju išlošti nusipirkęs dvigubą bilietą (pamatinės ir paralelės loterijų)

Lietuvos Raudonojo Kryžiaus XVI loterijos

kuri prasidės **1929 m. gruodžio m. 4 d.**

Daug laimėjimų. Viso 14.000 laimėjimų sumoje **Lt. 972.900.**

Bilietai parduodami: Raudonojo Kryžiaus Loterijos Valdyboj Kaune, Laisvės al. 35, pašto įstaigose Kaune ir provincijoj, bankuose ir pas agentus. I-os klasės bilietų kaina: 1/1 — lit. 10, —, 1/2 — lit. 5.—, 1/4 — lit. 2,50.

Skaitykite ir platinkite mėnesinį mokslo, blaivybės ir sveikatos laikraštį

„SARGYBĄ“.

«SARGYBA» duoda populiarių straipsnių iš įvairių mokslo sričių, supažindina skaitytojus su naujaisiais mokslo laimėjimais.

«SARGYBA» plačiai rašo sveikatos klausimais, pataria, kaip apsisaugoti nuo įvairių ligų, kaip pačiam susirgus pasigydyt, pailginti gyvenimą...

«SARGYBA» kovoja su įvairiomis dvasios negaliomis ir gyvenimo nenormalumais, k. a. bedievybe, girtavimu, ištvirkimu ir t. t.

«SARGYBOJE» skaitytojas randa įvairių žinių ir apžvalgų iš mokslo, meno, politikos ir visuomenės gyvenimo.

«SARGYBOS» kaina: metams 6 lit., pusei metų — 3 lit., 1 numeris — 75 cent. Užsienyj dvigubai brangiau.

Metiniams skaitytojams duoda priedų «Laimės» kalendorių ir loterijos bilietą.

Adresas: «SARGYBOS» administracija, Kaunas, Liaudies Namai

Pritrūkome

1924 metų «Židinio» 1 Nr. ir šių, t. y, 1929 m., 3 Nr. Visus, kas tų n-rių turi atliekamų ar jiems nereikalingų egzempliorių, prašome grąžinti „Židinio“ Administracijai, Kaunas, Laisvės Al. 3. Už grąžinamus egz. bus atsilyginama arba, pageidaujant, pakeičiama kitais sąsiuviniais.

Visi šiandien skaito įdomiausius romanus ir beletristikos veikalus, kuriuos išleido

«ŠVYTURIO» BENDROVĖ.

1. Jules Verne KAPITONO GRANDTO VAIKAI. Keturi tomai. Kaina po 2 lt. 70 cnt. tomas.
2. Mayne Reido NELAIMĖS ŽENKLAS. Jūrų romanas. 187 p. Kaina 2 lt. 50 cnt.
3. Mayne Reido RAITELIS BE GALVOS. Romanas. 192 pusl. Kaina 4 lt.
4. Mayne Reido BALTAVEIDIS VADAS. Romanas. 232 p. 5 lt.
5. M. Reutt LIETUVOS ŽYGIAI. Vertė P. Vaičiūnas. Istorijos apysakos: Vaidevutis, Mindaugas, Gediminas, Du broliai: Kęstutis ir Algirdas. Apysakos labai įdomiai parašytos. 285 psl. 6 lt.
6. H. Ridder Haggard KARALIAUS SALIAMONO KASYKLOS. Apysaka. Tilžė. 1923 m. 258 p. Tinka vidutinių ir aukšt. mokyklų knygynams. „Šv. Darbas“ 1926 m. 4 nr.

Visas tas knygas galima parsisiųsdinti iš „ŠVYTURIO“ BENDROVĖS, (Kaunas, Kęstučio g. 36, Tel. 232) arba reikalauti jų visuose knygynuose.

Moksleiviams žinotina

M. RAČKAUSKO G. Juli Caesaris belli Gallici liber III 4—
„ „ Titi Livi ab urbe condita liber XXI 5,50
„ „ Romėnų Senybės 6,—
Vl. KULIEŠIO Medžiaga lotynų kalbos sintaksės pratim. 4,50
Inž. K. ŠAKENIO Fizikos vadovėlis I 4,50
„ „ „ „ „ II 3,50
„ „ „ „ „ III 5,50
St. KUZMINSKIO Buhalterijos kursas 4,—
Prof. POKROVSKIO Kosmografijos vadovėlis 7,50
M. GUSTAIČIO Stilistika 5,80

„DIRVOS“ B-VĖ Knygoms leisti

KAUNAS, Laisvės Alėja 80.

MARIJAMPOLĖ Dr. Basanavičiaus aikštė 14